

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

İÇİŞLERİ BAKANLIğI
MAHALLİ İDARELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kadın
Sığınmaevleri
Projesi

BELEDİYELER İÇİN
TOPLUMSAL CİNSİYET,
KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ
ŞİDDET VE HUKUK
EĞİTİM REHBERİ

www.siginmaevleri.net

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
MAHALLİ İDARELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

BELEDİYELER İÇİN
**TOPLUMSAL CİNSİYET,
KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ
ŞİDDET VE HUKUK
EĞİTİM REHBERİ**

Hazırlayanlar / Derleyenler:

Ebru Özberk

Hayriye Ertekin

Belediyeler İçin Toplumsal Cinsiyet, Aile içi Şiddet ve Hukuk Eğitim Rehberi İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel M¼d¼rl¼đ¼ tarafından, Birleşmiş Milletler N¼fus Fonu'nun teknik, Avrupa Birliği'nin mali destekleriyle y¼r¼t¼len Kadın Sığınmaevleri Projesi kapsamında hazırlanmıştır.

İçişleri Bakanlığı
Mahalli İdareler Genel M¼d¼rl¼đ¼
ISBN 978-605-363-738-7
Genel Yayın No: 674
ARALIK 2010

Bu kitabın basım, yayın, çoğaltım ve dağıtım hakkı İçişleri Bakanlığı'na aittir. Bu yayın Avrupa Birliği'nin mali desteği ile hazırlanmıştır. Yayının içeriği hiçbir Şekilde Avrupa Birliği'nin g¼r¼Őlerini yansıtılmamaktadır.

Katkıda bulunanlar:
Prof. Dr. F Dilek G¼z¼tok
Psikolog Zehra Tosun
Dr. İlker Haktankaçmaz
Zeynep BaŐarankut Kan

ÖNSÖZ

Kadına yönelik şiddet, bir insan hakkı ihlalidir ve dünyanın her yerinde olduğu gibi ülkemizde de ciddi bir toplumsal sorundur. Kadınların hayatına mal olan, sakat bırakan, aileleri parçalayan, toplumsal kaynakların israfına yol açan ve birçok toplumsal sorunun temelinde yatan aile içi şiddetin sona erdirilmesi için ülkemizde son dönemde ciddi adımlar atılmaktadır.

2006 yılında yayınlanan “Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler” ile ilgili Başbakanlık Genelgesi’nin ardından Bakanlığımız tarafından “4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’un Uygulanması” ve “Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Koordinasyonu” ile ilgili genelgeler yayınlanmış, ayrıca Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı ile “Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Polisin Rolü ve Uygulanacak Prosedürler” ve “Aile İçi Şiddet Mağdurlarının Korunmasına Yönelik Protokol” imzalanmıştır.

Bu çalışmalara ilave olarak İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü tarafından, 5393 sayılı Belediye Kanununun belediyeleri bu konuda görevli kılmasından hareketle Avrupa Birliği’nin mali Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu’nun teknik desteği ile Mart 2008 tarihinde “Kadın Sığınmaevleri Projesi” başlatılmıştır. Proje kapsamında Ankara, Antalya, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir ve Samsun illerinde tefrişatı ve her türlü donatımı dahil olmak üzere sığınmaevi inşası ve şiddet gören kadınlara hizmet veren tüm kurum ve kuruluşlarda eğitimler düzenlenmesi suretiyle toplumsal duyarlılığın artırılması çalışmaları yürütülmüştür.

Kadın Sığınmaevleri Projesi bir model projedir. Proje boyunca oluşan bilgi ve deneyim, yerel kurumların ve uzman kuruluşların da dâhil olduğu çok taraflı katkılar neticesinde belediyelere yol gösterecek rehberlere dönüştürülmüştür.

Sığınmaevleri ile koordineli çalışacak danışma merkezlerinin toplumsal cinsiyet eşitliği, aile içi şiddetin etkileri ve yasal korunma mekanizmaları konularında toplumda duyarlılığı artırmak için yürüteceği çalışmalarda faydalanabilmesi için hazırlanan bu eğitim rehberinin değerli bir kaynak olacağına inanıyor, belediyelerimize başarılar diliyorum.

Yavuz Selim KÖŞGER
Mahalli İdareler Genel Müdürü
ARALIK 2010

SUNUŞ

Bu Rehber, toplumsal cinsiyet, kadına yönelik aile içi şiddet ve hukuk konusunda eğitim verecek kişilere kılavuz olması amacıyla hazırlanmıştır. Rehberde yer alan programların 3'er saat (180 dakika) sürmesi ve katılımcı eğitim teknikleri kullanılarak uygulanması planlanmıştır. Bu doğrultuda rehberde,

- Oturum planı
- Eğitici İçin Uygulama Yönergesi
- Katılımcı İçin Bilgi Notu
- Eğitici İçin İlave Bilgi Notu
- Eğitimin hedefleri doğrultusunda hazırlanmış uygulamalar
- Rehberin elektronik versiyonu, referans dokümanları ve eğitim sırasında kullanılacak sunumlar rehberin arkasında bulunan CD içerisinde verilmiştir.

"Oturum Planı"nda, hangi konuların nasıl bir sıra ile ve ne kadar süre ayrılarak aktarılması gerektiği gösterilmektedir.

"Eğitici İçin Uygulama Yönergesi"nde, her bir konuyu aktarılırken, ayrılması gereken süre, kullanılacak olan slaytlar, yapılabilecek uygulamalar, o konu ile ilgili özellikle vurgulanması gerekli mesajlar, dinleyicilerin katılımını artırmaya yönelik soru örneklerine yer verilmiştir.

Her konu ile ilgili katılımcılara dağıtılabilecek özet bilgiler, "Katılımcı Bilgi Notu" başlı altında hazırlanmıştır.

Rehber ile birlikte verilen CD'nin içinde, toplumsal cinsiyet, kadına yönelik şiddet, kadının insan hakları, iletişim, yetişkin eğitimi ve öğretim yöntemleri, kadına yönelik şiddet konusuyla ilgili ulusal ve uluslararası hukuksal düzenlemeler ve şiddete maruz kalanlara yönelik sunulan hizmetler hakkında hazırlanmış olan kitapçıkların elektronik kopyaları bulunmaktadır. Konular aktarılırken, daha ayrıntılı bilgiye bu kaynakların hangi bölümlerinden ulaşılabileceği belirtilmektedir. Bunların yanı sıra, bu kaynaklarda yer almayan bazı örneklere ve açıklamalara "Eğitici İçin Bilgi Notu" bölümlerinde yer verilmiştir. Eğitim programında kullanılacak olan slaytlar ekte yer alan CD'de bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM: GİRİŞ	7
1.1 Tanışma	8
1.2 Beklentilerin Alınması	8
2. BÖLÜM: TOPLUMSAL CİNSİYET	11
2.1 Eğitimin Amacı	12
2.2 Eğitim Hedefleri	12
2.3 Ders Çizelgesi	13
2.4 Sunum	13
2.4.1 Programın Amacının ve İçeriğinin Tanıtılması	13
2.4.2 Temel Kavramlar (I)	14
2.4.2.1 Biyolojik Cinsiyet- Toplumsal Cinsiyet	15
2.4.2.2 Kadın ya da Erkek Olmayı Nasıl Öğreniyoruz?	16
2.4.2.3 Cinsiyet Kalıpları	17
2.4.2.4 Cinsiyete Dayalı İş Bölmü	19
2.4.3 Kadın-Erkek Eşitsizliğinin Sonuçları	24
2.4.3.1 Eğitim Alanında Kadın	26
2.4.3.2 İşgücüne Katılım, İstihdam, İşsizlik, Sosyal Güvenlik ve İşteki Statü	27
2.4.3.3 Siyaset ve Karar Mekanizmalarına Katılım	28
2.4.3.4 Sağlık Alanında Kadın	29
2.4.3.5 Cinsiyetler Arası Eşitsizliğin Bireysel ve Toplumsal Etkileri	30
2.4.4 Temel Kavramlar (II)	32
2.4.4.1 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	32
2.4.4.2 Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık	32
2.4.4.3 Fırsat Önceliği	34
2.4.5 Toplumsal Cinsiyet ve Kadına Yönelik Şiddet Arasındaki İlişki	36
2.4.6 Sonuç	38
3. BÖLÜM: KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET	41
3.1 Eğitimin Amacı	42
3.2 Eğitim Hedefleri	42
3.3 Ders Çizelgesi	43
3.4 Sunum	44
3.4.1 Programın Amacının ve İçeriğinin Tanıtılması	44
3.4.2 Kadına Yönelik Şiddet (Genel Bakış)	45
3.4.2.1 Temel Kavramlar	45
3.4.2.2 Kadının İnsan Hakları Yaklaşımı	47
3.4.2.3 Kadına Yönelik Şiddetin Farklı Görünümleri	50

3.4.2.4 Dünyada ve Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Görülme Sıklığı	52
3.4.3 Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri.....	55
3.4.3.1 Aile İçinde Kadına Uygulanan Şiddeti Hazırlayan ve Pekiştiren	55
Etkenler.....	55
3.4.3.2 Kadına Yönelik Şiddetle ilgili Yanlış İnanışlar.....	57
3.4.4 Aile içinde Kadına Uygulanan Şiddetin Bireysel ve Toplumsal Sonuçları	60
3.4.5 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele.....	63
3.4.5.1 Çok Yönlü Yaklaşım.....	63
3.4.5.2 Türkiye’deki Gelişmeler.....	65
3.4.5.3 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Bireysel Olarak Yapılabilecekler.....	68
3.4.6 Sonuç.....	70

4. BÖLÜM: HUKUK.....71

4.1 Eğitimin Amacı.....	72
4.2 Eğitim Hedefleri	72
4.3 Ders Çizelgesi.....	73
4.4 Sunum	74
4.4.1 Giriş.....	74
4.4.2 Ulusal Hukukta Kadına Yönelik Şiddet.....	74
4.4.2.1 Kadın-Erkek Eşitliği, Kadına Yönelik Şiddet ve Anayasa.....	74
4.4.2.2 Kadın Hakları Açısından Türk Medeni Kanunu.....	77
4.4.2.3 Aile içi Şiddet Açısından Türk Ceza Kanunu.....	78
4.4.2.4 4320 sayılı Ailenin Korunmasına dair Kanun ve Uygulama Yönetmeliği	81
4.4.2.5 Şiddette uğrayan kadınların destek alabileceği kurum ve kuruluşlar	84
4.4.3 Uluslararası Hukukta Kadına Yönelik Şiddet.....	90

5. BÖLÜM: DEĞERLENDİRME.....91

6. BÖLÜM: KAYNAKÇA.....95

1.Bölüm

GİRİŞ

- 1.1 Tanışma
- 1.2 Beklentilerin Alınması

GİRİŞ

1.1 Tanışma

Katılımcılardan bazıları birbirini tanıyor ya da uzun süredir birlikte çalışan kişiler olabilir, ancak grupta birbirini tanımayan kişiler de olabilir. Bu nedenle, eğitimin başında bir tanışma bölümünün yer alması yararlı olacaktır.

Tanışma, sizin ve katılımcıların birbirinizi tanımanızı sağlayacaktır. Bu aynı zamanda, eğitime başlamadan önce katılımcıların kendilerini rahat hissetmelerini ve iletişime açık hale gelmelerini sağlayacaktır.

Çalışmanın Süresi: 10 dakika

Bu bölümde sürenizin sınırlı olduğunu göz önüne alarak, katılımcılara aşağıdaki sorulardan bir ya da bir kaçını sorarak kendilerini kısaca tanıtmalarını isteyiniz. Seçtiğinizi soruları önceden tahtaya yazarsanız, soruların akılda kalması kolaylaşır.

- İsminizin anlamı nedir? Bu ismi size kimin taktı? (Ör: "İsmim Şafak, anlamı güneş doğmadan az önce beliren aydınlık. Bu ismi bana amcam takmış" gibi).
- Çalıştığınız kurum ve göreviniz.
- Çocukluğunuzda en çok sevdiğiniz çizgi film kahramanı kimdi? (ör: Temel Reis, Şirin Baba gibi).
- Sizin tanımlayan ve isminizin baş harfi ile başlayan bir sıfat (Ör: "Titiz Türkan", "Zeki Zafer" gibi).
- Hafta sonları yapmaktan en çok keyif aldığınız etkinlik nedir? (Ör: bisiklete binmek, piknik yapmak gibi).

1.2 Beklentilerin Alınması

Katılımcıların eğitim çalışmasından beklentilerini ifade etmeleri, hem grubun özel ihtiyaçlarının belirlenmesinde hem de katılımcıların ortak hedef belirleyerek grup uyumunun artmasında yardımcı olur.

Çalışmanın Süresi: 10 dakika

Gerekli Malzemeler: Yazı tahtası, tahta kalemi.

Katılımcılara, programın amaçları doğrultusunda ve süre elverdiği ölçüde, dile getirdikleri beklentileri ve istekleri azami ölçüde göz önüne alacağımızı belirtiniz. Katılımcılardan beklentilerini aşağıda örnekleri verilen ifadeleri tamamlayarak dile getirmelerini isteyiniz.

- Bu alanlarda en çok öğrenmek istediğim konu....
- Eğiticiden beklentilerim şunlardır:...

- Eğitimin verimli geçmesi için ben şu şekilde bir katkıda bulunabilirim...
- Diğer katılımcıların öğrenmesine destek olmak için şunları yapabilirim...

Katılımcıların dile getirdikleri beklentileri yazı tahtası üzerine kısaltarak not alınız.

Tanışma ve beklentilerin alınması bölümlerini birlikte de uygulayabilirsiniz. Bunun için, soruları önceden tahtaya yazabilirsiniz ya da Ek-1'de verilen örnekte olduğu gibi, bu bölüm için bir çalışma kâğıdı hazırlayıp katılımcılara dağıtabilir ve bu sorular çerçevesinde kendilerini tanıtmalarını ve beklentilerini dile getirmelerini isteyebilirsiniz. Bu durumda süreniz 20 dakika olacaktır.

2.Bölüm

TOPLUMSAL CİNSİYET

- 2.1 Eğitimin Amacı
- 2.2 Eğitim Hedefleri
- 2.3 Ders Çizelgesi
- 2.4 Sunum

TOPLUMSAL CİNSİYET

2.1 Eğitimin Amacı:

“Toplumsal Cinsiyet” konusunda verilen eğitimin amacı; hedef kitlenin konu kapsamındaki temel kavramları tanımlarını, cinsiyete dayalı ayrımcılığın toplumsal sonuçlarını görmelerini ve kadına yönelik aile içi şiddete müdahalede cinsiyet bakış açısının son derece önemli olduğunu fark etmelerini sağlamaktır.

2.2 Eğitim Hedefleri:

Eğitimin sonunda katılımcılar;

- Toplumsal cinsiyet ile ilgili temel kavramları tanımlar,
- Kadına yönelik şiddetle mücadelede toplumsal cinsiyet bakış açısının önemli olduğunu savunur,
- Kendi çalıştıkları işte ve kendi yaşamlarında karşılaştıkları cinsiyet temelli eşitsizlikleri ve ayrımcılığı sorgular,
- Şiddete uğrayan bir kadın ile görüşürken, ortaya çıkan şiddeti toplumsal cinsiyet bakış açısından değerlendirir.

2.3 Ders Çizelgesi

Toplumsal Cinsiyet Ders Çizelgesi	
KONU BAŞLIĞI	SÜRE
<ul style="list-style-type: none"> Tanışma Programdan Neler Bekliyorsunuz? Programın Amacı Programın İçeriği 	30 dakika
Temel Kavramlar a) Biyolojik Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet, Cinsiyet Rollerini, Cinsiyet Kalıpları Kavramları	30 dakika
Temel Kavramlar b) Cinsiyete Dayalı İş Bölümü Kavramı Grup çalışması: 24 saat etkinliği	30 dakika
Çay-kahve arası	15 dakika
Eğitim, İstihdam, Sağlık Alanlarında ve Karar Mekanizmalarında Cinsiyet Eşit(siz)liğinin Bilançosu	20 dakika
Temel Kavramlar (Devam) Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık, Fırsat Önceliği,	20 dakika
Toplumsal Cinsiyet ve Kadına Yönelik Şiddet İlişkisi Grup çalışması: Eğitim/istihdam sağlık/karar mekanizmalarında cinsiyetler arası eşitsizlik ve kadına yönelik şiddet	20 dakika
Değerlendirme ve Kapanış	15 dakika

Toplam süre: 90+75=165 dakika

2.4 Sunum

2.4.1 Programın Amacının ve İçeriğinin Tanıtılması

Çalışmanın Süresi: 10 dakika

Öğretim Aracı: Slayt 1 ve 2

Katılımcılara bu eğitim programında, toplumsal cinsiyet konusundaki temel kavramların tanıtılmasının, cinsiyetler arası eşitsizliğe duyarlılık geliştirmesinin ve kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelede toplumsal cinsiyet bakış açısının önemini fark edilmesinin sağlanmasının amaçlandığını açıklayınız.

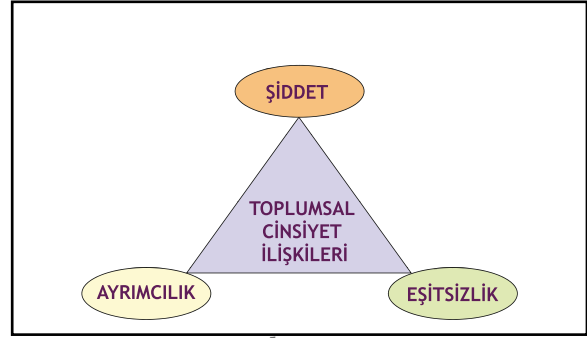
Slayt-1'den yararlanarak konu başlıklarını okuyunuz. "Programdan Neler Bekliyorsunuz?" başlığı altında katılımcıların beklentilerini belirtmelerini isteyiniz ve ortak noktaları vurgulayınız.

Toplumsal Cinsiyet: GÜNDEM

- ❖ Toplumsal Cinsiyet ve İlgili Kavramlar
- ❖ Cinsiyet Eşitsizliği ve Sonuçları
- ❖ Toplumsal Cinsiyet ve Ailede Kadına Yönelik Şiddet Arasındaki İlişki

Slayt 1

Slayt 2

Ardından Slayt-2'yi gösteriniz. Kadına yönelik aile içi şiddetin nedenlerini anlamak için toplumsal cinsiyet yaklaşımının anlaşılması gerektiğini vurgulayınız.

Detaylı bilgi için bu Rehberin ekindeki CD'de yer alan eğitim notlarından yararlanabilirsiniz. Bakınız: Özberk, E. (2010). "Kadının İnsan Hakları ve Kadına Yönelik Şiddet", s: 11-16.

KATILIMCI BİLGİ NOTU - 1

Son yıllarda kadına yönelik şiddetin boyutlarını ortaya koyan pek çok çalışma yapılmıştır. Gerek uluslararası kuruluşlar gerekse devletler, kadına yönelik şiddetin kadının insan haklarını ihlal eden ciddi bir sorun olduğunu kabul etmektedirler. Ancak bütün dünyada varlığını devam ettiren bu durumu değiştirmek için atılması gereken ilk adım, kadına yönelik şiddet ile kadınların ekonomik, sosyal ve siyasi hayatta cinsiyetleri nedeniyle karşılaştıkları ayrımcılığın ve ikinci sınıf konumu arasındaki bağlantının kurulmasıdır. Bir başka deyişle, kadına cinsiyet temelli ayrımcılık uygulanması nedeniyle toplumda kadınların statüsünün düşük olması, kadına yönelik şiddetin devam etmesinin en temel nedenidir.

Bir kısır döngü olarak kadına yönelik şiddet, toplumda kadının cinsiyeti nedeniyle ayrımcılığa uğramasına neden olur ve buna bağlı olarak toplumsal kaynaklardan, temel hak ve özgürlüklerden eşit yararlanmasını engeller. Bu döngünün uzantısı olarak, kadınların kadın oldukları için karşılaştıkları ayrımcılık ve eşitsizlikler, onun şiddet yaşama riskini artırır.

Kaynaklar:

Bora, A. (2008) "Kadın-Erkek Eşitliği ve Toplumsal Cinsiyet Eğitici Kılavuzu"
Özberk, E. (2010). "Kadının İnsan Hakları ve Kadına Yönelik Şiddet"

2.4.2 Temel Kavramlar (I)

Bu bölümde, biyolojik cinsiyet ile toplumsal cinsiyet kavramları arasındaki farklar, bu kavramların kadınların ve erkeklerin yaşamlarını nasıl etkilediği açıklanacaktır. Ayrıca, toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl öğrenildiği ve cinsiyet kalıpları kavramları açıklanacaktır.

Öğretim Araçları: Slayt 3-12, Çalışma Materyali-1, yazı tahtası ve tahta kalemi.

Toplumsal Cinsiyet: DÜŞÜNELİM

Kadınlar ve erkekler aynı dünyaya geliriz.

Peki bu dünyada aynı biçimde mi yaşarız?

Slayt 3

2.4.2.1 Biyolojik Cinsiyet- Toplumsal Cinsiyet

Konuya Slayt 3'teki gibi giriş yapabilirsiniz: "İnsanlar dünyaya kız ya da erkek bebekler olarak gelirler. Cinsiyet dünyaya gelenin kendisinin seçtiği bir şey değildir. Hangi kültürde, çağda yaşanırsa yaşansın, kız ya da erkek bebek olarak doğmak, insanın biyolojik varlığının bir niteliğidir. Peki, gerçekten bu dünyada kadınlar ve erkekler aynı biçimde mi yaşarlar? Bu soruyu yanıtlayabilmek için, kadınlardan ve erkeklerden toplumsal olarak beklentilerin neler olduğunu ele almalıyız."

- Tahtayı bir çizgi ile dikey olarak ortadan ikiye bölünüz.
- Birinci bölmenin başına "Kadın", ikinci bölmenin başına "Erkek" yazınız.
- Katılımcılara, "kadın" denince akıllarına hangi özelliklerin geldiğini, toplumda genel olarak kabul edilen "iyi kadın" özelliklerini sıralamalarını isteyiniz.

KADIN	ERKEK
Fedakâr Duygusal Sabırlı	Cesur Güçlü Akıllı

- Katılımcıların söyledikleri özellikleri "Kadın" başlığı altına yazınız. (Ör: fedakâr, duygusal, sabırlı, anne, gibi)
- Katılımcılara kadınlar ve erkekler için belirttikleri bu özelliklerin hangilerinin, biyolojik temelli olduğunu, yani doğuştan geldiğini sorunuz.
- Eğer bir özellik biyolojik temelli ise, bunun dünyanın her yerinde ve her zaman bütün erkekler ya da kadınlar için geçerli olması gerektiğini belirtiniz. Örneğin, tanıdıkları pek çok fedakâr kadının olabileceğini, ancak bunun "fedakârlık" özelliğinin biyolojik temelli olduğuna işaret etmediğini söyleyiniz. Dünyanın her yerinde ve tarih boyunca bütün kadınlar fedakâr mıdır?" sorusunu sorunuz. Bu açıklamalarınızın ardından listedeki her bir özelliğin biyolojik temelli olup olmadığını düşündürecek sorular sorunuz.
- Katılımcılar tarafından, anne baba olmanın biyolojik temelli olduğu söylenecektir. Onlara, biyolojik olarak annesi ya da babası olmadığı halde çocuk yetiştiren kişilerden ya da biyolojik anne-babanın kendi çocuklarına bakmak istemediği, sokağa bıraktığı durumlardan örnekler veriniz. Anne baba olmanın bir yönüyle insanların biyolojik varlığı ile ilgili bir durum olduğunu, ama öte yandan anne baba olmanın toplumsal bir rolü ifade ettiğini vurgulayınız. Anne baba olmakla ilgili toplumsal rolün, farklı toplumlarda farklı biçimlerde tarif edildiğini söyleyiniz.
- Tartışmanın sonunda, kadınlar ve erkekler için yalnızca birkaç özellik biyolojik temelli olarak işaretlenmiş olacaktır. Bunun dışında kalan özelliklerin, tarihsel süreçlerde çeşitli değişkenlerin de etkisiyle toplumsal olarak belirlendiğini açıklayınız.
- Grubun katılımı ile yapılan bu tartışmanın ardından, cinsiyetimizin bir biyolojik yönü olduğu ama bununla birlikte toplumsal olarak şekillenen diğer bir yönü de olduğunu vurgulayınız.
- Biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarını slayt-4, slayt-5 ve slayt-6'yı göstererek açıklayınız.

BİYOLOJİK CİNSİYET

Kadın ve erkeklerin doğuştan gelen **GENETİK, FİZYOLOJİK ve BİYOLOJİK** özellikleridir.

Slayt 4

TOPLUMSAL CİNSİYET

Kadın ve erkeklerin doğuştan değil sosyal ortamlarında, kültürün içinde öğrendikleri kadın ve erkek olmaya dair özellikleridir.

Slayt 5

Açıklamalar sırasında, grubun katılımı ile ürettiğiniz listeden örnekler de veriniz.

- Kadınlar için yumuşak, uysal, korunmaya muhtaç olmak gibi özellikleri toplumsal cinsiyet özelliklerine örnek olarak verebilirsiniz.
- Erkekler için, cesur, atılgan, sert olmak gibi özellikleri toplumsal cinsiyet özelliklerine örnek olarak gösterebilirsiniz.
- Toplumsal cinsiyet kavramının, kadın ve erkek olmanın, yani bireyin cinsiyetinin toplumsal ve biyolojik nitelermelerini ayırt etmek için kullanıldığını belirtiniz.
- Toplumsal cinsiyetin yani cinsiyetin toplumsal ve kültürel olarak belirlenen yönlerinin zaman içinde toplumsal koşullara bağlı olarak değişebildiğini vurgulayınız. Aşağıdaki kaynaktan yararlanarak örnekler verebilirsiniz.

Cinsiyet	Toplumsal Cinsiyet
<ul style="list-style-type: none"> • Biyolojiktir • Değişmez • Evrenseldir 	<ul style="list-style-type: none"> • Toplumsal olarak belirlenir • Sosyo-kültürel yapı içinde öğrenilir • Zaman ve mekan içinde değişiklik gösterir • Değiştirilebilir

Slayt 6

Yararlanılabilecek kaynaklar:

Bora, A. (2008). "Kadın-Erkek Eşitliği ve Toplumsal Cinsiyet Eğitici Kılavuzu", s: 3-7.

2.4.2.2 Kadın ya da Erkek Olmayı Nasıl Öğreniyoruz?

- Slayt-7 ve slayt-8'i gösterirken kadın ve erkek olmanın nasıl öğrenildiğini, hangi yapıların ve süreçlerin buna katkıda bulunduğunu açıklayınız.
- Slayt-8'i gösterirken katılımcılara toplumsal cinsiyet kimliklerinin nasıl öğrenildiğini sorunuz. Bunun için kendi yaşam deneyimlerini göz önüne almalarını isteyiniz.

Nasıl Öğreniyoruz?

Dünyaya birbirinden çok da farklı olmayan bebekler olarak geliyoruz.
Kadın ve erkek olmayı öğreniyoruz.
Nasıl?

Slayt 7

Nasıl Öğreniyoruz?

Slayt 8

- Ailede bebeklikten başlayarak kız ve erkek çocuklara yönelik farklı beklenti ve davranış biçimlerinden örnekler veriniz.
- Katılımcılardan da okulda, televizyonda, ders kitaplarında vb. toplumsal cinsiyetle ilgili gözlemlerini paylaşmalarını isteyiniz.

2.4.2.3 Cinsiyet Kalıpları

- Slayt-9'u gösteriniz. Cinsiyet kalıplarının ne olduğunu ve nasıl oluştuğunu açıklayınız.
- Bu kalıpların dışına çıkılması durumunda tekrar kalıpların içine girilmesi yönünde toplumsal baskıların, hatta şiddetin devreye girdiğini vurgulayınız.

Cinsiyet Kalıpları
İsmlendirmeler, beklentiler, onaylama ya da cezalandırmalar, çocukların çok küçük yaştan itibaren birtakım kalıplara uygun biçimlenmelerini sağlar.
Bunlara cinsiyet kalıpları denir.
Cinsiyet kalıpları yaşanan yere, ailenin durumuna, zengin ya da yoksul olma vb. Durumlara göre değişir.

Slayt 9

Bu bölümü bitirirken katılımcılara aşağıdaki ifadelerden hangilerinin biyolojik cinsiyetle, hangilerinin toplumsal cinsiyetle ilgili olduğunu sorunuz.

1. Kadınlar çocuk doğurur, erkekler doğurmazlar? (B)
2. Küçük kız çocukları uysal ve yumuşak, erkek çocuklar ise saldırgan ve serttir. (T)
3. Kadınlar çocukları emzirebilir, erkekler ise ancak biberonla besleyebilir. (B)
4. 2007 genel seçimlerinden sonra TBMM'deki milletvekillerinin % 90,9'u erkek, %9,1'i kadındır. (T)
5. Türkiye'de kadınların % 12,9'u, erkeklerin ise % 3,4'ü okuma yazma bilmemektedir. (TÜİK, 2007) (T)
6. Türkiye'de taşınmaz malların %92'si erkeklere aitken, sadece %8'ine kadınlar sahiptir. (T)

Yukarıdaki ifadelerden 1 ve 3 dışındakilerin toplumsal cinsiyetle ilgili olduğunu söyleyiniz. Ayrıntılı bilgi için bu Rehberin ekindeki CD'de yer alan eğitim notlarından yararlanabilirsiniz. Bakınız: Bora, A. (2008) "Kadın-Erkek Eşitliği ve Toplumsal Cinsiyet Eğitici Kılavuzu", s: 3-7.

KATILIMCI İÇİN BİLGİ NOTU -2

İnsanların dünyaya kız ya da erkek bebekler olarak gelmesi kendisinin seçimi değil, insanın biyolojik varlığının bir niteliğidir. Böyle olduğu için de, insan bunun üzerinde düşünmeye genellikle gerek duymaz. Çünkü mavi gözlü, uzun boylu yahut siyah saçlı olmak nasıl “doğal” durumlarsa, kadın ya da erkek olmak da öyledir. Oysa biraz daha yakından bakıldığında, cinsiyetin yalnızca biyolojik varlığın bir niteliği olmakla kalmadığı, insanın toplumsal konumunu da derinden etkilediği görülür. Çünkü, mavi gözlü olduğu için belirli mesleklere alınmayan ya da aynı nedenle geç saatte sokakta olması uygun görülmeyen birileri yoktur ama cinsiyeti nedeniyle böyle ayrımcılıklarla karşılaşan insanlar, yani kadınlar vardır.

Biyolojik cinsiyet, kadın ve erkeklerin doğuştan gelen genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerini ifade etmektedir. Örneğin, kadınlar doğum yapabilir, ancak erkekler yapamaz.

Toplumsal cinsiyet ise, kadın ve erkeklerin doğuştan değil, sosyal ortamlarında, kültürlenme sürecinde öğrendikleri kadın ve erkek olmaya dair özellikleridir.

Toplumsallaşma sürecinde ve kültür içinde, kadınlardan ve erkeklerden beklentiler, onlara yüklenen sorumluluklar, sunulan olanaklar ve ayrıcalıklar farklılaşmaktadır. Örneğin bizim toplumumuzda kadınların uysal ve fedakâr olması, erkeklerin ise cesur ve sert olmasının beklenmesi, kadın ve erkek olmaya dair toplumsal cinsiyet özelliklerini göstermektedir.

Toplumsal cinsiyet kavramı, cinsiyetin (kadın ya da erkek olmak) toplumsal ve biyolojik belirlenimleri arasındaki farkın anlaşılmasını sağlar. Bu kavramla, kişilerin cinsiyetinin toplumsal ve kültürel olarak belirlenmiş yönü, biyolojik cinsiyetten ayrılarak analiz edilebilir.

Toplumsal cinsiyet kavramının kullanılmasının en önemli nedeni, her zaman doğal ve dolayısıyla değişmez olarak kabul edilen pek çok cinsiyet özelliğinin aslında toplumsal olarak belirlendiğini göstermesidir. Bu açıdan, toplumsal cinsiyet, farklı toplumlarda farklı zamanlarda farklı biçimde tanımlanabilmektedir.

Kadınlara ve erkeklere atfedilen nitelikler, onlar için öngörülmuş kalıp tipler, yalnızca farklı değıllerdir, aynı zamanda da değer yargıları içerirler. Farklılık eşitsizlikle birlikte yürüdüğü için, cinsiyet farklılıkları yalnızca hayatı zenginleştiren bir çeşitlenme olarak düşünülemez, çünkü kadın ve erkeklere atfedilen nitelikler yalnızca onların kendilerine ve birbirlerine bakışlarını değil, aynı zamanda yaşamlarını, etkinliklerini de biçimlendirmektedir.

Ayrıntılı bilgi için: (Bora, 2008, s: 6-9).

2.4.2.4 Cinsiyete Dayalı İş Bölümü

Bu bölümde cinsiyetler arası eşitsizliğin en önemli kaynağı olan cinsiyete dayalı iş bölümü kavramı açıklanacaktır.

Katılımcılara, cinsiyetler arasındaki toplumsal ilişkileri analiz ederken, en somut ve maddi düzeyi, yani gündelik yaşamı dikkate almanın yararlı olacağını söyleyiniz. Dünyanın hemen hemen her yerinde ve bildiğimiz bütün kültürlerde, kadınlarla erkeklerin, her şeyden önce yaptıkları işlerle birbirlerinden ayrıldıklarını belirtiniz.

Bu etkinlikte, kadınların ve erkeklerin günlük yaşamlarında yaptıkları işlerin ve iş yüklerinin birbirinden nasıl farklılaştığı ile ilgili farkındalığın sağlanması amaçlanmaktadır.

Çalışma Süresi: 15 dakika

Öğretim Aracı: Çalışma materyali-1

Katılımcıları saydırarak dört grup oluşturunuz.

Grup çalışması ile ilgili ek bilgi için yararlanabileceğiniz kaynak: Gözütok, F. D. (2008). "İletişim, Yetişkin Eğitimi, Öğretim Yöntemleri, Teknikleri, Stratejileri ve Bazı Etkinlikler", s: 26-27.

- Çalışma Kâğıdı-1'i dağıtınız.
- Gruplardan kendilerine dağıtılan çalışma kâğıtlarında haklarında bilgi verilen kadın ve erkeğin gündelik yaşamını ayrıntılarıyla incelemelerini isteyiniz.
- Çalışma kâğıdında işaretli yerlere 24 saat boyunca bu kişilerin neler yaptıklarını yazmalarını isteyiniz.
- Çalışmanın birinci bölümü tamamlandıktan sonra gruplardan aşağıdaki soruları grup içinde tartışmalarını isteyiniz:
  1. Tahir Bey ve Tahire Hanım'ın gün boyu yaptıkları işler aynı mıdır, farklı mıdır?
  2. İş çeşitliliği yönünden benzerlikler/farklılıklar nelerdir?
  3. Tahir Bey ve Tahire Hanım'ın boş zaman süreleri aynı mıdır, farklı mıdır?
  4. Tahir Bey ve Tahire Hanım daha çok nerede çalışmaktadır? Çalışmalarının karşılığında ne almaktadır?
- Her grubun grup sözcüsünden yukarıdaki sorular kapsamında kendi gruplarındaki tartışma sonuçlarını belirlediğiniz süre içinde (2-3 dakika) büyük gruba sunmalarını isteyiniz.

Bu etkinlik sonunda grupların yaptığı sunumlarda tespitleri şu noktalar çerçevesinde birleştirebilirsiniz:

1. Kadınların ve erkeklerin gün boyu yaptıkları işler farklılaşmaktadır.
2. Kadınlar daha uzun süre ve daha fazla çalışmaktadırlar.
3. Kadınların yaptıkları işlerin çeşitliliği daha fazladır.
4. Kadınlar bazen aynı anda birden çok iş yapmak zorunda kalmaktadırlar.
5. Ev işlerini ve çocuk bakımını genellikle kadınlar yapmaktadır.
6. Erkeklerin işi genellikle evin dışındadır.
7. Erkeklerin boş zamanı daha fazladır.
8. Kadınlar uyumaya, dinlenmeye, vb. daha az zaman ayırabilmektedirler.

Kadınların ve erkeklerin yaptıkları işlerinin farklılaşması konusunda grupların tespitlerini desteklemek amacıyla aşağıdaki istatistiksel bilgiyi veriniz:

2006 yılında yapılan TÜİK aile yapısı araştırmasının sonuçlarına göre, evde yemek yapma işi % 87 oranında kadınlar, %2 oranında erkekler ve %9,5 oranında ortaklaşa aile bireyleri tarafından yapılmaktadır.

Slayt-10'u göstererek cinsiyet dayalı iş bölümü kavramını açıklayınız. Örnekler veriniz ve katılımcıları da örnekler vermeleri için yöreklendiriniz.

Cinsiyet Dayalı İşbölümü

Kadınların ve erkeklerin ne yapması gerektiği veya neleri yapabilecekleri hakkında toplumda yaratılmış olan fikirlere ve değerlere dayanarak, **kadınlara ve erkeklere farklı roller, sorumluluklar ve görevler** yüklenmesidir.

Slayt 10

Üretken İş: Tüketim ya da ticaret için mal ve hizmet üretilmesidir.

Yeniden Üretim İş: Hanehalkının bakımını ve varlığını sürdürmesini sağlayan işlerdir.

Topluluk İşleri: Toplumsal olayların kolektif örgütlenmesini sağlayan işlerdir.

Slayt 11

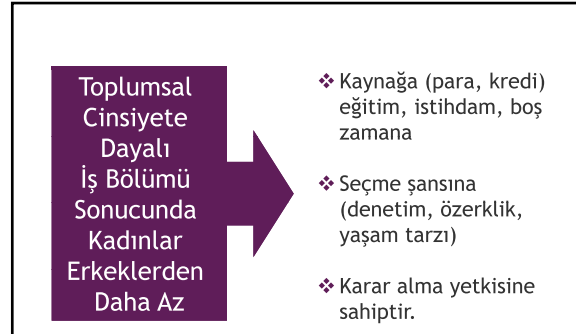
Slayt-11'i göstererek toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü çerçevesinde "Üretilen İş", "Yeniden Üretim İş" ve "Topluluk İşleri" kavramlarını açıklayınız.

Slayt-11'i gösterirken kadınların üçlü rolünden bahsediniz. Bunun için aşağıda verilen "Eğitici İçin Ek Bilgi Notu'ndan" yararlanabilirsiniz.

Açıklamanızın ardından katılımcılara Tahir Bey ve Tahire Hanım'ın daha çok hangi işleri yapmakta olduklarını sorunuz.

Katılımcılara, bu farklılaşmanın ne tür toplumsal sonuçlar doğurduğunu sorunuz.

12. Slayt'ı gösteriniz ve cinsiyete dayalı iş bölümünün sonucunda kadınların erkeklerden daha az kaynağa, güce, karar verme yetkisine, eğitime, boş zamana vb. sahip olduğunu belirtiniz.

Slayt 12

Kadınların ve erkeklerin yaptıkları işlerin farklılaşmasının, bu farklı işlere farklı değerler yüklenmesinin yani cinsiyete dayalı iş bölümünün, cinsiyet eşitsizliğinin temeli olduğunu vurgulayınız.

Ayrıntılı bilgi için (Bora, 2008, s: 10-14).

Çalışma Kâğıdı-1: “24 Saat Etkinliği”

Gaziantep’te yaşayan matematik öğretmeni Tahir Bey ve fen bilgisi öğretmeni Tahire Hanım 10 yıldır evlidirler ve 8 yaşında Canan ile 4 yaşında Can isimlerinde iki çocukları vardır. Canan annesinin çalıştığı okulda ikinci sınıfta okumaktadır. Can, ailenin oturduğu semtte bir kreşe gitmektedir. Tahir Bey de Tahire Hanım da evden okula otobüs ile gitmektedirler.

16 Kasım Pazartesi akşamı, bir aile dostları telefon ederek ertesi akşam eşi ve çocukları ile birlikte Tahire Hanımları ziyaret etmek istediklerini söylerler. Çarşamba günü Canan’ın Türkçe dersinden sınavı vardır. Pazartesi akşamı kreşten Can’ı alırlarken, öğretmeni Can’ın hafif ateşi olduğunu söyler. Kreş müdürü, Ocak ayından itibaren kreş ücretinin % 25 oranında artacağı konusunda bilgi verir.

Salı günleri Tahir Bey’in ve Tahire Hanım’ın 8:30-15:30 arası dersi vardır. Tahir Bey her Salı saat 17:00-19:30 arasında “Eğitimde Yeni Teknolojilerin Kullanımı” hakkında bir eğitim çalışmasına katılmaktadır.

LÜTFEN TAHİR BEY VE TAHİRE HANIM’IN SALI GÜNÜ NELER YAPTIKLARINI AŞAĞIDAKİ TABLOYA YAZINIZ

17 Kasım Salı

Saat	Tahir Bey	Saat	Tahire Hanım
01:00		01:00	
02:00		02:00	
03:00		03:00	
04:00		04:00	
05:00		05:00	
06:00		06:00	
07:00		07:00	
08:00		08:00	
09:00		09:00	
10:00		10:00	
11:00		11:00	
12:00		12:00	
13:00		13:00	
14:00		14:00	
15:00		15:00	
16:00		16:00	
17:00		17:00	
18:00		18:00	
19:00		19:00	
20:00		20:00	
21:00		21:00	
22:00		22:00	
23:00		23:00	
24:00		24:00	

EĞİTİCİ İÇİN BİLGİ NOTU - 1

İş, üç ayrı kategoride ele alınabilir.

Üretken İş: Tüketim ya da ticaret için mal ve hizmetlerin üretilmesidir. Bu kategorideki iş karşılığında bir ücret alınabilir. Örneğin, muhasebecilik, marangozluk ya da öğretmenlik işlerinde olduğu gibi, üretilen mal veya hizmetin karşılığında belli bir ücret ödenebilir. Ekonomik analizlerde genellikle bu işler ele alınarak değerlendirmeler ve planlamalar yapılmaktadır.

Bu gruptaki işlerde bile cinsiyete dayalı iş bölümü olduğu söylenebilir. Kadınlara ve erkeklere uygun görülen işler birbirinden ayrılmıştır. Kadınlara, toplumsal cinsiyet rollerine paralel nitelikte işler yakıştırılmaktadır. Örneğin, hemşirelik, öğretmenlik gibi işler. Bu işlerin ortak noktası, başkalarına bakım hizmeti verme, onların ihtiyaçlarını karşılama gibi özelliklerdir. Erkeklere ise, yine toplumsal cinsiyet rolünün devamı niteliğinde işler uygun görülür. Örneğin, makine mühendisliği, bir kurumun yöneticiliği gibi işler. Burada dikkat edilmesi gereken bir konu da kadın işi olarak görülen işlere toplumda daha az “değer” verildiği ve dolayısıyla statüsünün ve gelirinin daha düşük olduğudur.

Öte yandan, bu kategoriye giren ancak karşılığında her hangi bir gelir elde edilmeyen ücretsiz aile işçiliğinde ağırlıklı olarak kadınlar çalışmaktadır. Örneğin, aile lokantasında ya da ailenin tarlasında veya bahçesinde çalışan kadınlar her hangi bir ücret ya da bir sosyal güvenlik hakkından yoksun bırakılmaktadırlar.

Yeniden Üretim İş: Hane halkının bakımını ve varlığını sürdürmesini sağlayan işlerdir. Bu işlerin tanımı oldukça geniş ve belirsizdir. Yeniden üretim işi, evde yaşayan kişilerin giysilerinin yıkanıp ütülenmesi, yemeklerinin pişirilip bulaşıklarının yıkanması, evin temizlenmesi gibi işlerin yanı sıra, evdekilerin moral bozukluklarına, ergenlik bunalımlarına, yaş dönümü krizlerine, başarısızlık korkularına çareler aramaya kadar uzanır. Cinsiyete dayalı iş bölümünün sonucu olarak bu işleri çoğunlukla kadınlar yerine getirirler. Dolayısıyla kadınlar sıralanan bu günlük ev işlerinin yanı sıra, ailenin özürlü ve yaşlılarına, hastalarına bakarlar. Bunlara ek olarak, konu komşuyla, akrabalarla görüşmeler, ailenin sosyal ilişkileri, yıldönümlerini hatırlamak, hediyeleri düşünmek kadınların işleri olarak görülür. Ayrıca kadınlar ailenin piyasa araştırmacılarıdır. Neyin nereden alınacağı, ucuzluk zamanları, ihtiyaçların listeleri kadınların bilgilerindedir.

Topluluk İşleri: Bu işler, toplumsal olayların kolektif bir biçimde örgütlenmesini kapsar. Kutlamaların ya da törenlerin ortak biçimde örgütlenmesi, yaşanan yerdeki ortak bir sorunun çözümünde beraber hareketin örgütlenmesi gibi işleri içerir. Örneğin, su ya da kanalizasyon şebekesinin bağlanması amacıyla yapılan ortak girişimlerin örgütlenmesi gibi. Ya da okul aile birliklerinde, okul ya da çocuklarla ilgili sorunların çözümü için ortak çabaların örgütlenmesi çalışmaları da bu kategorideki işler arasındadır. Bu işlere toplumsal cinsiyet açısından bakıldığında, yine cinsiyete dayalı iş bölümünün burada da devam ettiği görülür. Topluluk işlerinin yapılmasında karar alınan noktalarda ağırlıklı olarak erkekler yer almakta, emek yoğun işlerde ise kadınlar çalışmaktadır.

Kaynak

Atauz, A., Kardam, F., Saktanber, A., Yalın, H.İ. (1999). “Toplumsal Cinsiyet El Kitabı”. KSGM Yayınları.

KATILIMCI İÇİN BİLGİ NOTU - 3

Dünyanın hemen hemen her yerinde ve bildiğimiz bütün kültürlerde, kadınlarla erkekler, her şeyden önce yaptıkları işlerle birbirlerinden ayrılırlar. Bizim toplumumuzda, kadınlarla erkeklerin yaptıkları işler yaşadıkları ortama göre değişse de, genel kalıp aynıdır: Kadınların birincil çalışma alanı evleri, erkeklerinki ise evin dışıdır. Kadınlar evle ve eve yakın olan işlerle uğraşırken, erkekler evin dışındaki işlerle, buna ilaveten de siyaset ve diğer karar alma işleriyle ilgilidirler. Kadınlar görünmeyen bir emek, eviçi emek üretir ve harcarlar. Karşılığında maddi bir karşılık almazlar. Çalışma saati, sigorta ve emeklilik gibi olanaklardan çoğunlukla uzak yaşarlar. Erkekler ise, genellikle ücretli işlerde çalışırlar, toplumsal bir statü kazanırlar ve sigorta ve emeklilik hakları vardır.

Kadınların ve erkeklerin ne yapması gerektiği veya neleri yapabilecekleri hakkında toplumda yaratılmış olan fikirlere ve değerlere dayanarak, kadınlara ve erkeklere farklı roller, sorumluluklar ve görevler yüklenmesi cinsiyete dayalı iş bölümü olarak adlandırılır.

Kadınların bilinen bütün kültürlerde erkeklere göre ikincil oluşu, yani cinsiyet eşitsizliği, genellikle cinsiyete dayalı iş bölümünün bir sonucudur. **Kadınların ve erkeklerin yaptıkları işlerin farklılaşması, bu farklı işlere farklı değerler yüklenmesi, cinsiyet eşitsizliğinin temelidir.**

Kadınların asıl olarak aile ve evle ilgili sayılmalarının bir diğer sonucu, toplumsal sorunlarla ilgilenmeleri ve siyaset yapmalarının hoş karşılanmamasıdır. "Elinin hamuruyla erkek işine karışma" sözü, bunun bir ifadesidir. Bu durum, kadınların kendi yaşadıkları sorunları dile getirmelerini ve çözüm önerileri geliştirmelerini engeller. Örneğin aile içi şiddet çok uzun yıllar sadece aileyi ilgilendiren bir sorun olarak görülmüştür, bunun toplumsal bir sorun olduğu ancak son yirmi yıldır kabul edilmeye başlanmıştır.

Hareket alanları, evle ve mahalleyle, görüştükleri kişiler ise akraba ve komşularla sınırlandırılmış kadınların, var olan haklarını bilmeleri, onlara katkı ve destek sağlamak için oluşturulmuş kurum ve kuruluşlardan da yararlanarak haklarını kullanmaları çoğu zaman mümkün olmaz. İşte bu yüzden, kadınlar aile içinde şiddete maruz kaldıklarında genellikle nerelere başvurabileceklerini bilmemektedirler.

Kaynak:

Bora, A. (2008). "Kadın-Erkek Eşitliği ve Toplumsal Cinsiyet Eğitici Kılavuzu".

2.4.3 Kadın-Erkek Eşitsizliğinin Sonuçları

Bu bölümde, Türkiye’de kadınların toplumsal kaynaklardan ve hizmetlerden yararlanmada karşılaştıkları ayrımcılığın sonuçları açıklanacaktır.

Çalışma Süresi: 20 dakika

Öğretim Araçları: Slayt 13-24, Çalışma kağıdı-2.

Çalışma kağıdı-2’yi katılımcılara dağıtınız ve sizin sunduğunuz bilgilerden yararlanarak kağıtta boş bırakılan yerleri doldurmalarını isteyiniz.

Yalnızca bir sorunun yanıtının yaptığınız sunumda yer almadığını belirterek, yanıtı verilmeyen soruyu bulmalarını isteyiniz.

Yanıtı verilmeyen soru, Türkiye’de her beş kadından .....hayatı boyunca en az bir kez, eşinin ya da birlikte yaşadığı erkeğin fiziksel şiddetine uğramıştır.” sorusunun yanıtı sunumunuzda verilmemiştir. Bunun cevabı, “her beş kadından biri” olacak.

Türkiye’de kadının statüsünü ortaya koyan diğer verilerle bu yanıtın ilişkisi hakkında katılımcıların görüşlerini alınız.

**Kadınlık ve erkeklik kalıpları bizi
basitçe birbirimizden
farklılaştırmakla kalmaz,
aynı zamanda toplumsal kaynaklara
erişimimizi de büyük ölçüde etkiler.**

Slayt 13

Çalışma Kağıdı – 2 “2000’li Yıllarda Türkiye’de Kadın”

1. Türkiye’de 2007 yılında kadın nüfusunun % .....okuma-yazma bilmemektedir.
2. 2006 yılı verilerine göre Türkiye’de tapulu malların %..... kadınlara aittir.
3. 2006 yılı verilerine göre yaklaşık her beş kadından ..... işgücüne katılabilmektedir.
4. 2007’deki genel seçimler sonucunda TBMM’deki kadın milletvekili oranı % .....’dir.
5. 2003 yılı verilerine göre, Türkiye’de kadınların % ..... sağlık personeli yardımı olmaksızın doğum yapmaktadır.
6. Türkiye’de her beş kadından .....hayatı boyunca en az bir kez, eşinin ya da birlikte yaşadığı erkeğin fiziksel şiddetine uğramaktadır.

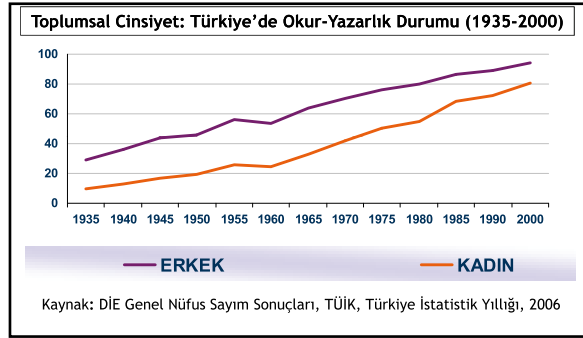
2.4.3.1 Eğitim Alanında Kadın

Ülkemiz, 1985 yılında onayladığı Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinde (CEDAW), eğitim olanaklarından kadınların ve erkeklerin eşit biçimde yararlanmalarının sağlanacağı konusunda taahhütte bulunmuş olmasına karşın, ülkemizde hali hazırda eğitimin her kademesinde kadınların sayısının erkeklerden daha geri bir düzeyde olduğunu belirtiniz.

2006-2007 öğretim yılı verilerine göre üniversite eğitimi alan toplam öğrencilerin %43'ü kadın öğrencilerdir. Bu oran 1933 yılında %14'dür. Ancak öğrencilerin bölüm ve fakültelerdeki cinsiyet dağılımı incelendiği zaman, kadınların genellikle "kadın" alanları olarak kabul edilen dil ve sosyal bilimler gibi alanlarda yoğunlaştığı görülmektedir. (Tan, M., Ecevit, Y., Üşür Sancar, S., Acuner, S. (2008)).

Slayt-14'ü gösteriniz ve Cumhuriyetin ilk yıllarından başlayarak okur yazarlık oranında sürekli bir artış olduğunu, ancak cinsiyetler arasındaki farkın bütün bu süre boyunca devam ettiğini vurgulayınız.

Slayt-15'i göstererek, yalnızca okur-yazarlık oranlarında değil, eğitimin her kademesinde kız öğrencilerin okullaşma oranının erkek öğrencilerin gerisinde olduğuna dikkat çekiniz.

Slayt 14

Ortaöğretime Devam Düzeyleri (2007)		
Ülke	K	E
Bulgaristan	87	89
Gürcistan	81	81
Irak	31	44
İran	75	79
Suriye	60	64
Yunanistan	92	90
Türkiye	52	61

TÜSIAD, 2008

Slayt 15

Türkiye'de Okullaşma Oranı (2003)					
İlköğretimde okullaşma oranı (%)		Ortaöğretimde okullaşma oranı (%)		Yükseköğretimde okullaşma oranı (%)	
K	E	K	E	K	E
87	90,6	46,9	53	26	36

TÜSIAD, 2008

Slayt 16

Slayt-16'yı gösteriniz ve Türkiye'nin eğitimde cinsiyet eşitliği ile ilgili verilerinin sınır komşusu olan ülkelerdeki durumla karşılaştırıldığında, ortaya son derece olumsuz bir tablo çıktığını belirtiniz.

Örneğin, kız ve erkek öğrencilerin orta öğretime devam düzeyi karşılaştırıldığında, Türkiye'nin Irak dışında bütün komşu ülkelerden geri bir durumda olduğu görülmektedir (Tan, M., Ecevit, Y., Üşür Sancar, S., Acuner, S. (2008)).

Ayrıntılı bilgi için (Bora, 2008, s: 18).

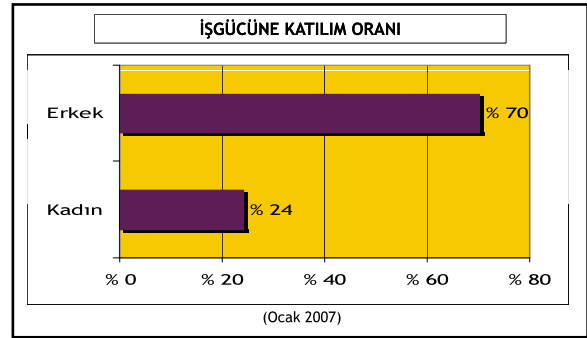
2.4.3.2 İşgücüne Katılım, İstihdam, İşsizlik, Sosyal Güvenlik ve İşteki Statü

Toplumda güç ilişkilerinin analizini yaparken, kaynakların kimin kontrolünde olduğunun son derece önemli olduğunu vurgulayınız.

Türkiye’de mülkiyetin ve ücret gelirinin cinsiyete göre dağılımına bakıldığı zaman çok dengesiz bir tablonun ortaya çıktığını belirtiniz. Slayt-17’yi gösteriniz ve grafikleri açıklayınız.

Slayt 17

Slayt 18

Ücretli çalışmanın, kadınların güçlendirilmesinde en önemli faktörlerden biri olduğunu vurgulayınız. Çalışma hayatında cinsiyet temelli ayrımcılığın sürmekte olduğunu, ancak yine de ev dışında ücretli çalışmanın kadınları güçlendirdiğini belirtiniz.

Slayt-18’i gösteriniz ve Türkiye’de çalışma çağındaki her dört kadından yalnızca birinin işgücüne katıldığını, bunun sonucunda Türkiye’nin kadın işgücünden yararlanamayan, bu anlamda insan kaynaklarını tam kullanamayan bir ülke olduğunu dile getiriniz.

Bu durumun sebeplerini katılımcılara sorunuz. Katılımcıların verdiği cevaplarla daha önce açıklanan toplumsal cinsiyet, cinsiyete dayalı iş bölümü gibi kavramlar arasında bağ kurunuz.

Slayt-19’u gösteriniz ve neden kadınların büyük kısmının kendi adına sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmadığını sorunuz.

Bu durumun, kadınların işgücüne katılımının düşük olması, yoğun olarak kayıt dışı çalışıyor olmaları ile ilişkili olduğunu vurgulayınız. Katılımcılara, kadınların kendi adlarına bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmalarının neden önemli olduğunu sorunuz. Bu durumun, kadınları daha bağımlı hale getirdiğini, dolayısıyla kadınların üzerindeki baskıyı ve sonuç olarak şiddeti artırdığını belirtiniz.

Slayt 19

TÜİK’in Hanehalkı İşgücü Anketleri’ne göre, 14 yaşından büyük nüfusta, ev işleriyle meşgul olduğu için işgücünün dışında kalan kadın sayısı yaklaşık 12 milyondur. Aynı nedenle işgücü piyasası dışında kalan tek bir erkeğin bile olmaması, cinsiyete dayalı eşitsizliğin açık bir ifadesidir.

Ayrıntılı bilgi için (Bora, 2008, s: 18).

2.4.3.3 Siyaset ve Karar Mekanizmalarına Katılım

Türkiye’de 1934 yılından bu yana kadınların seçme ve seçilme hakları olmasına karşın, TBMM’de ve yerel yönetimlerde kadın temsil oranlarının çok düşük olduğunu belirtiniz. Slayt-20’yi gösteriniz ve TBMM’de kadın milletvekili oranının ne kadar düşük olduğunu vurgulayınız.

- Türkiye’de farklı yıllarda yapılan seçimlerde Meclisteki kadın milletvekili oranlarından örnekler veriniz. (Örneğin, 1935’de %4,6, 1950’de %0,6, 1983’de %3, 2002’de %4,4 gibi)
- Farklı ülkelerin parlamentolarındaki kadın oranları hakkında örnekler sununuz. (Örneğin, İspanya’da %36, Arjantin’de %40, Tunus’ta %22, ABD’de %16, Yunanistan’da %14 gibi).

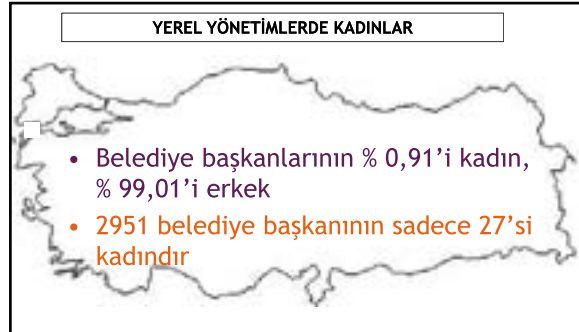

Slayt 20

Yerel yönetimlerde kadınların istihdam oranının çok düşük olduğunu belirtiniz.

Katılımcılardan, ülkemizdeki 2951 belediye başkanından kaç tanesinin kadın olduğunu tahmin etmelerini isteyiniz.

Katılımcıların tahminlerini aldıktan sonra 21. Slaytı göstererek gerekli açıklamaları yapınız.

Slayt 21

Bugün itibariyle ülkemizde kadın belediye başkanı sayısının 27 olduğunu vurgulayınız.

Belediye başkanlarının ya da milletvekillerinin seçimle göreve geldiğini, ancak bürokraside yer alan kişilerin görevlerine atanma yoluyla geldiğini belirtiniz.

YETKİ ve KARAR SÜREÇLERİNDE KADINLAR

ÜNVANI	KADIN	TOPLAM	TOPLAM İÇİNDEKİ PAY (%)
Müsteşar	1	19	5,3
Müsteşar Yardımcısı	2	79	2,5
Vali	0	155	0
Vali Yardımcısı	5	408	1,2
Genel Müdür	7	177	3,9
Genel Müdür Yardımcısı	34	514	6,6
Başkan	9	131	6,8
Başkan Yardımcısı	5	57	8,7

Kaynak: KSGM, Yetki ve Karar Alma Süreçlerinde Kadın, 2008.

Slayt 22

22. slaytı göstererek, bu konuda Anayasa’da, İş Kanunu’nda hükümler olmasına ve 2004 yılında ayrı bir genelge ile kamu kurumlarında cinsiyet temelli ayırım yapılmamasının bir kez daha vurgulanmasına karşın, cinsiyet ayrımcılığının devam ettiğini belirtiniz. Slayt-22’den yararlanarak kamu kurumlarındaki yöneticilerin cinsiyet dağılımı ile ilgili olarak örnekler veriniz.

22 Ocak 2004 tarihli ve 25354 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olan 2004/7 sayılı Başbakanlık Genelgesine göre, kamu kurumlarına personel alımında hizmet gerekleri dışında cinsiyet ayırımı yapılması, Anayasamıza ve taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerdeki kadın-erkek eşitliğine ilişkin hükümlere aykırı olduğu belirtilerek kesin olarak yasaklanmaktadır.

Katılımcılara aşağıdaki soruları sorarak konu hakkındaki görüşlerini ifade etmelerini sağlayabilirsiniz:

Toplumsal cinsiyet açısından bakıldığı zaman, karar mekanizmalarında kadın temsil oranının düşük olmasının ne tür sonuçları vardır?

Karar mekanizmalarında hem kadınların hem erkeklerin dengeli biçimde temsil edilmesi neden önemlidir?

Ayrıntılı bilgi için (Bora, 2008, s: 18-21)

2.4.3.4 Sağlık Alanında Kadın

Sağlık hizmetlerinden yararlanmanın temel insan haklarından biri olduğunu, ancak cinsiyete dayalı ayrımcılığın, kadınların sağlığını yaşamlarının her döneminde olumsuz biçimde etkilediğini belirtiniz.

Slayt 23

Katılımcılardan, kadınların farklı yaş dönemlerinde karşılaştıkları ayrımcılığın sağlıklarını ne şekilde etkilediğine ilişkin örnekler vermelerini isteyiniz.

Sağlık alanında cinsiyetler arası eşitsizlik konusunda ayrıntılı bilgi için: (Bora, 2008, s: 21-22).

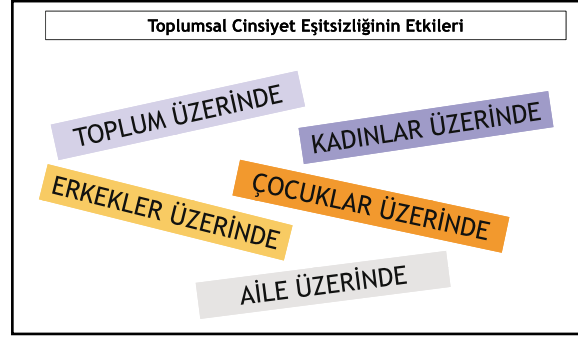
EĞİTİCİ İÇİN BİLGİ NOTU - 2

Dünya Ekonomik Forumu tarafından 2008 yılında hazırlatılan Küresel Ölçekte Cinsiyet Farkı Raporuna (The Global Gender Gap Report) göre, Türkiye 130 ülke içinde 123. sıradadır. Bu raporun amacı, ülkelerin gelişmişlik düzeyini karşılaştırmak değildir. Gelişmişlik düzeyleri ne olursa olsun o ülkedeki kaynaklardan kadınların ve erkeklerin yararlanma düzeyleri karşılaştırılarak hazırlanmaktadır. Örneğin, gelişmiş bir ülke tüm vatandaşlarının eğitimi için geliştirmekte olan bir ülkeye göre çok daha fazla kaynak ayırıyor olabilir. Ancak bu İndeks, örneğin eğitim için ayrılan kaynaktan kadınların ve erkeklerin yararlanma düzeyini ölçmektedir. Eğer erkeklerle kadınlar arasındaki fark az ise ülke sıralamada daha yüksek bir yere sahip olmaktadır. Eğer kadınlarla erkekler arasındaki fark fazla ise, o ülke sıralamada daha düşük bir yerde bulunabilmektedir.

Raporda şu dört alanda kadınların ve erkeklerin konumları arasındaki fark karşılaştırılmaktadır: Ekonomi, eğitim, siyaset ve sağlık alanları.

2.4.3.5 Cinsiyetler Arası Eşitsizliğin Bireysel ve Toplumsal Etkileri

26. slaytı gösterirken katılımcılara Türkiye’de her alanda cinsiyet temelli ayrımcılığın var olmasının kadınların yanı sıra erkekler, çocuklar, toplum ve aile üzerinde ne tür etkiler oluşturduğunu sorunuz.

Slayt 24

KATILIMCI İÇİN BİLGİ NOTU - 4

Kadınlar, dünyanın her yerinde olduğu gibi, Türkiye’de de toplumsal kaynaklardan erkeklerle eşit biçimde yararlanamamakta ve eğitimden sağlık hizmetlerine kadar pek çok alanda ayrımcılık yaşamaktadırlar.

Türkiye’de 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre okuryazar olmayan kadın sayısı 5 milyon 700 binden fazladır. Halen her bir okumazyazmaz erkeğe karşılık dört okumazyazmaz kadın mevcuttur.

Kadın-erkek eşitsizliği sadece okumazyazmazlıkta değil, her eğitim kademesinde görülmektedir. Örneğin, TÜİK istatistiklerine göre, 2000 yılında 5 yıllık ilköğretimden mezun her 100 kadına karşın 110 erkek, sekiz yıllık okuldan mezun her 100 kadına karşın 209 erkek, lise ve dengi okullardan mezun her 100 kadına karşın 174 erkek ve üniversite ve yüksek okuldan mezun her 100 kadına karşın 188 erkek bulunmaktadır.

TÜİK’in Hanehalkı İşgücü Anketleri’ne göre, 2007 yılı itibariyle Türkiye’de erkeklerin işgücüne katılma oranı % 71,3 iken, kadınların işgücüne katılma oranı sadece % 24,8’dir. Türkiye’de çalışma çağındaki her dört kadından sadece biri işgücüne katılmaktadır. Bunun anlamı, Türkiye’nin kadın işgücünden yararlanamayan, bu anlamda insan kaynaklarını tam kullanamayan bir ülke olduğudur.

Kadınların çalışma hayatında yaşadıkları bir diğer eşitsizlik, kayıtsız çalışanların çoğunluğunu oluşturmaları ile kendini göstermektedir. Kayıtdışı çalışanların % 66’sı kadındır. İşgücüne katılmadaki, çalışmadaki eşitsiz durum ve kayıtdışı çalışmanın daha yaygın olması kadınların kendi adlarına sosyal güvenceye sahip olmalarını sınırlandırmaktadır. Kadınların % 71’i herhangi bir sigorta kapsamında değildir.

Cinsiyete dayalı ayrımcılık, kadınların sağlığını bebeklik ve çocukluk döneminden başlayarak adolesan, erişkinlik, menapoz ve yaşlılık dönemlerinde de olumsuz etkilemektedir. Örneğin, doğum sonrasında kız bebeklerin ihmale uğrama olasılığı daha yüksektir. 2003 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması bulgularına göre, kız bebek ve çocuklar üç temel aşı olan verem, çocuk felci ve karma aşı da erkeklerden 3-5 puan daha düşük oranda aşılanmış durumdadır.

2003 Nüfus ve Sağlık Araştırması’na göre Türkiye’de her beş gebeden biri doğum öncesi bakımdan yararlanamamaktadır. Anne ölümleri kadın ölümlerinin nedenleri arasında % 5’lik bir paya sahiptir ve bu oran çok düşürülebilir. Çünkü 5 anne ölümünden 4’ü önlenemez/engellenebilir niteliktedir.

Türkiye, kadınlara seçme ve seçilme haklarını 1930’larda, çok erken bir dönemde tanımış bir ülkedir. 1934 yılından bu yana kadınların seçme ve seçilme hakları olmasına karşın, Parlamentoda ve yerel yönetimlerde temsil oranları son derece düşüktür. Bugün, Meclis’teki kadın milletvekili sayısı 50 (% 9,1)’dir. Belediye başkanları arasında kadın belediye başkanı oranı % 0,91’dir.

Kaynak:

Bora, A. (2008) “Kadın-Erkek Eşitliği ve Toplumsal Cinsiyet Eğitici Kılavuzu”

2.4.4 Temel Kavramlar (II)

2.4.4.1 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Bu bölümde, toplumsal cinsiyet eşitliği, cinsiyete dayalı ayrımcılık ve fırsat önceliği kavramları açıklanacaktır.

Çalışma Süresi: 20 dakika

Öğretim Aracı: Slayt 26- 30

Bu bölüme başlarken eşitlik ile ayrımlık kavramlarının farkını vurgulayınız. Toplumsal cinsiyet eşitliği ile amaçlananın kadınlarla erkeklerin aynı olmaları değil, kadınlarla erkeklerin eşit haklara ve sorumluluklara sahip olmaları demek olduğunu belirtiniz.

Bir önceki bölümde sunduğunuz istatistiksel bilgileri hatırlatarak örnekler verebilir, onlardan örnekler isteyebilirsiniz. Örneğin, eğitim ile ilgili aşağıdaki bilgiler kullanılabilir:

Slayt 25

Türkiye imzalamış olduğu uluslararası sözleşmelerde kadınların eğitim alanında erkeklerle eşit haklara sahip olmasının garanti altına alınacağı konusunda taahhütlerde bulunmuştur. Örneğin bu söz verişin bir uzantısı olarak, Bin Yıl Kalkınma Hedefleri ile Birleşmiş Milletlerin üyesi olan ülkelerin 2015'e kadar yerine getirmeleri gereken sekiz hedef belirlenmiştir. Türkiye'nin de kabul ettiği bu hedeflerden biri "bütün erkek ve kız çocuklarının ilköğretimi tamamlamalarını sağlamak" dır.

Benzer şekilde istihdam, sağlık gibi diğer alanlardan da örnekler verebilirsiniz.

Ayrıntılı bilgi için: (Bora, 2008, s: 24).

2.4.4.2 Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık

Katılımcılara ayrımcılık kavramının onlara neleri hatırlattığını sorunuz.

Ayrımcılık kavramını ve cinsiyet temelli ayrımcılığı açıklayınız. Doğrudan ve dolaylı ayrımcılığa ilişkin aşağıdaki bilgi notundan da yararlanarak örnekler veriniz. Açıklamalarınız sırasında slayt 27'nin görsel iletisinden yararlanınız. Katılımcılardan da örnekler vermelerini isteyiniz.

Ayrıntılı bilgi için: (Bora, 2008, s: 16).

Slayt 26

EĞİTİCİ VE KATILIMCI İÇİN BİLGİ NOTU

Ayrımcılık, belli bir kişiye ya da gruba belli bir niteliğinden dolayı (örneğin, cinsiyeti, yaşı, fiziksel nitelikleri, ırkı gibi) ayırım yapmak veya farklı, eşitsiz davranmak anlamına gelir. Ayrımcılığın, cinsiyetçilik, ırkçılık gibi bir çok biçimi vardır. Hepsinde ortak olan özellik, ayrımcılık yapılan kişilere yönelik dışlama ve yok saymanın olmasıdır.

Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinde kadına karşı ayrımcılık şu şekilde tanımlanmaktadır.

“...kadınlara karşı ayrımcılık” terimi siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya bu hakları kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı herhangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama anlamına gelir”.

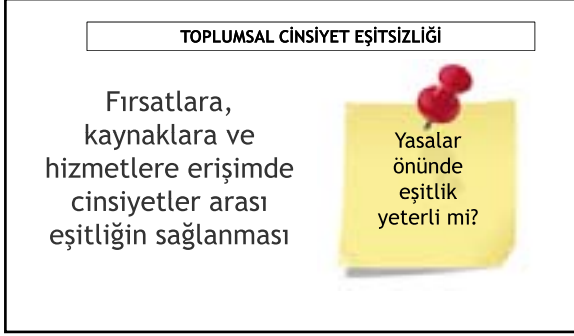
Toplumda ayrımcılık doğrudan ya da dolaylı ayrımcılık biçiminde gözlenebilir. Doğrudan ayrımcılık, bir kişiye cinsiyeti ya da kişinin değiştiremeyeceği başka özelliğinden (örneğin, yaşı, fiziksel nitelikleri, ırkı gibi) dolayı açıkça yasalarda, politikalarda ya da uygulamalarda ayrımcılık yapmak olarak tanımlanmaktadır. Örneğin, eski Medeni Kanun’da evin seçimini kocanın yapacağı hükmü bulunmaktaydı, bu hüküm 2001 yılında yürürlüğe giren Medeni Kanun’da değiştirilerek, eşlerin oturacakları evi birlikte seçecekleri hükmü getirilmiştir. Bir başka örnek ise, hemşirelik mesleğinin 2007 yılında Hemşirelik Kanunu değişinceye kadar sadece kadınların yapabiliyor olmasıdır. Erkekler bu mesleği edinmek isteseler hatta eğitimini alsalar dahi, Hemşirelik Kanununun 3. maddesinin ilk fıkrasında “Türkiye’de hemşirelik sanatını bu kanun hükümleri dahilinde hemşire unvanını kazanmış Türk kadınlarından başka hiç kimse yapamaz” yazdığı için hemşire olamıyorlardı.

Ancak toplumda ayrımcılık her zaman bu kadar görünür olmayabilir, bu nedenle fark etmek ve değiştirmek daha zor hale gelebilir. Dolaylı ayrımcılık, görünürde tarafsız gibi duran, ancak sistemli olarak ayrımcılık uygulanan durumları ifade etmektedir. Örneğin, sağlık kuruluşları ya da eğitim kurumlarında asansör, rampa yerine sadece merdiven olması bu hizmetlerden tekerlekli sandalye kullanan kişilerin yararlanmalarını kısıtlar. Tekerlekli sandalye kullanan kişilerin sağlık hizmetlerinden ya da eğitim hakkından yararlanması mevzuatta açık biçimde kısıtlanmamış olsa bile, yani doğrudan ayrımcılık yapılmamış olsa dahi, bu kişilere yönelik dolaylı bir ayrımcılık yapılmaktadır denebilir.

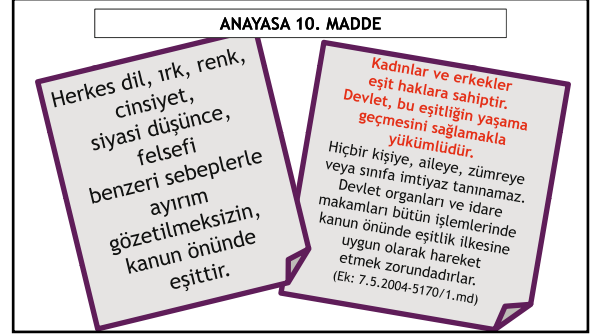

2.4.4.3 Fırsat Önceliği

Slayt-28'i gösteriniz ve katılımcılara, cinsiyetler arası eşitliğin toplumda fiili olarak sağlanabilmesi için yasalar önünde eşitliğin yeterli olup olmadığını sorunuz.

Slayt 27

Slayt 28

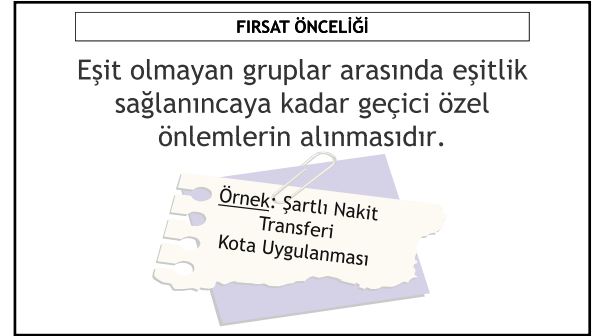
Son yıllarda Türkiye'de yasalardaki cinsiyet temelli ayrımcılık içeren maddelerin büyük ölçüde değiştiğini belirtiniz ve bu konuda örnekler veriniz.

Eski Medeni Kanunda yer alan "Aile reisi kocadır" hükmü değiştirilerek, Yeni Kanunda "evlilik birliğini eşler beraber yönetirler" hükmü getirilmiştir

Slayt-29'u gösteriniz ve anayasada ayrımcılık yapılmamasına ilişkin maddeyi okuyunuz. Cinsiyetler arası eşitlik için yasaların çok önemli olduğunu vurgulayınız.

Ancak Anayasa'da böyle bir madde olmasına karşın, neden kadınların toplumda ikincil konumda olduğunu katılımcılara sorunuz.

Toplumda fiili eşitliğin sağlanabilmesi için geçici özel önlemlere ihtiyaç olduğunu söyleyiniz.

Slayt 29

Fırsat önceliğini açıklayınız ve bu konudaki uygulamalardan örnekler veriniz.

Ayrıntılı bilgi için: (Bora, 2008, s: 25).

KATILMCI İÇİN BİLGİ NOTU - 5

Her ne kadar insanların eşit olduğu söylene de uygulamada bireyler, cinsiyet, yaş, etnik köken, cinsel yönelim ya da engelleri bakımından ayrımcılığa uğrar. Bu ayrımcılığın sonlandırılması bazı geçici özel önlemlerin hayata geçirilmesini gerektirir. Fırsat önceliği ya da pozitif ayrımcılık, eşit olmayan gruplar arasında eşitlik sağlanıncaya kadar alınan geçici özel önlemlerdir.

Türkiye'nin de taraf olduğu Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinde de fırsat önceliği/pozitif ayrımcılık ilgili maddeler bulunmaktadır.

3. Madde: Taraf devletler, özellikle politik, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda olmak üzere bütün olanaklar kadınların erkeklerle eşit olarak insan haklarından, özgürlüklerinden yararlanmalarını ve bu hakları kullanmalarını garanti etmek amacıyla kadının tam olarak gelişmesini sağlamak için, yasal düzenlemeler dahil bütün önlemleri alacaklardır.

4. Madde: Kadın ve erkek eşitliğini fiilen sağlamak için taraf devletlerce alınan geçici özel önlemler, işbu sözleşmede belirtilen cinsten bir ayrım olarak değerlendirilmeyecek ve hiçbir şekilde eşitsizlik veya farklı standartların muhafazası sonucunu doğurmayacaktır. Fırsat ve uygulama eşitliği hedeflerine ulaşıldığı zaman bu uygulamalara son verilecektir.

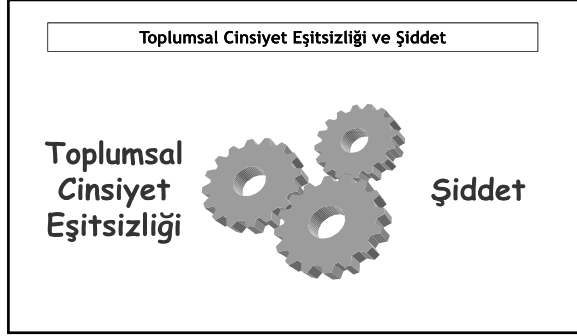
Bir ideal olarak eşitlik yaygınlıkla benimsenmiş olsa da, gerçekleştirilmesinde güçlükler bulunmaktadır. Doğuştan eşit haklara sahip olmak ve kanun önünde eşitlik ilkesi, yani yasaların eşitlik ilkesine aykırı olmaması ve cinsiyet ayrımcılığı yapmaması, bu açıdan son derece önemlidir. Ancak, bu ilkeler eşitliği sağlamaya yetmemektedir. Eşitliğin fiilen, yani hayatın içinde sağlanması için bazı ek önlemler de gerekmektedir. Çünkü fiilen eşit olmayanlara eşit muamele etmek, varolan eşitsizliklerin sürmesine yol açmaktadır. Cinsiyetler arası eşitliğin sağlanabilmesi için de öncelikle çeşitli alanlardaki eşitsizliklerin farkına varılması, bunların kabul edilmesi, ve bu eşitsizlikleri gidermek için özel önlemler alınması gerekir. Bu bağlamda, örneğin kız ve erkek çocuklara farklı şartlı nakit transferi ödemek ve bu ödemeyi annelere yapmak da kız çocukların okullaşmasını teşvik amaçlı bir geçici özel önlemdir.

Kaynak: Bora, A. (2008) "Kadın-Erkek Eşitliği ve Toplumsal Cinsiyet Eğitici Kılavuzu".

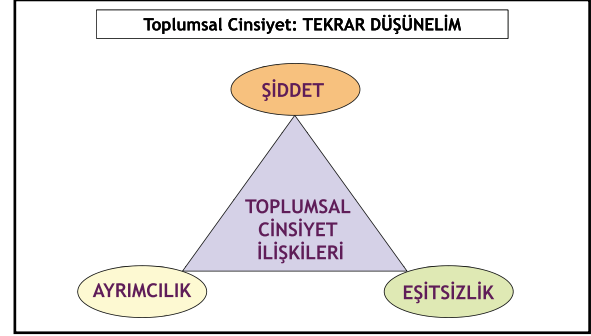
2.4.5 Toplumsal Cinsiyet ve Kadına Yönelik Şiddet Arasındaki İlişki

Cinsiyetler arası eşitsizlik ve cinsiyet temelli ayrımcılıkla, kadına yönelik şiddet arasındaki ilişkiyi açıklayınız.

Daha önceki bölümlerde açıklanan cinsiyet ayrımcılığının eğitim, istihdam, karar mekanizmaları ve sağlık alanında ortaya çıkardığı eşitsizliklere örnekler veriniz.

Slayt 30

Slayt 31

Aşağıdaki bilgi notundan ve Bora, A. (2008) "Kadın-Erkek Eşitliği ve Toplumsal Cinsiyet Eğitici Kılavuzu", s: 32-36.'dan yararlanarak gerekli açıklamaları yapınız.

EĞİTİCİ İÇİN BİLGİ NOTU - 3

Kadına uygulanan şiddet, kadının en temel insan haklarının çiğnenmesi demektir. Kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik kadına yönelik şiddetin kaynağıdır. Çünkü kadının ve erkeğin eşitsizliği kadınların toplumsal kaynaklara ulaşmalarını engeller ve temel haklardan yararlanmalarını sınırlandırır. Erkeği üstün, denetleyen, baskı kuran olarak tanımlayan kültürel yapı kadını ikincil ve denetlenen bir konuma yerleştirir. Bu anlayış, eşitsizliği arttırmaktadır. Cinsiyetler arasındaki eşitsizlik şiddetin ortaya çıkması için zemin oluşturur. Çünkü şiddet esasında kontrol ve baskı kurulması amacıyla uygulanır. Kısaca söylemek gerekirse; kadına yönelik şiddet, kadının ilerlemesini engelleyen, kadınlara erkek arasında çağlar boyu sürmüş eşit olmayan güç ilişkilerinin sonucudur.

- Katılımcıların üç gruba ayrılmasını isteyiniz. Aşağıda verilen soru listelerinin her birini bir gruba veriniz.
- Grupların kendilerine verilen sorular çerçevesinde cinsiyet eşitsizliği ile kadına yönelik şiddet arasındaki ilişkiyi tartışmalarını ve bu konudaki belirlemelerini özetleyen kısa bir sunum yapmalarını ve örnekler vermelerini isteyiniz.

Gruplar için örnek sorular:

1. Grup

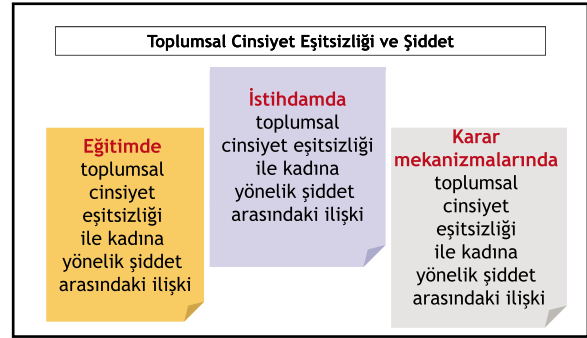
- Eğitimde cinsiyet eşitsizliği ile kadına yönelik şiddet arasında nasıl bir ilişki vardır?
- Eğitimli kadınlar şiddete uğramaz mı?
- Kadının güçlenmesinde eğitimin rolü nedir?
- Eğitim almak kadının şiddetle mücadele etme gücünü nasıl etkiler?

2. Grup

- Çalışma yaşamında cinsiyet eşitsizliği ile kadına yönelik şiddet arasında nasıl bir ilişki vardır?
- Kariyer sahibi olan kadınlar şiddete uğramaz mı?
- Kadının güçlenmesinde ücretli bir işte çalışmanın rolü nedir?
- Ücretli bir işte çalışmak kadının şiddetle mücadele etme gücünü nasıl etkiler?

3. Grup

- Karar mekanizmalarında cinsiyet eşitsizliği ile kadına yönelik şiddet arasında nasıl bir ilişki vardır?
- Kadınların karar mekanizmalarında daha fazla yer alması, örneğin mecliste kadın milletvekili oranının erkek oranı ile eşit olması, kadına yönelik şiddetle mücadeleye ne tür katkı sağlar?
- Karar mekanizmalarında daha fazla kadının olması, toplumda kadın-erkek eşitliğini nasıl etkiler?

Slayt 32

2.4.6 Sonuç

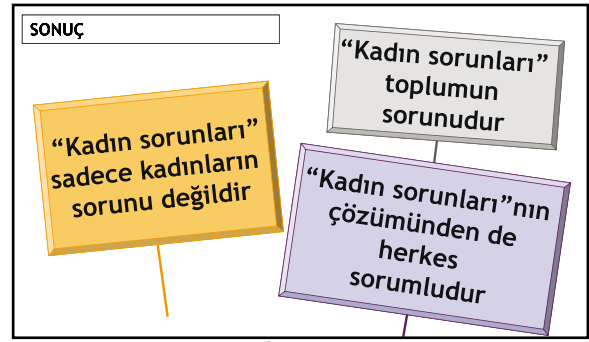
Bu bölümde, eğitim programında ele alınan konuları katılımcılarla birlikte özetleyiniz. Katılımcılara ip uçları vermek amacıyla aşağıdaki soruları yöneltebilirsiniz:

1. Toplumsal cinsiyet ile ilgili hangi temel kavramlar açıklandı?
2. Toplumsal cinsiyet kavramının kullanılması neden önemlidir?
3. Cinsiyet temelli ayrımcılık ne demektir?
4. Türkiye’de cinsiyet temelli ayrımcılık örnekleri var mıdır?
5. Kadına yönelik şiddet sorununu toplumsal cinsiyet bakış açısı ile ele almanın önemi nedir?

Slayt-34’ü kullanarak bu konuda verilen iletileri bir kez daha vurgulayınız.

Zamanınız kaldıysa, aşağıdaki uygulamayı yapabilirsiniz:

Bu çalışma ile katılımcıların cinsiyetler arası eşitlik anlayışını geliştirmeleri için özel yaşamlarında, mesleklerini sürdürdükleri kurumlarda neler yapabileceklerini somut olarak belirlemeleri amaçlanmaktadır.

Çalışma Süresi: 20 dakika

Öğretim Aracı: Çalışma kağıdı-3

Katılımcılardan aynı ya da benzer meslek gruplarından olmalarına ya da aynı kurumda çalışıyor olmalarına dikkat ederek 3-4 alt grup oluşturunuz. (Örneğin, öğretmenler grubu, sosyal çalışmacılar grubu ya da muhtarlar grubu gibi).

Katılımcılara çalışma kağıdı-3’ü dağıtınız.

Katılımcılardan, toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi için neler yapabileceklerini belirleyerek çalışma kâğıdındaki sütunlara listelemelerini isteyiniz.

Listelerini oluştururken, özel yaşamlarında ve çalışma ortamında ne tür ayrımcı uygulamalarla (doğrudan ya da dolaylı ayrımcılık) karşılaştıklarını düşünmeleri konusunda katılımcıları yönlendiriniz.

Küçük grupların çalışması için verilen sürenin bitiminde gruplardan, listelerini büyük grupla paylaşmalarını isteyiniz.

Çalışma Kâğıdı-3 "Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi İçin Neler Yapabilirim?"

Birey Olarak Bireysel İlişkilerde Yapabileceklerim Mesleki Çalışmalarda Yapabileceklerim Kurumumuzda Yapabileceklerim

Birey Olarak Bireysel İlişkilerde Yapabileceklerim	Mesleki Çalışmalarda Yapabileceklerim	Kurumumuzda Yapabileceklerim

- Her bir sütuna ilgili alanda cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi için neler yapabileceğinizi tartışarak yazınız.
- Tartışırken, günlük yaşamınız, çalışma yaşamınız ve çalıştığınız kurumda ne tür ayrımcı uygulamalarla (doğrudan ya da dolaylı ayrımcılık) karşılaştığınızı düşünün. Bu konudaki deneyim ve gözlemlerinizi örnekleri tartışınız.
- Kurumunuzdaki çalışmaları özellikle de kadınlarla yapılan çalışmaları göz önüne alınca, bu çalışmalarda cinsiyet eşitsizliğini pekiştiren ne tür yaklaşımlar ya da uygulamalar olduğunu belirleyiniz. Öneriler geliştirirken bu tespitlerinizi dikkate alınız.

Süreniz: 10 dakika

3.Bölüm

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET

- 3.1 Eğitimin Amacı
- 3.2 Eğitim Hedefleri
- 3.3 Ders Çizelgesi
- 3.4 Sunum

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET

3.1 Eğitimin Amacı:

Katılımcıların kadına yönelik aile içi şiddetin çok yaygın toplumsal bir sorun olduğunu, kadınların insan haklarının çiğnendiğini fark etmelerini ve bu sorunla mücadele etmek için neler yapılabileceğini görmelerini sağlamaktır.

3.2 Eğitim Hedefleri:

Eğitimin sonunda katılımcılar;

- Kadına yönelik şiddeti tanımlar,
- Kadına yönelik şiddetin farklı görünümünü ayırt eder,
- Kadına yönelik şiddetin yaygınlığını açıklar,
- Kadına yönelik şiddetin nedenlerini açıklar,
- Kadına yönelik şiddeti meşru imiş gibi gösteren yaklaşımları eleştirir,
- Kadına yönelik şiddetin bireysel ve toplumsal sonuçlarını açıklar,
- Kadına yönelik şiddetle mücadelenin bileşenlerini açıklar,
- Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadelede katedilen mesafeyi değerlendirir,
- Şiddete uğramış bir kadına destek olmak için yapabileceklerini sıralar.

3.3 Ders Çizelgesi

Kadına Yönelik Şiddet	
KONU BAŞLIĞI	SÜRE
GİRİŞ <ul style="list-style-type: none"> • Tanışma • Programdan Neler Bekliyorsunuz? • Programın Amacı • Programın İçeriği 	30 dakika
Kadına Yönelik Şiddet: Genel Bakış <ol style="list-style-type: none"> a) Temel Kavramlar b) Kadının İnsan Hakları Yaklaşımı c) Farklı Görünümleri d) Dünyada ve Türkiye’de Yaygınlığı 	30 dakika
Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri <ol style="list-style-type: none"> a) Aile İçinde Kadına Uygulanan Şiddeti Hazırlayan ve Pekiştiren Etkenler b) Yanlış İnanışlar 	30 dakika
Çay-kahve arası	15 dakika
Kadına Yönelik Şiddetin Bireysel ve Toplumsal Sonuçları <ol style="list-style-type: none"> a) Kadınlar Üzerindeki Etkileri b) Çocuklar Üzerindeki Etkileri c) Sosyo-Ekonomik Sonuçları 	30 dakika
Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele <ol style="list-style-type: none"> a) Çok yönlü Yaklaşım b) Türkiye’deki Gelişmeler c) Bireysel Olarak Yapılabilecekler 	30 dakika
Değerlendirme ve Kapanış	15 dakika

Süre: 90+75=165 dakika

3.4 Sunum

3.4.1 Programın Amacının ve İçeriğinin Tanıtılması

Çalışmanın Süresi: 10 dakika

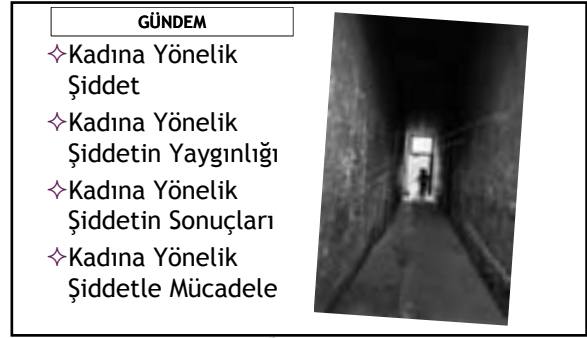
Öğretim Aracı: Slayt 1- 3

Katılımcılara bu eğitim programının amacının, kadına yönelik aile içi şiddetin çok yaygın toplumsal bir sorun olduğunu ve kadınların insan haklarının çiğnendiğini fark etmelerini ve bu sorunla mücadele etmek için neler yapılabileceğini görmelerini sağlamak olduğunu söyleyiniz.

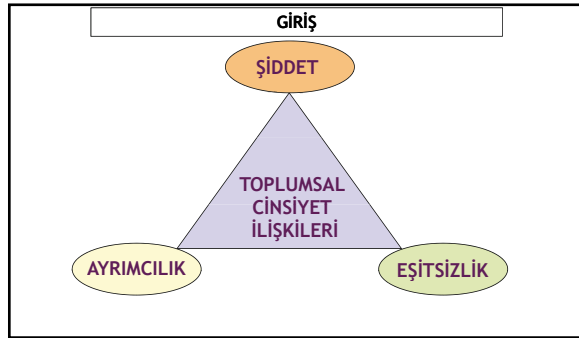
Slayt-1'den yararlanarak hangi konuların ele alınacağını açıklayınız.

Programda yer alan konuları dile getirirken, katılımcıların "Programdan Neler Bekliyorsunuz?" bölümünde söyledikleri beklentilerle ortak olan noktaları vurgulayınız.

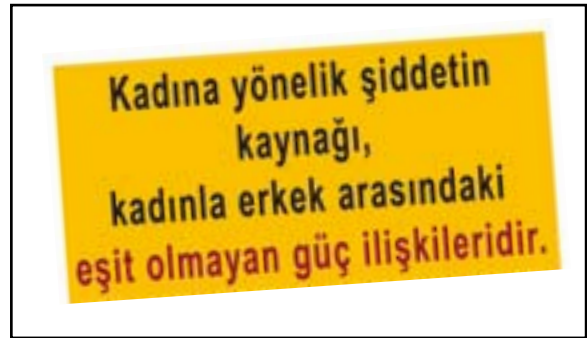
Slayt-2 ve slayt 3'ü gösterirken neden kadına yönelik aile içi şiddeti ele alırken, toplumsal cinsiyet yaklaşımına ihtiyaç olduğunu açıklayarak konuya giriş yapınız.

Slayt 1

Slayt 2

Slayt 3

Detaylı bilgi için bu Rehberin ekindeki CD'de yer alan eğitim notlarından yararlanabilirsiniz. Bakınız: Bora, A., (2008). Toplumsal Cinsiyet Eğitici Notları, sayfa 15-19.

Özberk, E. (2010). "Kadının İnsan Hakları ve Kadına Yönelik Şiddet", sayfa, 11-16.

EĞİTİCİ İÇİN BİLGİ NOTU - 1

Bir toplumda cinsiyetler arasındaki güç ilişkilerinin toplumsal yaşamın hemen hemen bütün alanlarında kadınlar aleyhine olması, kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmasındaki temel kaynağı oluşturmaktadır. Toplumda erkeğe göre kadına daha az değer verilmesi, toplumsal kaynaklardan, hak ve özürlüklerden kadınların erkekler kadar yararlanamaması, kadına yönelik şiddetin oluşmasına neden olmaktadır. Şiddetin ortaya çıktığı her yerde, şiddet uygulayan kişinin şiddete uğrayan üzerinde baskı kurması ve onu denetlemesi söz konusudur. Kadına uygulanan şiddet, toplumda kadının ikincil konumunun devam etmesine, kadının yaşamının erkeğin denetiminde olmasına ve erkeğin kadın üzerindeki baskısının sürmesine neden olan en önemli araçtır.

Öte yandan, kadına yönelik şiddet kadının en temel insan haklarının çiğnenmesi ve bu haklarını kullanabilmesinin sınırlandırılmasıdır. Kadına yönelik şiddet ile kadının sosyal, ekonomik ve siyasal hakları arasındaki yakın ilişki vardır. Bu nedenle, cinsiyet eşitsizliği ve cinsiyet temelli ayrımcılık, kadına yönelik şiddetin temel kaynağıdır. Bunlar ortadan kalkmadığı sürece, kadınlar şiddete uğramaya devam edecektir.

3.4.2 Kadına Yönelik Şiddet (Genel Bakış)

Bu bölümde, kadına yönelik şiddetle ilgili temel kavramlar, kadına yönelik şiddetin farklı görünüşleri, dünyada ve Türkiye’de yaygınlığı açıklanacaktır.

Çalışmanın Süresi: 30 dakika

Öğretim Aracı: Slayt 4-19.

3.4.2.1 Temel Kavramlar

- Kadınların, sırf kadın oldukları için yani cinsiyetlerinden dolayı aile içinde, sokakta, iş yerinde ya da eğitim kurumlarında şiddete uğradığını ya da şiddete uğrama riski taşıdıkları belirtiniz.
- Toplumda kadının uğradığı farklı şiddet biçimlerinin listelenmiş olduğu slayt-4’ü gösteriniz.
- Bu slaytta yer alan şiddet biçimlerine ilişkin kısa açıklamalar yapınız.

KADINA YÖNELİK ŞİDDET	
▪ Kumalık	▪ Cinsel taciz
▪ Berdel	▪ Cinsel saldırı
▪ Namus bahanesiyle işlenen cinayetler	▪ Kadın ticareti
▪ Zorla evlendirme	▪ Evlilik içi tecavüz
▪ Erken evlilik	▪ Başlık parası
▪ Bekaret kontrolü	▪ Ensest

Slayt 4

Detaylı bilgi için bu Rehberin ekindeki CD’de yer alan eğitim notlarından yararlanabilirsiniz. Bakınız: Tosun, Z. (2009), “Şiddet Eğitici Notları”, s: 2-8. ve Özberk, E. (2010), “Kadının İnsan Hakları ve Kadına Yönelik Şiddet”, s:11-16.

EĞİTİCİ İÇİN ÖRNEK UYGULAMA - 1

Eğer süreniz daha uzun ise bu bölümde aşağıda açıklanan uygulamayı yapabilirsiniz:

Süre: 30 dakika

Öğretim Aracı: Çalışma Materyali-1: Şiddetin Farklı Biçimleri

- Katılımcıları saydırarak üç gruba ayırınız.

Küçük grup tartışmaları hakkında daha geniş bilgi için bu Rehberin ekindeki CD’de yer alan eğitim notlarından yararlanabilirsiniz. Bakınız:: Gözütok, F. D. (2008). “İletişim, Yetişkin Eğitimi, Öğretim Yöntemleri, Teknikleri, Stratejileri ve Bazı Etkinlikler”, s: 26-27.

- Gruplardan 15 dakikada Çalışma Materyali-1’de yer alan şiddet biçimlerini tanımlamaya çalışmalarını isteyiniz.
- Grup çalışmasının ardından, her grubun sözcüsünden yaptıkları tanımları büyük gruba sunmasını sağlayınız. Büyük gruptaki katılımcılardan da dile getirilen her bir tanımın listedeki hangi şiddet biçimi için yapılmış bir tanım olduğunu bulmalarını isteyiniz.
- Her bir şiddet biçimi ile ilgili olarak siz de önerilen kaynaklardan yararlanarak ek açıklamalar yapınız. Sunuşlar sırasında bazı yanlışlar yapıldıysa anında düzeltme vermeye ve doğrulara pekiştireç vermeye özen gösteriniz.

Katılımcılara, kadına yönelik şiddetin farklı biçimleri arasındaki ortak özelliklerin neler olduğunu sorunuz. Katılımcıların aşağıdaki ortak özellikleri bulmaları için onlara ipuçları veriniz:

1. Kadınlar kadın oldukları için yani cinsiyetlerinden dolayı şiddete uğruyorlar.
  2. Yaşadığı şiddet, kadına acı veriyor.
  3. Kadına uygulanan dayak, bir yandan fiziksel zarar verirken diğer yandan kadına duygusal, cinsel ya da ekonomik olarak da zarar veriyor.
  4. Kadının korku içinde yaşamasına neden oluyor.
  5. Kadını korkutmak ya da tehdit etmek de ona şiddet uygulamaktır.
- Katılımcılardan kadına yönelik şiddetin farklı biçimlerine ilişkin belirledikleri ortak özelliklerden yararlanarak, kadına yönelik şiddeti kendi ifadeleriyle tanımlamalarını isteyiniz.
  - Slayt-5 ve slayt-6 üzerindeki tanımları gösteriniz, seslendiriniz. Bilgi notundan da yararlanarak ek açıklamalar yapınız.

Kadına Yönelik Şiddetin Tanımı:
“kamusal ve özel alanda gerçekleşen, kadınların fiziksel, cinsel, duygusal zarar görmesiyle sonuçlanan ya da sonuçlanması olası, her türlü cinsiyet temelli şiddet eylemi veya bu eylemin yapılacağına ilişkin tehdit ya da zorlama ve keyfi olarak özgürlüğün kısıtlanması”

Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi (1993-Birleşmiş Milletler)

Slayt 5

Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet

- Aile içinde meydana gelen,
- cinsiyete dayalı,
- kadın üzerinde baskı ve üstünlük kurmayı amaçlayan,
- tehdit, dayatma, kontrol içeren,
- psikolojik, cinsel, ekonomik, fiziksel zararlar sonuçlanan ve
- kadının insan haklarını ihlal eden her türlü eylem ya da eylem tehdididir.

Slayt 6

EĞİTİCİ İÇİN BİLGİ NOTU - 1

Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi'nin (1993) ön sözünde kadınlara yönelik şiddet, "erkekler ve kadınlar arasındaki eşit olmayan güç ilişkilerinin tarihsel bir göstergesi" ve "kadınları zorla bağımlı bir konuma sokmanın çok önemli toplumsal mekanizmalarından biri" olarak tanımlanmaktadır.

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi 19 numaralı tavsiye kararında (1992), kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti, "bir kadına sırf kadın olduğu için yöneltilen ya da oransız bir şekilde kadınları etkileyen şiddet" olarak tarif etmektedir.

Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Aile İçi Şiddetin Ortadan Kaldırılması başlıklı Tavsiye Kararında (2003) aile içi şiddet, "özel yaşamda, genellikle cinsel ilişki ya da kan bağı ile bağlı bireyler arasında ortaya çıkan bir şiddet türü" olarak tanımlanmaktadır. Bu Tavsiye Kararında aile içi şiddetin çoğunlukla erkekler tarafından kadınlara veya çocuklara yönelik olarak uygulandığı ve bunun kadınlara yönelik şiddetin en yaygın fakat görünürlüğü en az olan biçimi olduğu vurgulanmaktadır.

3.4.2.2 Kadının İnsan Hakları Yaklaşımı

- Katılımcılara, kadına yönelik şiddetin bir yandan kadınların yaşama hakkı, bedensel bütünlüğü koruma hakkı, sağlık hakkı gibi temel insan haklarını ihlal ettiğini; diğer yandan, kadınların temel haklardan ve toplumsal olanaklardan yararlanabilme olanağını sınırladığını söyleyiniz.
- Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'nin 19 No'lu Kararında, kadına yönelik şiddetin, kadınların (Slayt-7'de gösterilen) hangi temel hak ve özgürlüklerden yararlanmalarına engel olduğunun vurgulandığını belirtiniz.
- Katılımcıları 1'den başlayarak 8'e kadar saydırınız. 1'leri, 2'leri, 3'leri ... 8'leri bir araya gruplayınız.
- Gruplardan, Slayt-7'de yer alan hak ve özgürlüklerden kendi grup numaraları ile aynı numarada olan üzerinde tartışmalarını isteyiniz. (Örnek: Grup numarası 3 olanlar, slaytta 3 numaralı madde olan "**Kişi özgürlüğünün ve güvenliğinin korunması hakkı**" üzerine tartışacaklardır).

Kadına Yönelik Şiddetin Kadının İnsan Hakları Üzerindeki Etkileri

- 1.-Yaşama hakkı
- 2.-İşkenceye, veya diğer zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezaya maruz kalmama hakkı.
- 3.-Kişi özgürlüğünün ve güvenliğinin korunması hakkı
- 4.-Hukukun korumasından eşit biçimde yararlanma hakkı
- 5.-Eşitlik hakkı
- 6.-Her türlü ayrımcılığa karşı korunma hakkı
- 7.-Elde edilmesi mümkün olan en yüksek standartta fiziksel ve ruhsal sağlık hakkı
- 8.-Adil ve elverişli koşullarda çalışma hakkı

Tartışmalarını aşağıda sıralanan sorular çerçevesinde yapılandırabileceklerini söyleyiniz.

1. Kadına yönelik şiddetin slayttaki listede yer alan temel hakları kadının kullanabilmesi üzerindeki etkisi nedir?
2. Kadınların şiddete uğraması listede sıralanan bu haklardan yararlanmalarını nasıl etkilemektedir?
3. Şiddete uğradıkları için listede sıralanan hakları kullanmaları engellenen kadınlar, şiddetle mücadele etmek istediklerinde nasıl bir durum yaşarlar ve

Slayt 7

bundan ne şekilde etkilenirler?

- Katılımcılara bu tartışmayı yürütmeleri için yaklaşık 4-5 dakika süre veriniz.
- Sürenin bitiminde, kadının yaşadığı şiddetin listede belirlenen her bir hakkı nasıl çiğnediği konusundaki her bir grup görüşünün, grup sözcüsü tarafından büyük gruba aktarılmasını sağlayınız.

Ayrıntılı bilgi için: (Özberk, 2010, s: 11-16).

Büyük grup tartışmasının nasıl yönetileceği konusunda ayrıntılı bilgi için: (Gözütok, 2008, s: 27)

KATILIMCILAR İÇİN BİLGİ NOTU - 1

Kadına yönelik şiddet, bir yandan kadınların **yaşama hakkı**, bedensel bütünlüğünü koruma hakkı, sağlık hakkı gibi temel insan haklarını ihlal eder; diğer yandan, kadınların temel haklarından ve toplumsal olanaklardan yararlanabilme olanaklarını sınırlandırır.

Bütün insanlar için en temel hak, **yaşama hakkıdır**. Kadına yönelik şiddet kadınların yaşama hakkının çiğnenmesine neden olur. Örneğin UNFPA tarafından yapılan bir çalışma, dünyada her yıl yaklaşık 5000 kadının namus bahanesiyle işlenen cinayetler sonucunda yaşamını kaybettiğini ortaya koymaktadır. (TBMM Araştırma Komisyonu, 2006).

İşkenceye veya diğer zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezaya maruz kalmama hakkı, en temel insan haklarından biridir. Ancak kadına yönelik şiddetin pek çok biçimi bu hakkının çiğnenmesine neden olmaktadır. Örneğin, cinsel taciz, tecavüz, bekaret kontrolü gibi cinsel şiddet biçimleri başta olmak üzere, bütün şiddet biçimleri kadınların onurunu kırmakta ve dolayısıyla en temel kişi haklarını zedelemektedir.

Hiç kuşkusuz kadına yönelik her türlü şiddet, kadınların **"kişi özgürlüğünün ve güvenliğinin korunması hakkı"**nı çiğnemektedir. 2007 yılında Türkiye'de yapılan bir araştırma, 10 kadından yalnızca 3'ünün kocasından izin almadan çarşıya gidebildiğini ortaya koymaktadır. Kadınların büyük çoğunluğu, eşi izin vermediği takdirde çarşıya, ailesinin evine ya da komşusuna gidememektedir (Altunay, Arat, 2007).

Kadına yönelik şiddetin en temel kaynağı, kadınların yaşamın her alanında karşılaştıkları cinsiyete dayalı ayrımcılıktır. Dolayısıyla kadınların **eşitlik hakkı** çiğnenmektedir. Yasalarda, kadın-erkek eşitliğinin yer alması son derece önemli olmakla birlikte gerçek anlamda toplumda cinsiyet eşitliğini sağlamak için yeterli değildir.

Bir diğer temel insan hakkı **"sağlıklı yaşama hakkıdır"**. Kadına yönelik şiddet, kadının hem fiziksel hem de psikolojik sağlığına zarar vermektedir. Örneğin, kırık, zedelenme, organ kayıpları gibi fiziksel zararların yanı sıra depresyon, anksiyete, yeme bozuklukları ya da panik bozukluklar gibi psikolojik sorunlara da yol açabilmektedir.

Bu çerçevede düşünülmesi gereken bir diğer temel insan hakkı, **bedensel bütünlüğü koruma hakkıdır**. Bu hak, 1994 yılında BM Nüfus ve Kalkınma Konferansında kabul edilen "üreme hakları" ile yakından ilişkilidir. Üreme hakkı, insanların üreme yeteneğini ne zaman ve nasıl gerçekleştireceklerine karar verme özgürlüğüne sahip oldukları anlamına gelir. Bu çerçevede, Dünya Sağlık Örgütü, üreme haklarının, bireylerin ve çiftlerin, çocuklarının sayısı ve aralığına özgür ve sorumlu biçimde karar vermelerini ve bunu sağlayabilmek için gerekli bilgiye sahip olmalarını, en yüksek üreme ve cinsel sağlık standartlarına ulaşabilmelerini, şiddet, baskı ve ayrımcılık olmaksızın kararlarını verebilmelerini kapsadığını belirtmektedir. Başta cinsel şiddet olmak üzere, kadına yönelik şiddetin birçok biçimi bu hakkın ihlal edilmesine neden olmaktadır.

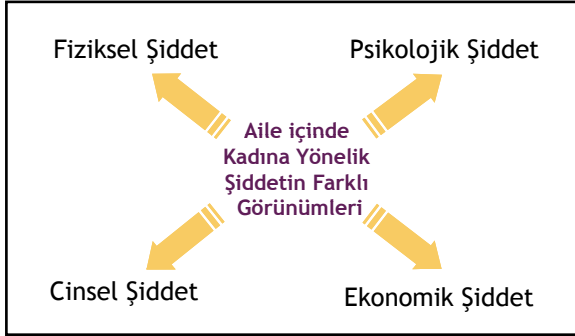
Kaynak:

Özberk, E. (2010). "Kadının İnsan Hakları ve Kadına Yönelik Şiddet".

3.4.2.3 Kadına Yönelik Şiddetin Farklı Görünümleri

Bu konuda hazırlanmış olan slaytları (slayt 8-12) göstermeden önce, gruba aşağıdaki soruları sorarak bir giriş yapınız.

1. Şiddet bireye yalnızca fiziksel olarak mı zarar verir?
2. Fiziksel şiddetin dışındaki şiddet biçimleri nelerdir? Örnekler veriniz.
3. Psikolojik/Cinsel/Ekonomik şiddet denilince ne tür davranış biçimleri aklınıza geliyor?

Slayt 8

Psikolojik Şiddet

- o Duygusal istismar yoluyla
- o Gözdağı vererek
- o Çocukları kullanarak
- o İzole ederek
- o İnkâr ederek, suçlayarak, küçümseyerek
- o “Erkeklik ayrıcalıklarını” kullanarak

Slayt 9

Daha sonra slaytları gösteriniz ve bilgi notundan yararlanarak ek açıklamalar yapınız. Ayrıntılı bilgi için: (Tosun, 2009, s: 10-12).

Cinsel Şiddet

- o Kadını istemediği yerde zamanda ve biçimde cinsel ilişkiye zorlamak
- o Çocuk doğurmaya ya da doğurmamaya zorlamak
- o Fuhuşa zorlamak
- o Cinsel organlarına zarar vermek

Slayt 10

Fiziksel Şiddet

- o İtip kakmak
- o Tartaklamak
- o Tokatlamak
- o Tekmelemek
- o Kesici ve vurucu aletlerle bedene zarar vermek
- o Sağlıksız koşullarda yaşamaya mecbur bırakmak
- o Sağlık hizmetlerinden yararlanmasına engel olmak suretiyle bedensel zarara uğratmak

Slayt 11

Ekonomik Şiddet

- o Kadının para harcamasını kısıtlamak
- o Çalışmasına izin vermemek
- o Zorla çalıştırmak
- o Ekonomik konulardaki kararları alırken görüşünü sormamak
- o Az para vererek çok şey beklemek
- o Kadının parasını elinden almak
- o İş yerinde olay yaratmak suretiyle kadının işten atılmasına neden olmak
- o Kadının iş bulmasını kolaylaştırıcı becerileri geliştirecek etkinlikleri engellemek

Slayt 12

KATILIMCILAR İÇİN BİLGİ NOTU - 2

Kadına Yönelik Şiddet, kamusal veya özel alanda gerçekleşen, kadınların fiziksel, cinsel, duygusal zarar görmesiyle sonuçlanan ya da sonuçlanması olası, her türlü cinsiyet temelli şiddet eylemi veya bu eylemin yapılacağına ilişkin tehdit ya da zorlama ve keyfi olarak özgürlüğün kısıtlanmasıdır. (Birleşmiş Milletler, Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi, 1993)

Kadına yönelik şiddet; aile içi şiddet, kadın ticareti, taciz, tecavüz, namus bahanesiyle işlenen töre cinayetleri, zorla evlendirme, küçük yaşta evlendirme gibi şekillerde dünyanın bir çok yerinde yaygın bir biçimde yaşanmaktadır.

Kadına Yönelik Şiddetin Farklı Görünümleri

Fiziksel Şiddet: Tokat atmak, tekmelemek, yumruklamak, hırpalamak, kolunu bükme, boğazını sıkmak, bağlamak, saçını çekmek, kesici veya vurucu aletlerle yaralamak, kezzap veya kaynar suyla yakmak, vücudunda sigara söndürmek, ellerini ayaklarını ezmek, sakat bırakmak, işkence yapmak, sağlıksız koşullarda yaşamaya mecbur bırakmak, sağlık hizmetlerinden yararlanmasını engelleme yoluyla bireyin bedensel zarar görmesine neden olmak gibi eylemlerdir.

Psikolojik Şiddet: Bağırarak, korkutmak, küfür etmek, tehdit etmek, hakaret etmek, ailesiyle akrabalarıyla, komşularıyla, arkadaşlarıyla ya da başkalarıyla görüştürmemek, eve kapatmak, küçük düşürmek, çocuklarından uzaklaştırmak, kıskançlık bahanesiyle sürekli kontrol altında tutmak, başka kadınlarla kıyaslamak, kadının nasıl giyineceği, nereye gideceği, kimlerle görüşeceği konusunda baskı yapmak, kadının kendini geliştirmesine engel olmak gibi eylemlerdir.

Cinsel Şiddet: Evli olduğu kişi bile olsa kadını istemediği yerde, istemediği zamanda ve istemediği biçimlerde cinsel ilişkiye zorlamak (tecavüz), başkalarıyla cinsel ilişkiye zorlamak, cinsel organlara zarar vermek, çocuk doğurmaya ya da doğurmamaya, kürtaja, enseste (akrabalar arası cinsel taciz ve tecavüz), fuhuşa zorlamak, zorla evlendirmek, telefonla-mektupla ya da sözlü olarak cinsel içerikli rahatsızlık verici davranışlarda bulunmak gibi eylemleri kapsar.

Ekonomik Şiddet: Para vermemek veya kısıtlı para vermek, ailenin tasarrufları, gelir ve giderleri konusunda bilgi vermemek, kadının mallarını ve diğer gelirlerini elinden almak, çalışmasına izin vermemek, istemediği işte zorla çalıştırmak, çalışıyorsa iş hayatını olumsuz etkileyecek kısıtlamalar getirmek, aileyi ilgilendiren ekonomik konularda kadının fikrini almadan tek başına karar vermek gibi eylemleri içerir.

3.4.2.4 Dünyada ve Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Görülme Sıklığı

Öğretim Aracı: Slayt 13- 19.

Kadına yönelik şiddetin yaygınlığını ve boyutlarını ortaya koyan araştırmaların özellikle son yirmi yıldır arttığını ve bu çalışmaların aile içinde şiddetle, her gelir ve öğrenim düzeyinde, her yaşta, evli, bekâr ya da boşanmış kadınların karşılaşabileceklerini ortaya çıkardığını vurgulayınız.

Dünyada Kadına Yönelik Şiddet -1

Dünyada en az
her 3 kadından 1’i
fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmaktadır
(BM, Kadının Statüsü Komisyonu, 2000).

Slayt 13

Dünyada Kadına Yönelik Şiddet -2

Avrupa Konseyi Raporu (2002)

Her 4 kadından 1’i fiziksel şiddet görmektedir.

Slayt 14

Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet -1

Türkiye’de her beş kadından 2’si fiziksel şiddet görmektedir (KSGM, 2009).

Slayt 15

Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet -2

Her 10 gebe kadından 1’i fiziksel şiddet görmektedir (KSGM, 2009).

Slayt 16

Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet -3

Cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı %15,3’tür (KSGM, 2009).

Slayt 17

Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet -4

Her 2 kadından 1’i duygusal şiddet yaşamaktadır (KSGM, 2009).

Slayt 18

Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet -5

Yaşadığı şiddeti kimseye anlatamayan kadınların oranı %48,5’tir (KSGM, 2009).

Slayt 19

Bilgi notundan ve diğer verilen kaynaklardan yararlanarak kadına yönelik şiddetin yaygınlığı hakkında açıklamalar yapınız. Ayrıntılı bilgi için: (Tosun, 2009, s: 16-17).

EĞİTİCİ İÇİN BİLGİ NOTU - 2

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından Türkiye genelinde kadına yönelik aile içi şiddetin yaygınlığı, nedenleri ve sonuçları hakkında ayrıntılı bilgiler edinilmesi amacıyla bir araştırma yaptırılmıştır. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü ve ICON Institut Public Sector GMBH, BNB Ltd. Şirketi konsorsiyumu tarafından gerçekleştirilen araştırma, bu güne kadar Türkiye’de yapılmış en kapsamlı araştırmadır. Araştırma Türkiye genelini temsil edecek şekilde tasarlanmış ve 24 048 hanede 15-59 yaşları arasındaki kadınlarla yüz yüze görüşmeler yapılarak yürütülmüştür.

Söz konusu araştırmada elde edilen sonuçlara göre Türkiye’de kadına yönelik aile içi fiziksel, duygusal ve cinsel şiddet çok yaygındır.

Şiddetin boyutu kadının farklı özelliklerine göre bazı farklılıklar göstermekle beraber bütün kesimlerde yaşanan çok yaygın bir sorundur. Şiddetin kadınların fiziksel ve ruhsal sağlıkları üzerinde son derece olumsuz etkileri vardır. Araştırma, kadınların yaşadıkları şiddeti başkalarıyla paylaşmadıklarını ortaya koymuştur. Sayısı çok az olan destek almak üzere herhangi bir kuruma başvuran kadınların ise aldıkları hizmetten memnun olmadıkları belirlenmiştir. Slayt 14-18’de bu araştırmanın sonucunu ortaya çıkaran bazı bulgular yer almaktadır.

KATILIMCILAR İÇİN BİLGİ NOTU- 3

Dünyada ve Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Görülme Sıklığı

Dünyanın çeşitli ülkelerinde gerçekleştirilen araştırmalar, kadına yönelik şiddetin yaygınlığını açık biçimde ortaya koymaktadır.

Dünyada kürtaj, öldürme ya da ihmal nedeniyle 60 milyon kız çocuğunun kayıp olduğu tahmin edilmektedir (BM, Kadının Statüsü Komisyonu, 2000).

Dünyada en az her 3 kadından 1’i fiziksel veya cinsel şiddete uğramaktadır (BM, Kadının Statüsü Komisyonu, 2000).

Her 4 kadından 1’i fiziksel şiddet görmektedir (Avrupa Komisyonu Raporu, 2002).

Dünya Sağlık Örgütü’nün 2002 yılı şiddet ve sağlık raporuna göre; kadınların yaklaşık %47’si ilk cinsel ilişkilerinin zorla olduğunu belirtmiş, kadın cinayet kurbanlarının yaklaşık %70’inin kocaları ya da birlikte yaşadıkları erkekler tarafından öldürüldüğü belirtilmiştir (DSÖ 2002).

KSGM tarafından 2008 yılında yaptırılan Türkiye’nin en kapsamlı kadına yönelik şiddet araştırmasının sonuçlarına göre;

- Türkiye’de her beş kadından 2’si fiziksel şiddet görmektedir.
- Her 4 kadından 1’i fiziksel şiddet nedeniyle yaralanmaktadır.
- Her 10 gebe kadından 1’i fiziksel şiddet görmektedir.
- Cinsel şiddete uğrayan kadınların oranı %15,3’tür.
- Her 2 kadından 1’i duygusal şiddet yaşamaktadır.
- Yaşadığı şiddeti kimseye anlatamayan kadınların oranı %48,5’tir.

Kaynak

Tosun, Z. (2009). “Şiddet Eğitici Notları”.

3.4.3 Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri

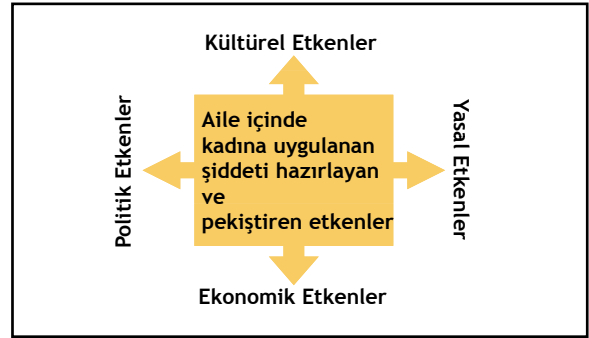
Bu bölümde, kadına yönelik şiddetin nedenlerini açıklanacak ve kadına yönelik şiddeti meşru gösteren yanlış inançlardan örnekler verilecek ve bu konudaki doğrular açıklanacaktır.

Çalışma Süresi: 30 dakika

Öğretim aracı: 20. ve 24. Slaytlar.

3.4.3.1 Aile İçinde Kadına Uygulanan Şiddeti Hazırlayan ve Pekiştiren Etkenler

- Katılımcılara kadına yönelik şiddet ile toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve cinsiyet ayrımcılığının ilişkisini vurgulayınız ve kadına yönelik şiddetin en temel nedeninin toplumda kadın ile erkek arasındaki güç ilişkisinin eşitsizliği olduğunu belirtiniz.
- Kadına yönelik şiddetin nedenlerinin anlaşılması için, toplumda kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmasını hazırlayan ve pekiştiren pek çok faktörün bir arada düşünülmesi gerektiğini söyleyiniz.
- Slayt-20'yi gösteriniz ve kadına yönelik şiddete yol açan farklı etkenleri açıklayınız.
- Grubun katılımını artırmak için aşağıdaki soruları sorabilirsiniz:

Slayt 20

1. Aile içinde kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmasını hazırlayan ya da pekiştiren kültürel faktörler neler olabilir?
2. Sizce aile içinde kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmasını hazırlayan ya da pekiştiren en önemli politik etken nedir?

Ayrıntılı bilgi için: (Tosun, 2009, s: 14-15).

KATILIMCILAR İÇİN BİLGİ NOTU - 4

“Genel olarak şiddetin, egemenlik ilişkilerinin sürdürülmesi amacı ile kullanılan bir yöntem olduğu düşünülmektedir. Şiddet, güçlüden güçsüze doğru sahip olunan güç ya da kudretin egemenlik kurma amacıyla kullanılması olarak ifade edilmektedir (TBMM, 2006, s: 99).

Kadına yönelik şiddetin en temel nedeni toplumda kadın ile erkek arasındaki eşitsiz güç ilişkileridir. Bu eşitsiz güç ilişkisi erkeklerin kadınlar üzerinde egemenlik kurmasına neden olur. Kadına yönelik şiddet, erkeklerin kadınların hayatını kontrol etmek ve toplumdaki ikincil konumlarının sürmesini sağlamak için en yaygın olarak kullandıkları mekanizmalardan biridir.

Aile içinde kadına yönelik şiddet, daha çok şiddet uygulayan kişinin bireysel özellikleri ile ilişkilendirilmektedir; ancak şiddeti ortaya çıkaran ve pekiştiren çok sayıda faktörün bireysel değil toplumsal olduğu görülmektedir. Bu faktörleri genel olarak kültürel, ekonomik, yasal ve politik olarak gruplandırmak mümkündür.

Kültürel Etkenler: Kadın ve erkeğe yüklenen roller ve beklentiler, erkeğin güçlü, kadının zayıf olduğu inancı, erkeklerin şiddet uygulamasının normal olduğu görüşü gibi.

Ekonomik Etkenler: Kadının ekonomik olarak erkeğe bağımlı hale getirilmesi, mülkiyet hakları, boşanma sonrası ekonomik haklar vb. konularda yasal ayrımcılık gibi.

Yasal Etkenler: Kadının yasalarda ve uygulamalardaki ikincil statüsü, aile içi şiddet ve tecavüzün yasal tanım ve cezalandırılmalarındaki eksiklikler, yasa uygulayıcılarının, örneğin polis ve hâkimlerin duyarsızlığı gibi.

Politik Etkenler: Aile içi şiddetin ciddiye alınmaması, ailenin, devletin müdahale alanı içinde yer almadığı görüşü gibi.

Kaynak:

Tosun, Z. (2009). “Şiddet Eğitici Notları”.

Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Araştırma Komisyonu Raporu”, TBMM, 2006.

3.4.3.2 Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Yanlış İnanışlar

21 No'lu slayttan yararlanarak kadına yönelik aile içi şiddet sorununun önemini ve yaygınlığını görmezden gelmeye ve durumu meşrulaştırmaya yol açan yaygın yanlış inanışlara örnekler veriniz.

Yanlış inanışları inceledikten sonra, bu konudaki doğruları ve gerekçelerini de açıklayınız. Ayrıntılı bilgi için: (Tosun, 2009, s:18-21).

Aşağıdaki mesajları özellikle vurgulayınız:

1. Kadına yönelik şiddetin hiçbir haklı sebebi olamaz.
2. Kadına yönelik şiddet suçtur.
3. Bu şiddetin ortaya çıkmasının sorumlusu kadın değildir, şiddeti uygulayan kişidir.

Yaygın Yanlış İnanışlar
<ul style="list-style-type: none">
▪ Aile içinde kadına yönelik şiddet sadece aileyi ilgilendiren bir sorundur!
▪ Yoksul ve eğitimsizler arasında rastlanır!
▪ Aile içinde şiddet gören kadın bunu ister, hak eder!
▪ Erkekler şiddeti kontrol edemezler, engel olamazlar!
▪ Şiddet uygulayan erkekleri de kadınlar yetiştiriyor!

Slayt 21

KATILIMCILAR İÇİN BİLGİ NOTU - 5

Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Yaygın Yanlış İnanışlar

Aile içinde kadına yönelik şiddet sorununun önemini ve yaygınlığını görmezden gelmeye ve durumu meşrulaştırmaya yol açan yaygın yanlış inanışlar mevcuttur. Örneğin;

"Aile içinde kadına yönelik şiddet, sadece aile sorunudur!"

Gerçek: Aile içinde kadına yönelik şiddetin başta kadınların yaşamları ve sağlıkları üzerinde çok olumsuz etkileri vardır. Şiddet kadınların temel insan haklarından yararlanmalarını engellemektedir. Aile içinde yaşanan şiddet, duruma tanık olan çocukların da psikolojik ve sosyal gelişimlerine darbe vurmaktadır. Aynı zamanda aile içi şiddet toplumun sosyo-ekonomik gelişimini de olumsuz etkiler. Bütün bu sebeplerden dolayı aile içinde kadına yönelik şiddet, yalnızca aileyi ilgilendiren bir sorun değildir, bu toplumsal bir sorundur. Nasıl ki bebek ölüm oranlarının yüksek olması, yalnızca o bebeklerin ve onların annelerinin sorunu olarak görülemezse, aynı şekilde aile içi kadına yönelik şiddet de yalnızca aileyi ilgilendiren bir sorun olarak görülemez. Özellikle 1980'lerden sonra, vatandaşlarının insan haklarını ihlal eden, onların zarar görmelerine neden olan ve toplumsal gelişimlerini engelleyen bu sorunla mücadelede devletin sorumluluklarına giderek daha çok vurgu yapılmaktadır. Bunun sonucunda pek çok ülkede kadına yönelik şiddetin önlenmesi için ulusal eylem planları hazırlanmaktadır.

"Aile içinde kadına yönelik şiddet, düşük gelirli ve eğitimsiz kadınların sorunudur."

Gerçek: Bu yaygın yanlış kanının nedeni, şiddete uğradıkları için kadın danışma merkezlerine ya da diğer sosyal servislere başvuran kadınlarının birçoğunun eğitim olanaklarından mahrum bırakılmış düşük gelirli kadınlar olmalarıdır. Gelir ve eğitim düzeyi yüksek kadınlar, eşlerinden şiddet gördüklerinin bilinmesi halinde ekonomik ve sosyal alandaki statülerinin düşeceği kaygısı yaşamakta ve bu nedenle yaşadıkları şiddeti gizlemeye daha çok önem vererek, genellikle sosyal servislere başvurmadan, ihtiyaç duydukları hizmetler için ücret ödeyerek sorunla mücadele etmeye çalışmaktadırlar. Yapılan araştırmalar her gelir ve eğitim düzeyinden kadının aile içinde şiddete uğradığını göstermektedir. Örneğin, Kadın Dayanışma Vakfı'nın 1997 yılında Ankara'da gerçekleştirdiği bir araştırmada orta-üst sosyo-ekonomik düzeydeki kadınların % 76'sının aile içinde şiddete uğradığı belirlenmiştir (Kadın Dayanışma Vakfı, 1997).

"Aile içinde şiddet gören kadın bunu ister, hak eder."

Gerçek: Pek çok insan, şiddete uğrayan kadınların yaşadıkları şiddete sabırla boyun eğmesini, kadının yaşadığı şiddeti hak ettiği ya da şiddetten hoşlandığı şeklinde yorumlar. Oysa kadınlar, kocalarının kendilerine ya da çocuklarına zarar verdiği bir ortamda bulunmak istemezler. Aile içinde şiddet yaşayan kadınları sokakta kalmaktan ve karşılaşacakları toplumsal baskılardan koruyacak bir destek mekanizması bulunmadığı, çoğu zaman aileleri onlara sahip çıkmadığı için şiddet ortamından uzaklaşamazlar. Yaşadığı şiddet, kadının kendine olan güvenini azaltmakta, kadının hiçbir şey yapamayacağını düşünmesine, geleceğinden endişe duymasına ve böylece mücadele azminin azalmasına da neden olmaktadır. Kadın danışma merkezlerine gelen ya da telefon eden kadınların çoğu, kocalarının bu başvurudan haberdar olması halinde daha kötü şiddete uğrayacaklarına inanmakta, bunu dile getirmektedirler.

“Erkekler şiddeti kontrol edemez, buna engel olamazlar.”

Gerçek: Erkeklerin şiddet uygulamasının onların doğasından kaynaklandığı ve dolayısıyla bunu kontrol edemeyecekleri iddiası pek çok kişi tarafından ileri sürülmektedir. Ancak, erkeklik, toplum içinde öğrenilen rollerin bir bütünüdür. Şiddet uygulamak, erkeklige atfedilen bir roldür. Dolayısıyla, erkeklerin şiddet uygulaması onların doğasının sonucu değil, toplumsallaşma süreçlerinde öğrendikleri bir davranış biçimidir. Erkekler bu şiddeti kendilerini kontrol edemedikleri için değil, kadınları kontrol altında tutmak için uygular. Kendini kontrol edemediği gerekçesiyle aile içinde, eşine ya da çocuklarına şiddet uygulayan pek çok erkeğin aynı davranışı kamusal alanda, örneğin işyerinde sergilemediği de bilinen bir gerçektir.

“Şiddet uygulayan erkekleri anneler yetiştirmektedir. Dolayısıyla bu sorunun nedeni kadınların ta kendisidir.”

Gerçek: Erkek egemenliği toplumsal yaşamın her alanında etkisini göstermektedir. Bu etki kız ve erkek çocukların nasıl yetiştirileceğine ilişkin normları da belirlemektedir. Kıyafetlerden oyuncaklara, oyunlardan masal kitaplarına kadar her şey bu etki altındadır. Kadınlar da çocuklarını bu normlar çerçevesinde yetiştirmeyi öğrenirler ve gerçekleştirirler. Gündelik hayatta anneler, kadınlara biçilen rollerin bir sonucu olarak, çocuklarla daha fazla ilgilenmek zorunda kalırlar. Ancak çocuk eğitiminde tek etken anne değildir. Televizyonun, okulun, arkadaş çevresinin çocuğun kişiliğini şekillendirmede anneden daha etkili olabildiği, özellikle de erkek çocukların babalarını model aldıkları bilinmektedir. Dolayısıyla, erkek çocukların yetişkin olduklarında ailelerinde şiddet uygulamaları, annelerin onları yetiştirmekteki bireysel başarısızlıkları ile açıklanamaz.

Kaynak:

Tosun, Z. (2009) “Şiddet Eğitici Notları”.

3.4.4 Aile içinde Kadına Uygulanan Şiddetin Bireysel ve Toplumsal Sonuçları

Bu bölümde, aile içinde kadına yönelik şiddetin kadın ve çocuklar üzerindeki bireysel etkileri ile sosyo-ekonomik sonuçları açıklanacaktır.

Çalışma Süresi: 30 dakika

Öğretim aracı: 21-23. Slaytlar

Katılımcılara aşağıdaki soruları yöneltiniz.

1. Kadına yönelik aile içi şiddetin kadının yaşamı, fiziksel ve psikolojik sağlığı üzerindeki etkileri nelerdir?
2. Aile içinde kadına yönelik şiddet, duruma tanık olan çocuklar üzerinde nasıl etkilere yol açar?
3. Aile içinde kadına yönelik şiddetin toplumsal ve ekonomik sonuçları nelerdir? Slayt-21, 22 ve 23'ü gösteriniz ve açıklayınız.

Slayt 22

Kadına Uygulanan Şiddetin Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Şiddet ortamında büyüyen çocuklar,

- o çaresizlik ve şiddeti önleyemediği için suçluluk hissederler.
- o iki tehdidi bir arada yaşarlar; hem travmatik olaylara şahit olur hem de aynı şiddeti görme tehlikesiyle karşı karşıya kalırlar.
- o hırsızlık, okuldan kaçma gibi davranış bozukluklarını daha sık gösterirler.
- o ihmale ve istismara uğramaya diğer çocuklara göre daha açıktır.

Slayt 23

Kadına Uygulanan Şiddetin Sosyo-Ekonomik Maliyeti

Dolaylı Maliyeti

- Toplumda artan huzursuzluk
- Cinayet ve intiharlarda artış
- Alkol ve madde bağımlılığı
- Depresif bozukluklar

Doğrudan Maliyeti

- Tedavi
- Kolluk
- Adli sitem
- Barınma
- Sosyal hizmetler

Ekonomik Çarpan Etkileri

- İş piyasasına katılımın azalması
- İşte verimliliğin düşmesi
- Düşük kazanç
- İşe devam edememe
- Verimliliğin kuşaklar boyunca etkilenmesi
- Yatırım ve tasarrufta azalma

Sosyal Çarpan Etkileri

- Şiddetin kuşaktan kuşağa aktarılması
- Yaşam kalitesinin düşmesi
- Demokratik süreçlere katılımın azalması

Slayt 24

Bu bölümde özellikle aşağıdaki mesajları vurgulayınız:

- Aile içinde kadına yönelik şiddet, kadının insan haklarını ihlal eder ve onun acı çekmesine neden olur.
- Aile içinde kadına yönelik şiddet, yalnızca aileyi ilgilendiren mahrem bir konu değildir.
- Aile içi kadına yönelik şiddet toplumsal bir sorundur.
- Aile içinde kadına yönelik şiddet toplumun sosyo-ekonomik olarak gelişmesine zarar verir.

Ayrıntılı bilgi için: (Tosun, 2009, s:26-28).

EĞİTİCİ İÇİN BİLGİ NOTU - 3

Kadına Yönelik Aile içi Şiddetin Sonuçları ve Sosyo-Ekonomik Maliyeti

Kadına yönelik şiddetin yarattığı olumsuz sonuçlar çok katmanlıdır. Her şeyden önce kadının acı çekmesine neden olur ve kadının insan haklarının ihlal eder. Bunun sonucunda kadının, yaşama, kendini güvende hissetme, fiziksel ve ruhsal sağlığını üst düzeyde tutma, eğitim, iş ve sosyal hayata katılma haklarının elinden alınmasına yol açar. Dolayısıyla, toplumda cinsiyetler arası eşitsizliğin ve cinsiyet temelli ayrımcılığın devam etmesine neden olur. Şiddet hem birey olarak kadını hem ailesini ve dolayısıyla genel olarak toplumu güçsüzleştirmektedir.

Ayrıca, kadına yönelik şiddet, kadının fiziksel ve psikolojik sağlığı üzerinde de pek çok olumsuz etki yaratmaktadır. Bundan dolayı kadına yönelik şiddet bir halk sağlığı problemi olarak da kabul edilmektedir.

Kadına yönelik aile içi şiddetin, bu şiddete tanık olan çocuklar üzerinde de önemli sonuçları bulunmaktadır. Şiddet doğrudan çocuğa yönelmese de tanık olduğu bu şiddet çocukların tüm yaşamlarını etkileyecek olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir.

Son yıllarda kadına yönelik şiddetin sosyo-ekonomik maliyetini gösteren pek çok çalışma yapılmaktadır. Kadına yönelik şiddetin maliyetini ortaya koymaya yönelik analizler, bu tür şiddetin maliyetini dört kategoride ele almaktadır. Birincisi, şiddetin ortaya çıkardığı doğrudan maliyet, kadınlara ve çocuklara verilen sağlık ve sosyal hizmetler (örneğin, sağlık hizmetleri, sığınmaevi, danışma merkezleri, acil telefon hatları gibi) ve faillelere yönelik yapılan adli işlemler (örneğin, polislerin, savcılarının, mahkemelerin, ceza evlerinin maliyeti) için harcanan paradır. İkincisi, kadına yönelik şiddetin parayla ölçülemeyecek maliyetidir. Bu kategoride, kadına yönelik aile içi şiddet sonucunda toplumda artan huzursuzluk, cinayet ve intiharlarda görülen yükselme, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığında ve depresif bozukluklarda gözlemlenen artış ele alınmaktadır. Üçüncü kategori ekonomik çarpan etkisi olarak adlandırılmaktadır. Bu tür maliyet analizinde, şiddete maruz kalan kadının çalışma olanağının azalması, üretimdeki verimliliğinin düşmesi, işe devamsızlığının artması sonucu meydana gelen maliyet hesaplanmaktadır. Şili’de yapılan bir araştırmaya göre, evde fiziksel şiddete maruz kalan kadınların aylık geliri 150 Dolar iken, evde şiddet yaşamayan kadınların aylık gelirinin bu rakamın iki katından daha fazla olduğu (385 Dolar) hesaplanmıştır. Kadına yönelik aile içi şiddetin maliyetini ortaya koyan son kategori sosyal çarpan etkisidir. Bu kategoride, şiddetin sonraki kuşaklar üzerindeki özellikle de çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri ele alınmaktadır. Parasal değer olarak ortaya konması pek mümkün olmayan bu etkiler göz önüne alındığında, aile içinde kadına yönelik şiddetin yaşam kalitesinde düşmeye, sosyal sermayede azalmaya ve demokratik süreçlere katılımı gerilemeye yol açtığı belirlenmektedir. Dolayısıyla, aile içinde kadına yönelik şiddet, toplumun sosyal ve ekonomik gelişmesine zarar vermektedir. Toplumsal kaynakların da azalmasına yol açmakta ve genel olarak toplumun ekonomik gelişmesine ve kalkınmasına da zarar vermektedir.

Kadına yönelik aile içi şiddetin maliyetine ilişkin yapılan analizler, kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesinin maliyetinin, şiddet mağdurlarının tedavi ve korunma maliyetleri ile faillelerle ilgili yapılan yasal kovuşturmalara toplam maliyetinden çok daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle şiddetin ortaya çıkmaması için yapılacak girişimler hem kadınlar hem de toplum açısından çok daha önemlidir.

Kaynak: (UNICEF (2000). “Domestic Violence Against Women”. Innocenti Digest. No.6. S:13-14).

KATILIMCILAR İÇİN BİLGİ NOTU - 6

Kadına yönelik şiddet, şiddete uğrayan kadını ve şiddet gören ya da şiddete tanık olan çocuğu ciddi biçimde etkiler.

Kadınların uğradıkları şiddet onların fiziksel ve psikolojik sağlıklarının yanı sıra sosyal ilişkilerini de son derece olumsuz etkiler. Aile içi şiddet sonucunda, kadınlar yaralanma, kırık, organ kaybı, cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanma gibi sorunlarla karşılaşabilmektedir. Ayrıca, utanma, suçluluk, öfke, yalnızlık, başarısızlık ya da yetersizlik hissi, diğer insanlara güvenmekte güçlük çekme, konsantrasyon güçlüğü gibi problemler yaşayabilirler.

Öte yandan aile içinde şiddet gören ya da şiddete tanık olan çocuklar da çeşitli sorunlar yaşarlar. Bu çocukların en yaygın olarak yaşadıkları sıkıntılar şunlardır: çevresini güvensiz bulma, yoğun bir çaresizlik ve şiddeti önleyemediği için suçluluk hissetme, ihmale ve istismara uğramaya daha açık hale gelme, okullarında arkadaşları, öğretmenleri veya dersleri ile ilgili problemler yaşama.

Şiddet toplumsal ölçekte yaşam kalitesini düşürür. İntihar, cinayet, taciz ve tecavüzlerde artış, genel olarak suç artışı, verimlilikte azalma, toplumsal gelişimin yavaşlaması, demokratik süreçlere katılımın azalması, şiddetin etkilerinin kuşaktan kuşağa aktarılması gibi çok sayıda derin etkiden söz edilebilir.

Şiddetin ülke ekonomisi açısından kalkınmaya ayrılabilir kaynakları azalttığı bilinen bir gerçektir. Örneğin, şiddete uğrayan kadınlar ve çocuklar için hizmet vermeleri zorunlu olan psikolojik ve hukuki destek hizmetleri, hastane ve tedavi imkanları, sığınak hizmetleri, failin yakalanması ve cezalandırılması için polisin ve adli sorumluların emek ve zaman harcaması, tüm bu personelin hizmet içi eğitim alması vb. için harcamalar ülke ekonomisi açısından önemli bir kaynak maliyeti taşımaktadır.

Kaynaklar: (UNICEF (2000). "Domestic Violence against Women". Innocenti Digest. No.6. S:13-14) Tosun, Z. (2009) "Şiddet Eğitici Notları".

3.4.5 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele

Bu bölümde, kadına yönelik şiddetle mücadelede çok yönlü yaklaşım, Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadele alanında yürütülen çalışmalar ve şiddetle mücadele için bireysel düzeyde nelerin yapılabileceği açıklanacaktır.

Çalışma Süresi: 30 dakika

Öğretim Araçları: Slayt 25 ve 26, yazı tahtası, tahta kalemi.

3.4.5.1 Çok Yönlü Yaklaşım

Katılımcılara kadına yönelik şiddetle mücadelede hangi kurum ve kuruluşlar olduğunu sorunuz. Katılımcıların verdiği cevapları yazı tahtasına yazınız.

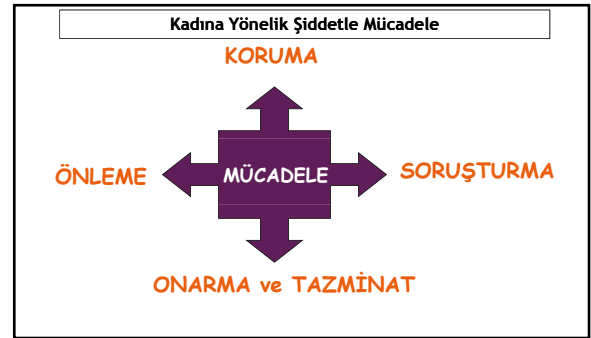
25. slaytı gösteriniz ve katılımcılara, listedeki bu kurum ve kuruluşlardan herhangi birinin kadına yönelik şiddetle mücadelede tek başına başarılı olup olmayacağını sorunuz.

26. slaytı gösteriniz ve kadına yönelik şiddetle mücadelenin bileşenlerini açıklayınız.

Çok yönlü mücadelenin önemini açıklamak için aşağıdaki Eğitici İçin Bilgi Notu’ndan ve “Özberk, E. (2008). “Şiddete Maruz Kalan Kadınlara Sunulan Hizmetler”, s: 11-14.”den yararlanabilirsiniz.

Slayt 25

Slayt 26

EĞİTİCİ İÇİN BİLGİ NOTU - 4

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele

Aile içi şiddetle mücadele çok yönlü ve kapsamlı çalışmalarla mümkündür, çünkü aile içi şiddetin ortaya çıkmasına neden olan etmenler çoklu, birbirleriyle ilintili ve karmaşık bir yapı sergilemektedir.

Kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasına yönelik yapılması gerekenler dört grupta ele alınabilir. Birincisi, şiddetin önlenmesi, bu tip olayların meydana gelmemesi için yapılması gerekli çalışmaları kapsar. Örneğin, kadına yönelik şiddetin önlenmesi için bu konuya özel yasal düzenlemelerin olması, toplumda kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasına ve kadına yönelik her türlü şiddetin ortadan kaldırılmasına yönelik farkındalık ve duyarlılık oluşturmayı hedefleyen kampanyaların yürütülmesi, bu alanda hizmet verenlere yönelik özel eğitim programlarının hazırlanması, çok yönlü önleme stratejileri ile eylem planları hazırlanması ve bu planların hayata geçirilmesi gibi.

İkinci grupta, şiddete maruz kalmış ya da risk altında olan kadınların yeniden şiddete maruz kalmalarını ve zarar görmelerini engellemeye ve onları korumaya yönelik tedbirler yer almaktadır. Örneğin, acil telefon hatları, sığınmaevleri, danışma ve dayanışma merkezleri, adli yardımlar, sağlık hizmetleri, şiddete maruz kalanlara verilen maddi destekler, şiddete maruz kalan kadınların korunmasını sağlayıcı yasaların olması ve bunların etkili biçimde uygulanması gibi.

Üçüncüsü, bir suç eylemi olarak kadına yönelik şiddetin adli birimler ve kolluk kuvvetleri tarafından etkin biçimde soruşturulmasını ve suçluların cezalandırılmasını kapsar. Örneğin, ceza yasası ve diğer yasalarda kadına yönelik şiddetin etkin biçimde cezalandırılmasını sağlayan yasal düzenlemelerin yapılması, kadına yönelik şiddetle mücadele için polis teşkilatı içinde özel birimlerin oluşturulması, bu konuda uzmanlaşmış ihtisas mahkemelerinin kurulması gibi.

Son grup, kadının maruz kaldığı şiddetin onun hayatında yol açtığı yaraların ve zararların onarılmasına ve giderilmesine yönelik çalışmaları içerir. Örneğin, şiddete maruz kalan kadınlar için tazminat ödenmesi, kadınların hayatlarını yeniden düzenlemelerine yönelik rehabilitasyon çalışmaları gibi.

Kaynak: Y. Ertürk. 2008. "The Due Diligence Standard: What Does It Entail for Women's Rights?" Benninger-Budel (ed). Due Diligence and its Application to Protect Women from Violence. Leiden: Matins Nijhoff Publishers: 27-46.

3.4.5.2 Türkiye'deki Gelişmeler

Öğretim Aracı: Slayt-27-32.

Katılımcılara kadına yönelik şiddetin özellikle 80'li yıllardan başlayarak kadın hareketinin çabaları sonucunda kamuoyunda tartışılmaya başlandığını ve böylece bu sorunun görünür hale geldiğini belirtiniz. Kadına yönelik şiddetin yüzyıllardır sürmesine karşın mücadelenin yaklaşık otuz yıldır devam ettiğini söyleyiniz. Bu kadar köklü bir sorunu çözmek için otuz yılın çok kısa bir süre olduğunu, kökleşmiş olan bir sorunla mücadele etmede acil olarak pek çok çalışma yapılması gerektiğini vurgulayınız.

27. slaytı gösteriniz ve slaytta yer alan çalışmalar hakkında bilgi veriniz.

Ayrıntılı bilgi için: (Tosun, 2009, s: 29-33) ve (Özberk, 2010, s: 17-24).

Türkiye'deki Gelişmeler

- Kadın Hareketi
- Ulusal Mekanizma
- Kamuoyunda Farkındalık ve Duyarlılık Oluşturulmasına Yönelik Kampanyalar
- Hizmetiçi Eğitimler
- Yasal düzenlemeler
- Sunulan Hizmetlerin Kurumsallaşması

Slayt 27

Farkındalık ve Duyarlılık Oluşturmaya Yönelik Kampanyalar

Slayt 28

Farkındalık ve Duyarlılık Oluşturmaya Yönelik Kampanyalar

Slayt 29

Başbakanlık Genelgesi

2006 yılında "Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler" konulu Başbakanlık Genelgesi yayınlandı.

Slayt 30

Ulusal Eylem Planı

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2007-2010)

Slayt 31

KATILIMCILAR İÇİN BİLGİ NOTU- 7

Toplumda cinsiyet temelli eşitsizlikleri ve ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yönelik her çaba aynı zamanda kadına yönelik şiddetin önlenmesini sağlar. Bu çerçevede, ülkemizde kadınların toplumsal konumunu yükseltmeye yönelik çabalar yaklaşık yüz yıldır en başta kadın hareketi tarafından yürütülmektedir.

Özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan yasalar önünde kadınlarla erkeklerin eşit vatandaşlar olarak görülmesini sağlayan hukuki düzenlemeler son derece önemlidir.

1980'li yıllardan itibaren yaygınlaşan kadın hareketi, kadına yönelik şiddetin görünür kılınması ve kadına yönelik şiddetin son bulması için yoğun biçimde mücadele yürütmektedir. Bu konuda yürütülen ilk kampanya 1987 yılında kadın hareketi tarafından başlatılan "Dayağa Hayır!" kampanyasıdır. Kampanyanın en önemli kazanımı sığınmaevleri ve kadın danışma/dayanışma merkezlerinin kurulmasıdır. Bugün Türkiye genelinde kadın örgütleri tarafından yürütülen 100'e yakın kadın danışma/dayanışma merkezi bulunmaktadır. Ayrıca, kadın sığınmaevi ve danışma/dayanışma merkezi olan kadın örgütleri 1998 yılından bu yana her yıl Türkiye'nin farklı illerinde "Kadın Sığınakları Kurultayı" gerçekleştirerek bir araya gelmektedirler.

1990'lardan itibaren, gerek kadın hareketi gerekse kamu kuruluşlarınca kadına yönelik şiddetle mücadelede çok büyük önem taşıyan danışma merkezleri ve sığınmaevleri kurulmaya başlanmıştır. 1990'da kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasından sorumlu ulusal mekanizma olarak Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün kurulması da önemli bir gelişmedir.

Aile içinde şiddete maruz kalan kadınların korunması amacıyla 1998 yılında yürürlüğe giren ve 2007 yılında yeniden düzenlenen 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, önemli bir dönüm noktasıdır. Söz konusu Kanun ile aile içinde şiddete maruz kalan bireylerin korunmasına yönelik olarak Aile Mahkemesi hakimleri tarafından alınabilecek tedbirler düzenlenmiştir.

1975-1985 yılları arasının Dünya Kadın On Yılı olarak ilan edilmesi ile, kadına yönelik şiddet uluslararası gündemde yer almaya başlamıştır. Uluslararası hukuk, kadına yönelik şiddetin önlenmesinde devletin sorumluluklarını ortaya koymuştur. Bu konuda özel raporlar, tavsiye kararları hazırlanarak, kadına yönelik şiddetin boyutları ve çözüm yolları gösterilmeye başlanmıştır.

Son on yıldır ülkemizde kadına yönelik şiddetle mücadele hem sivil toplum örgütlerinin hem de devletin farklı kurum ve kuruluşlarının gündeminde daha fazla yer almaya başlamıştır. 2000'li yıllarda Anayasa, Medeni Kanun, Türk Ceza Kanunu gibi pek çok yasada yapılan değişiklikler ile kadına yönelik şiddetin önlenmesinde yasal alt yapı güçlendirilmiştir.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde yasaların tek başına yeterli olmadığı gerçeğinden hareketle, çeşitli ulusal ve uluslararası projelerle bu alanda hizmet sunan polisler, sağlık görevlilerine, sosyal çalışmacılara, hakimlere, savcılara, avukatlara, din görevlilerine vb. yönelik hizmet içi eğitim çalışmaları yürütülmüştür.

Öte yandan, kamuoyunun kadına yönelik şiddet konusunda farkındalığının ve duyarlılığının geliştirilmesi için çeşitli kampanyalar yürütülmüştür. Genel kamuoyuna yönelik yürütülen kampanyaların yanı sıra, erkeklerin farkındalığını ve bu sorunun çözümüne yönelik yürütülen mücadeleye katılımlarını artırmaya yönelik kampanya ve eğitim faaliyetleri de yapılmıştır.

Son yıllarda bu alandaki önemli gelişmelerden biri de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 11.10.2005 tarihinde "Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi" amacıyla bir komisyonun kurulmasıdır. Bu Komisyon yaptığı çalışmanın sonucunda kapsamlı bir rapor hazırlamıştır. Bu raporda kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması için alınması gereken önlemler ve sorumlu olacak kuruluşlar tespit edilmiştir. Bu tespitler doğrultusunda 2006/17 sayılı Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler Hakkında" Başbakanlık Genelgesi yayınlanmıştır. Bu Genelge, bu sorunla mücadele için çok taraflı ve işbirliğine dayalı yaklaşımın benimsendiğinin önemli bir göstergesidir.

Bu Genelge doğrultusunda, 2007-2010 dönemini kapsayan Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir.

Tosun, Z. (2009), "Şiddet Eğitici Notları.

Özberk, E. (2010), "Kadının İnsan Hakları ve Kadına Yönelik Şiddet".

3.4.5.3 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Bireysel Olarak Yapılabilecekler

Katılımcılara aşağıdaki soruları sorarak konuya giriş yapabilirsiniz:

1. Aile içi şiddete uğrayan tanıdığımız kişiler oldu mu?
2. Aile içinde şiddete uğrayan bir kişi hiç sizinle bu sorununu konuştu mu?
3. Biri size aile içi şiddete uğradığını söylediğinde ona ne tür bilgiler ve mesajlar vermek doğru olur?
4. Aile içinde şiddete uğramış bir kişiye nasıl yaklaşılması gerekir?

Slayt 33 ve 34'de yer alan bilgiler çerçevesinde, aile içinde şiddete uğrayan bir kişiye bilgilendirme ve yönlendirme yaparken dikkat edilecek konuları açıklayınız. Slaytlarda yer alan maddelere ilişkin örnekler verebilirsiniz ya da katılımcılardan örnekler vermelerini isteyebilirsiniz.

Bilgilendirme ve Yönlendirmede Dikkat Edilecek Konular -1

- Cinsiyete dayalı şiddetin ve etkilerinin farkında olmak
- Uygun koşullarda ve uygun biçimde görüşmek
- Aktif dinleyici olmak
- Yaşadıklarını anlatmaya zorlamamak
- Yargılamamak, suçlamamak
- Öğüt vermemek
- Yanlış inanışlarını gidermeye çalışmak

Slayt 32

Bilgilendirme ve Yönlendirmede Dikkat Edilecek Konular -2

- Duyularını anlamaya çalışmak
- Hazır olmadığı bir şeyi yapmaya zorlamamak
- Dinlediklerini kimseyle paylaşmamak
- Dengeli bir sıklıkta iletişimi sürdürmek
- Kendini kurtarıcı olarak görmemek
- Şiddet uygulayan kişi ile görüşme yapmamak
- Güvenlik planı yapmasını desteklemek
- Destek alabileceği kuruluşlar hakkında bilgi vermek

Slayt 33

Ayrıntılı bilgi için: (Tosun, 2009, s:33-38).

KATILIMCILAR İÇİN BİLGİ NOTU - 8

Çevrenizde bir kadının aile içi şiddete uğradığını öğrendiğinizde onun için aşağıda belirtilenleri yapabilirsiniz:

1. Bir kadın yaşadığı şiddeti sizinle paylaştığında ona öğüt vermeyin.
2. Sabrederse zamanla durumun düzeleceği yönünde telkinlerde bulunmayın.
3. Bu tür durumlarda yapılabilecek en doğru şey kadını suçlamadan dinlemek ve destek alabileceği kuruluşlar hakkında bilgilendirmektir.
4. Şiddet kadınların özgüvenini zedeler. Bu durum, kadınları şiddetle mücadelesinde güçsüz kılabilir. Ne yaparsa yapsın sonuç alamayacağını, çaresiz olduğunu düşünebilir. Böyle bir durumda kadını destek alması için cesaretlendirin.
5. Bazı insanlar, şiddet uygulayan kişi ile görüşürlerse, onun hatasını anlayacağını ve şiddet uygulamaktan vazgeçeceğini düşünürler. Unutulmamalıdır ki, bu görüşme kadının yaşadığı şiddeti ortadan kaldırmaz. Sorunu çözüyorum diye, kadının kocasıyla ondan gizli ve ondan izin almadan görüşülmemelidir.
6. EĞER ACİL BİR DURUMA TANIK OLURSANIZ HEMEN POLİSİ ARAYIN.

UNUTMAYINIZ Kİ!

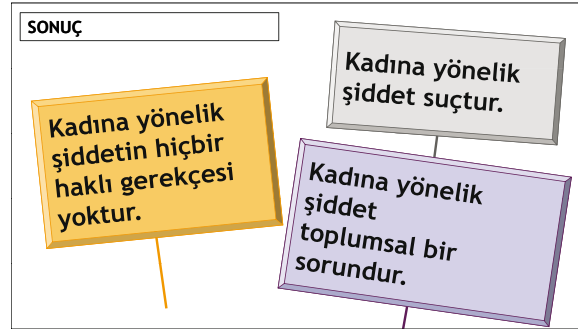
- Şiddetin hiçbir haklı gerekçesi olamaz
- Şiddet bir kerelik bir olay değildir, “dur” denmezse artarak devam eder.
- Şiddet uygulamak suçtur.
- Şiddete hiçbir nedenle göz yumulamaz.
- Şiddet kişisel bir sorun değildir.
- Şiddete uğrayan kadın çaresiz değildir.

3.4.6 Sonuç

Bu bölümde, eğitim programında ele alınan konuları katılımcılarla birlikte özetleyiniz.

Katılımcılara dersin başından beri tartışılan konularla ilgili olarak aşağıdaki soruları yöneltebilirsiniz:

1. Kadına yönelik şiddetin kapsamında ne tür davranışlar vardır?
  2. Fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik şiddet türlerine ne tür örnekler verilebilir?
  3. Kadına yönelik şiddeti ortaya çıkaran etkenler nelerdir?
  4. Kadına yönelik şiddetin bireysel ve toplumsal sonuçları nelerdir?
  5. Kadına yönelik şiddetle mücadelenin bileşenleri nelerdir?
  6. Şiddete uğramış bir kadına destek olmak için neler yapılabilir?
- Slayt-35'i kullanarak bu konudaki mesajları bir kez daha vurgulayınız.

Slayt 34

4.Bölüm

HUKUK

- 4.1 Eğitimin Amacı
- 4.2 Eğitim Hedefleri
- 4.3 Ders Çizelgesi
- 4.4 Sunum

HUKUK

4.1 Eğitimin Amacı:

Kadına yönelik aile içi şiddetle mücadele yöntemlerinden biri olan hukuk metinlerinde aile içi şiddetin kamu suçu olduğunu vurgulayarak mevcut yasaların aile içi şiddetle ilgili hükümlerini inceleme, başvuru ve destek mekanizmalarının içgörülerini kavrama ve kalıcı işbirlikleri geliştirmenin yollarını tartışmaktır.

4.2 Eğitim Hedefleri:

Eğitimin sonunda katılımcılar;

- Aile içi şiddetle mücadelede devletin görev üstlendiğini ve taraf olduğunu fark edecek,
- Kamu görevlilerinin ve vatandaşın konuyla mücadelede yasal konumlarının özelliklerini sıralayacak,
- Kadınların hukuksal yollara başvurmakta ve bunu sürdürmekte önlerine çıkan engellerin neler olduğunu ve neden önlerinde engeller olduğunu yorumlayacak,
- Aile içi şiddetin, kamu suçu olduğunu, görülen her yerde yargıya intikalinin gerektiğini, bunun nasıl yapılacağını ve bu konuda kendilerinin de neler yapmaları gerektiğini açıklayacak,
- Kadınların haklarını aramada işbirlikleri geliştirmelerinin ve bunu sürdürmelerinin önemini ve izlemeleri gereken yolları açıklayacak,
- Bu konuda hangi kurumların görevli olduğunu ve görevlerinin kapsamını açıklayabilecektir.

Katılımcıların sıralanan bu hedeflerle ilgili olarak öğretim süreci içinde düşüncelerini, bilgilerini, duygularını, tutumlarını ve becerilerini karşılıklı paylaşımları ve eğitim sonunda davranış değişikliği geliştirmeleri beklenmektedir.

4.3 Ders Çizelgesi

Ders Çizelgesi	
KONU BAŞLIĞI	SÜRE
<ul style="list-style-type: none"> • Tanışma • Programdan Neler Bekliyorsunuz? • Programın Amacı • Programın İçeriği 	30 dakika
ULUSAL HUKUKTA KADINA YÖNELİK ŞİDDET	30 dakika
KADIN HAKLARI AÇISINDAN TÜRK MEDENİ KANUNU	30 dakika
<ul style="list-style-type: none"> a.Eşitlik b.Evlenme c.Mal Rejimleri d.Boşanma 	
ÇAY-KAHVE ARASI	15 dakika
AİLEİÇİ ŞİDDET AÇISINDAN TÜRK CEZA KANUNU	30 dakika
<ul style="list-style-type: none"> a.Cinsel Saldırı <ul style="list-style-type: none"> 1. Nitelikli Cinsel Saldırı 2. Basit Cinsel Saldırı b.Cinsel İstismar c.İşyeri ve Aile İçi Cinsel Saldırı Eylemleri 	
<ul style="list-style-type: none"> d.Kasten Yaralama e.Bekaret Kontrolü f.Eziyet Eylemi g.Namus Cinayetleri h.Ayrımcılık <ul style="list-style-type: none"> 1.Angarya ve Çalışma Hakkının Engellenmesi i.Eve Kapatılma j.Fuhuşa Teşvik k.Zorla Evlendirme l.Aile Bireylerine Karşı Bakım ve Destek Yükümlülüğünü Yerine Getirmeme m.Ceza Kovuşturması Nasıl Başlatılır? 	45 dakika
ÖĞLE YEMEĞİ ARASI	60 dakika
4320 SAYILI AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUN ve UYGULAMA YÖNETMELİĞİ	45 dakika
ŞİDDETE UĞRAYAN KADININ DESTEK ALABİLECEĞİ KURUM VE KURULUŞLAR ve İŞBİRLİĞİ GELİŞTİRME	45 dakika

Toplam Süre: 90+75=165 dakika

4.4 Sunum

4.4.1 Giriş

Çalışma Süresi: 30 Dakika
Öğretim Aracı: Slayt-1

Katılımcılara eğitim programının amacının, kadına yönelik aile içi şiddetle mücadele yöntemlerinden biri olan hukuksal mücadelenin önemini vurgularken bir yandan da, programın ilk bölümlerindeki toplumsal cinsiyet ve şiddet konularındaki istatistiksel bilgileri tekrar ederek bağlantı kurunuz.

Slayt-1'den yararlanarak hangi konuların ele alınacağını açıklayınız.

Slayt 1

Programda yer alan konuları dile getirirken, katılımcıların "Programdan Neler Bekliyorsunuz?" sorusuna verdikleri yanıtlarla ortak olan noktaları vurgulayınız.

Slayt 2 ve slayt 3'ü gösteriniz. Kadına yönelik aile içi şiddeti ele alırken, neden toplumsal cinsiyet yaklaşımına ihtiyaç olduğunu bir önceki konuda tartıştıkları bilgileri kullanarak kendilerinin bulmalarını sağlayınız. Kadınların hukuksal yollara başvurmada neden çekinik kaldıklarını katılımcılara sorunuz. Örnekler vererek giriş yapınız ve onların da kendi çevrelerinden, meslek yaşamlarından örnekler vermelerini isteyiniz.

EĞİTİCİ İÇİN BİLGİ NOTU - 1

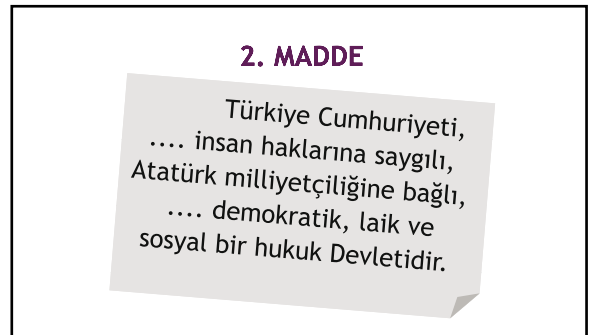
Kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasında, hukuk tek mücadele aracı değildir. Fakat en güçlü araçlardan biridir. Kadınlar haklarını ararken toplumsal cinsiyet bakış açısına sahip olmayan kurum temsilcileri onların bu mücadeleye başlama ve sürdürmelerinin önünde engel oluşturmaktadır. Katılımcıların bu engelleri sıralamaları ve oturuma katkıda bulunmaları sağlanmalıdır.

4.4.2 Ulusal Hukukta Kadına Yönelik Şiddet

4.4.2.1 Kadın-Erkek Eşitliği, Kadına Yönelik Şiddet ve Anayasa

Çalışma Süresi: 30 Dakika
Öğretim Aracı: Slayt 4-5-6

Slayt 4-5-6 kullanılarak, kaynak metinden de yararlanarak Anayasa'nın ilgili maddelerini açıklayınız. Eşitlik kavramının tarihçesine vurgu yapınız. 6. Slaytta gösterilen grafikten yararlanarak ve sizin temin edip sınıfa göstereceğiniz eşitlikle ilgili resim, grafik veya karikatürleri kullanarak aslında yasal

Slayt 2

eşitliğin, uygulamada kişileri eşit kılmadığı konusunu toplumsal cinsiyetle bağ kurarak açıklayınız. Eşitlik sağlamada yasal dayanağın çok önemli olduğunu, ancak tek başına yeterli olmadığını vurgulayınız.

10. MADDE

- Kanun Önünde Eşitlik
- Ayrımcılık Yasağı
- Ayrıcalık Yasağı
- Kadın-Erkek Eşitliği
- Devletin Sorumluluğu
- Geçici Özel Önlemler

Slayt 3

Toplumda sık sık “kadın ve erkek eşittir” deniliyor.

EŞİTLİK KAVRAMINI TARTIŞALIM?

Slayt 4

Bu bölümde “yasal eşitlik”, “fırsat eşitliği”, “fırsat önceliği” ve “önleyici özel önlemler” gibi kavramları tartışınız.

Detaylı bilgi için bu Rehberin ekindeki CD’de yer alan eğitim notlarından yararlanabilirsiniz. Bakınız: Ertekin, H. (2010) Ulusal Ve Uluslararası Hukukta Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”.

EĞİTİCİ İÇİN BİLGİ NOTU -2

TBMM KADIN -ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU

Bu komisyon uzun çalışmalar sonucu 23.03.2009 tarihinde kanunlaşarak kurulmuş olup amacı, "kadın haklarının korunması ve geliştirilmesi, kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik olarak ülkemizdeki ve uluslararası alandaki gelişmeleri izlemek, bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni bilgilendirmek, kendisine esas veya tali olarak havale edilen işleri görüşmek, istenildiğinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnameler hakkında ihtisas komisyonlarına görüş sunmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Kadın Erkek-Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun kuruluş, görev, yetki, çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir."

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun görevleri:

1. Kendisine esas veya tali olarak havale edilen işleri görüşmek, Başkanlığın talebi üzerine ya da istenildiğinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunulan kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnamelerin kadın erkek eşitliği konusunda T.C. Anayasası'na, uluslararası gelişmelere ve yükümlülüklerle uygunluğunu inceleyerek ihtisas komisyonlarına görüş sunmak.
2. Her yasama yılının sonunda Türkiye'deki kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik gelişmelere ve Komisyon'un o yılki faaliyetlerine ilişkin bir değerlendirme raporu hazırlamak ve bunu Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunmak.
3. Kadın hakları ile kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik olarak diğer ülkelerdeki ve uluslararası kuruluşlardaki gelişmeleri takip etmek, gerektiğinde yurt dışında incelemelerde bulunmak ve bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni bilgilendirmek.
4. Kadın erkek eşitliği konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin çalışmalarına ilişkin gerekli bilgi ve dokümanları temin etmek.
5. Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmaların kadın erkek eşitliği ve kadın hakları konusundaki hükümleri ile T.C. Anayasası ve diğer ulusal mevzuat arasında uyum sağlamak için yapılması gereken değişiklikleri ve düzenlemeleri belirlemek.
6. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca havale edilen kadın erkek eşitliğinin ihlaline ve toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığa dair iddialar ile ilgili başvuruları incelemek ve gerekli gördüğü hallerde ilgili mercilere iletmek.
7. Kadın erkek eşitliği konusunda kamuyu bilgilendirici etkinlikler yapmak.

Komisyon esas olarak yasalar daha çıkmadan onların kadın erkek eşitliği açısından denetimini sağlayarak mevzuata eşitlikle ilgili bir şemsiye olmak görevini üstlenmiştir.

4.4.2.2 Kadın Hakları Açısından Türk Medeni Kanunu

Çalışma Süresi: 30 Dakika

Öğretim Aracı: Slayt 5-12.

Yararlanılacak kaynaklar: 1. Ertekin, H. (2010) Ulusal ve Uluslararası Hukukta Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. 2. Medeni Kanun

Bu bölümde Medeni Kanun içerisinde Eşitlik kavramının, Evlenme, Mal Rejimleri, Boşanma gibi durumlarda nasıl sağlandığı konusunda bilgi verilecektir.

Medeni Yasa'nın doğrudan şiddete ilişkin hüküm içermediğini ancak **aile içi şiddetin boşanma sebebi olarak, kusur belirlemede, maddi ve manevi tazminat sebebi olarak sonuçlar bağladığını belirtiniz.** Yasa hükümleri hakkında bilgi verilirken katılımcıların verecekleri örneklerle katkı vermelerini sağlayınız ve 2002 yılından önceki yasadaki örnekler verilerek de ilerlemeyi fark ettiriniz. Hukukun da toplumun canlılığını yakalayacak yenilemelere ihtiyaç duyduğunu ve bu konuda uluslararası standartların neler olduğunu belirtiniz.

- ☞ Medeni Kanuna göre evlilik içinde kadın ve erkek eşit hak ve sorumluluklara sahiptir.
- ☞ Kadın ve erkeğin 17 yaşını doldurmadıkça evlenmeleri yasaktır. Önemli sebeplerin varlığı halinde ve olağanüstü durumlarda evlenmeye hakim karar verebilir. (MK m. 124)

Slayt 5

Resmi nikah olmadan dini tören yapılması yasaktır. Sadece dini törenle yaşanan birliktelikler kadını korumasız bırakmaktadır (MK m. 143)

Hiç kimse evlenmeye zorlanamaz. Zorla evlendirilmelerde evlilik iptal ettirilir (MK m. 149.150.151.152)

Slayt 6

- ☞ Eşler oturacakları konutu beraberce seçecekler. (MK m.186)
- ☞ Evlendikten sonra kadın, eşinin soyadı ile birlikte kendi soyadını da kullanabilecektir. (MK m. 187)
- ☞ Eşlerden her biri meslek ve iş seçiminde diğer eşin iznini almak zorunda değildir. (MK m.192)
- ☞ Aile konutu şerhi konulduğunda aile konutu olan yer diğer eşin rızası olmadıkça satılamayacaktır. (MK m.194)

Slayt 7

- ☞ Yasaya göre eşler aile birlüğının giderlerine güçleri oranında emek, gelir ve malvarlıkları ile katılmak zorundadır (MK m. 195,196)
- ☞ Evin geçimine kazancı ile katkıda bulunmayan eşe boşanma davası açılmadan da nafaka davası açılabilir, eş kendisi ve çocuk için nafaka talep edebilecektir. Aynı evde yaşamak nafaka isteğine engel teşkil etmeyecektir (MK m.195,196)
- ☞ Haklı nedenle ayrı yaşayan eş nafaka talep edebilecektir (MK m.197)

Slayt 8

- ☞ Medeni Yasa boşanma nedenlerini belirtirken hayata kast, pek kötü ve onur kırıcı davranışları da boşanma sebebi olarak kabul etmiştir. (MK m. 162) Bu düzenleme ile her türlü fiziksel ve psikolojik şiddet boşanma sebebi kabul edilmiştir.
- ☞ Zina, suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, terk, evlilik birlüğının sarsılması da boşanma sebebidir.
- ☞ Sonuç olarak her türlü fiziksel, psikolojik ve ekonomik şiddet boşanma sebebidir. (MK m. 162)

Slayt 9

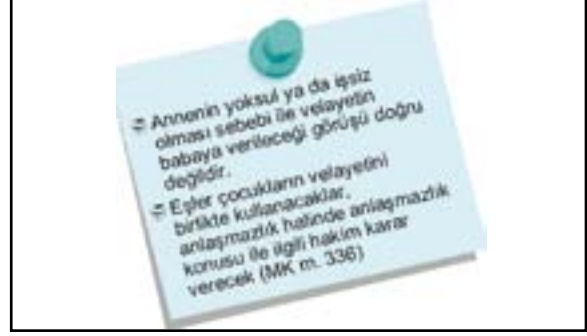
- ☞ Boşanma halinde kadının maddi, manevi tazminat, nafaka ve ortak çocuk için velayeti talep etme hakkı vardır.
- ☞ Mevcut ve beklenen menfaatleri boşanma nedeni ile zedelene kusursuz veya daha az kusurlu taraf, kusurlu taraftan uygun bir maddi tazminat isteyebilecektir.
- ☞ Boşanmaya sebep olan olaylar nedeni ile kişilik hakkı saldırıya uğrayan tarafın, kusurlu olan diğer taraftan manevi tazminat isteyebileceği düzenlenmiştir. (MK m. 174)

Slayt 10

- ☞ Boşanma davası sırasında;
    - Açıkça istekte bulunulmuş ise
    - Boşanma ile yoksulluğa düşülecekse,
    - Boşanmaya neden olan olaylarda istekte bulunan daha ağır kusurlu değilse,
- yoksulluk nafakası ödenmesine karar verilir. (MK m. 175)
- ☞ Medeni Kanunda düzenlenen yasal mal rejimi edinilmiş mallara katılım rejimidir. Yasal mal rejimi olarak eşit paylaşım esasına dayanan edinilmiş mallara katılım rejimi uygulanacaktır. (MK m.202)

Slayt 11

Slayt 12

EĞİTİCİ İÇİN BİLGİ NOTU - 3

Kanunlar toplumsal ihtiyaçlardan doğmuş ve ihtiyaçlar değiştikçe kanunların da değişmesi toplumun ve yasa koyucunun gündemine girmiştir. İnsanın doğumundan ölümüne dek düzenlemeler yapan ve hatta ölümünden sonraki miras ilişkilerini de düzenleyen Medeni Kanun, özellikle aile, kadınlar ve çocuklar bakımından son derece önemli hükümler içermektedir.

Türkiye Cumhuriyeti, 1926 yılında kabul edilen ilk Türk Medeni Kanunu ile kadınlara önemli haklar tanımıştır. Örneğin; eşit miras hakları, tek eşli evlilik, evlilik yaşı, evlenme töreninde kadının mutlaka hazır bulunması ve kendi iradesini kendisinin beyan etmesi vb. gibi ancak değişen toplumsal koşullar ile birlikte Medeni Kanun'da değişiklik yapma zorunluluğu ortaya çıkmış, kadın örgütlenmelerinin de son derece önemli katkı ve işbirliği ile yeni Medeni Kanun çalışmaları yapılmış ve yeni yasa 2002 yılında yürürlüğe girmiştir.

4.4.2.3 Aile içi Şiddet Açısından Türk Ceza Kanunu

Çalışma Süresi: 45 dakika

Öğretim Aracı: Slayt 13-22.

Yararlanılacak Kaynaklar: 1. Ertekin, H.(2010) Ulusal ve Uluslararası Hukukta Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet 2. Ceza Kanunu

Bu bölümde Türk Ceza kanununda suç olarak tanımlanan, cinsel saldırı, cinsel istismar, işyeri ve aile içi cinsel saldırı eylemleri, kasten yaralama, bekaret kontrolü, eziyet eylemi, namus cinayetleri, ayrımcılık, angarya ve çalışma hakkının engellenmesi, eve kapatılma, fuhuşa

Slayt 13

TCK cinsel saldırıyı; "Cinsel davranışlar ile vücut dokunulmazlığının ihlali" olarak tarif etmiş, cinsel arzuları tatmin amacına yönelik fakat cinsel ilişkiye varmayan davranışlarla, bir kişinin vücut dokunulmazlığını ihlal etmeyi ise basit cinsel saldırı olarak tanımlamaktadır.

Slayt 14

teşvik, zorla evlendirme, aile bireylerine karşı bakım ve destek yükümlülüğünü yerine getirmeme konuları anlatılacaktır.

Nitelikli cinsel saldırıda ise fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması sureti ile işlenmesi gerekir. Ayrıca cinsel arzuların tatmini amacının olması şart değildir.

Nitelikli cinsel saldırı eylemi evli kadına yönelik olarak eşi tarafından işlenirse takibi şikayete bağlanmıştır.

Slayt 15

Cinsel istismar deyiminden; ‘Onbeş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış; diğer çocuklara karşı yani 15 yaşını tamamlamış çocuklarda sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar’ anlaşılır. (TCK m. 103)

Slayt 16

Ceza Kanunu’nun hükümleri içerisinde özellikle aile içi şiddet kavramı içine girebilecek hükümler seçilmiştir. Hükümler anlatılırken eski ceza yasasından bahsederek ilerlemenin farkına varılmasının yanında, aile içi şiddetin bir kamu suçu olduğu, takibi şikâyete bağlı bir suç olmadığı ve kamu görevlilerinin ihbar yükümlülüğü vurgusunu yapınız.

- ⇒ Cinsel taciz; bir kimsenin, vücut dokunulmazlığının ihlali niteliği taşımayan cinsel davranışlarla gerçekleştirilen yani cinsel saldırı boyutlarına ulaşmayan cinsel amaçlı işlenen suçlardır. (TCK m. 105)
- ⇒ İşyerinde Cinsel Taciz Suçtur. İşyerinde cinsel tacizde bulunması halinde verilecek ceza yarı oranında artırılabacaktır. (TCK, m. 105/2)

Slayt 17

- ⇒ Tecavüz eden tecavüz ettiği kişi ile evlendiğinde cezadan kurtulamayacak.
- ⇒ Hakim ve savcı kararı olmadan “bekaret kontrolü” yapılması suçtur.
- ⇒ Töre ve namus cinayetlerinde ceza indirimi uygulanmayacak.
- ⇒ Aile bireylerinden biri diğerine kasıtlı olarak zarar verirse, bu eylem şikayete bağlı olmayacak ve ceza ½ oranında artırılabacaktır.

Slayt 18

Eziyet fiili; bir kişiye karşı insan onuru ile bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanması yol açacak davranışlar olarak tarif edilmiştir.

Bu fiil çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı, üstsoy veya altsoya, babalık veya analığa veya eşe karşı işlenmesi halinde, ceza artırılmıştır. (TCK m. 96)

Slayt 19

- ⇒ Bireyler arasında yasaları ihlal ederek ayrımlar yapılması ve böylece, ayrıma tabi tutulan kişinin, hukukun sağladığı olanaklardan yoksun bırakılması cezalandırılmıştır. (TCK m. 122)
- ⇒ Kadının evden çıkmasına izin verilmemesi ya da eve kapatılması suçtur. (TCK m. 109)
- ⇒ Çalışma hakkının engellenmesi ve angarya suçtur. (TCK m. 117)

Slayt 20

- ⇒ Fuhsa teşvik ve aracılık etmek suçtur. (TCK m. 227)
- ⇒ Evli iken bir başkası ile evlilik işlemi yaptırmak ya da evli olduğu bilinen kişi ile evlilik işlemi yaptırmak suçtur. (TCK m. 230)
- ⇒ Yaralama fiiline varmayan kötü muameleler de suçtur. (TCK m. 232)

Slayt 21

- ⇒ Aile bireylerinin karşılıklı olarak bakım, eğitim, destek olma yükümlülüğü vardır. Bu yükümlülüğü yerine getirmeyenler, şikayet üzerine hapis cezasıyla cezalandırılır. (TCK m. 233)

- ⇒ Kocanın hamile olan eşini, ya da bir kadınla sürekli birlikte yaşayan erkeğin kendisinden gebe kalmış olan kadını çaresiz durumda terk etmesi halinde de, terk edene cezai yaptırım uygulanacaktır. (TCK m. 233/2)

Slayt 22

EĞİTİCİ İÇİN BİLGİ NOTU - 4

Suçtu Bildirmeme

Madde 278 - (1) İşlenmekte olan bir suçtu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması hâlen mümkün bulunan bir suçtu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Mağdurun on beş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan özürli olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır.

Kamu Görevlisinin Suçtu Bildirmemesi

Madde 279 - (1) Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun, adli kolluk görevini yapan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçtu Bildirmemesi

Madde 280 - (1) Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır.

4.4.2.4 4320 sayılı Ailenin Korunmasına dair Kanun ve Uygulama Yönetmeliği

Çalışma Süresi: 45 dakika

Öğretim Araçları: Slayt 23-32

Yararlanılacak Kaynak: 1. Ertekin, H. (2010) Ulusal Ve Uluslararası Hukukta Kadına

4320 sayılı Kanun'un temel amacı, aile içinde şiddet uygulayan bireyi ortak yaşam alanından uzaklaştırarak ve diğer bir takım tedbirleri uygulamaya koyarak aileiçi şiddeti önlemektir.

Slayt 23

4320 sayılı Kanun, Türkiye'de devletin;

- Aileiçi şiddete karşı olduğunu,
- Şiddete maruz kalanlara ve onların korunmasına öncelik veren bir yaklaşıma sahip bulunduğunu, ortaya koyan en önemli yasal düzenlemedir.
- Hapis, para vb. cezalar değil, şiddetin olmasını önleyici olacak şekilde "tedbir uygulama"yı öngörmektedir.

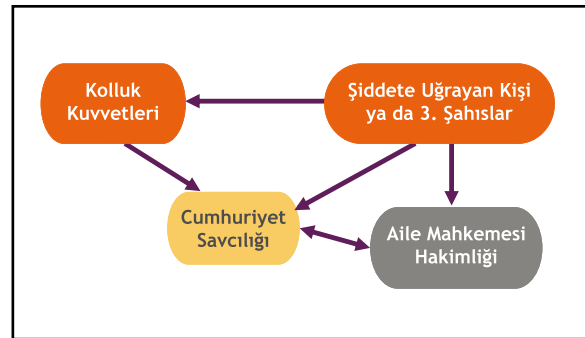
Slayt 24

Yönelik Aile İçi Şiddet. 2. 4320 Sayılı Yasa ve Uygulama Yönetmeliği

Yasa hakkındaki önyargıları giderici bir kriter seçerek anlatıma başlayınız. Örneğin yasanın merkezinde duran ögenin aile içi şiddet olduğunu ve topluma maliyetlerinden söz ederek yasa eleştirileri daha başlangıçta önlenmiş olacaktır.

- ➔ Kimler başvurabilir?
- ➔ Kimler evden uzaklaştırılabilir?
- ➔ Kanundan yararlanmak ve icraya koymak için harç ödenmesi gerekiyor mu?
- ➔ Kararın uygulanması ve uygulamanın izlenmesi kim yapar?
- ➔ Nereye başvurabiliriz?

Slayt 25

Slayt 26

- a) Aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmaması,
- b) Müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer aile bireylerine tahsisi ile bu bireylerin birlikte ya da ayrı oturmakta olduğu eve veya işyerlerine yaklaşmaması,
- c) Aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesi,
- d) Aile bireylerini iletişim araçları ile rahatsız etmemesi,
- e) Varsa silah veya benzeri araçlarını genel kolluk kuvvetlerine teslim etmesi,
- f) Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanılmış olarak şiddet mağdurunun yaşamakta olduğu konuta veya işyerine gelmemesi veya bu yerlerde bu maddeleri kullanmaması,
- g) Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması.

Slayt 27

- ❖ Yukarıdaki hükümlerin uygulanması amacıyla öngörülen süre altı ayı geçemez.
- ❖ Kararda hükümlenen tedbirlere aykırı davranışta bulunma halinde tutuklanacağı ve hakkında hapis cezasına hükmedileceği hususu şiddet uygulayan eş veya diğer aile bireyine ihtar olunur.
- ❖ Eğer şiddeti uygulayan eş veya diğer aile bireyi aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan yahut katkıda bulunan kişi ise hâkim bu konuda şiddete maruz kalanların yaşam düzeylerini göz önünde bulundurarak daha önce Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydıyla talep edilirse dahi tedbir nafakasına hükmedebilir.
- ❖ Bu kanun kapsamındaki başvurular ve verilen kararın uygulanması için yapılan icra işlemleri ücretsizdir.
- ❖ Koruma kararının bir örneği mahkemece Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

Slayt 28

- ❖ Cumhuriyet Başsavcılığı kararın uygulanmasını polis aracılığı ile izler.
- ❖ Koruma kararına uyulmaması halinde polis veya jandarma, şiddete maruz kalanların şikâyet dilekçesi vermesine gerek kalmadan kendiliğinden soruşturma yaparak evrakı en kısa zamanda Cumhuriyet Başsavcılığına gönderir.
- ❖ Cumhuriyet Başsavcılığı koruma kararına uymayan eş veya diğer aile bireyleri hakkında Sulh Ceza Mahkemesinde kamu davası açar.
- ❖ Fiili başka bir suç oluştursa bile, koruma kararına aykırı davranan eş veya diğer aile bireyleri hakkında ayrıca üç aydan altı aya kadar hapis cezasına hükümlenir.

Slayt 29

Genelgeler

Kadınlara yönelik ayrımcılık ve eşitsizlik içeren politikaların, yasal düzenlemelerin ve uygulamaların sona erdirilmesi ve kadın ve erkek eşitliğinin sağlanması için kadınlara "pozitif ayrımcılık" yapılacaktır.

Kadınlara yönelik her türlü şiddet eyleminin önlenmesi; "bir devlet politikası" olarak kabul edilmiştir.

Slayt 30

- Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için koruyucu ve önleyici tedbirler ile sorumlu kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yapılacak kurum ve kuruluşlar tek tek açıkça tarif edilerek belirlenmiştir.
- Koruyucu ve önleyici tedbirlerin uygulanmasında devletin asli düzenleyici rolü olduğu tanımlanmıştır.
- Kadına yönelik şiddet konusunda Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'ne koordinasyon görevi verilmiştir.

Slayt 31

EĞİTİCİ İÇİN BİLGİ NOTU - 5

Aile içinde şiddete uğrayan kadınların, onlara şiddet uygulayan eş ve diğer akrabalarından uzaklaşması, genellikle kadının çocuklarıyla birlikte evini terk etmesi ile sonuçlanmaktadır. Kadınlar bazen kendi ailelerinin ya da bir akrabanın yanına gitmekte, bazen de bir sığınmaevinde kalmaya başlamaktadırlar. Bazı durumlarda şikayetçi olup polise ya da başka bir kuruma başvuran kadınlar, daha ağır şiddet görmekten korkarak evlerine dönmek istememektedirler. Tüm bu durumlarda, kadının (ve çocuklarının) eve dönememesinin asıl nedeni, kadına (ve/veya çocuklarına) şiddet uygulayan kişi ile aynı çatı altında kalmaya devam etmenin bir sonucu olarak tekrar şiddete uğrama korkusudur. Evden ayrılma ile birlikte, kadının ve çocukların günlük düzenleri bozulmakta, gelecekleri ciddi bir belirsizlik ortamına girmektedir. Örneğin, evden ayrılan kadınlar, kararlarını, çok daha kısa sürede ve çok daha fazla baskı altında vermek zorunda kalmaktadırlar. Buna karşılık, şiddet uygulayan kişi, davranışları ile yol açtığı sorunlara karşın düzeni en az bozulan kişi olmakta, evinde oturmaya devam etmektedir.

Bu belirlemeler, dünyada ve Türkiye’de, 1990’ların ortalarından başlayarak gündeme getirilmiştir. Çözüm olarak da, şiddete uğrayanların değil “şiddet uygulayanların evden uzaklaştırılması” nı öngören yasal düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Ülkemizde, 1998 yılında yürürlüğe giren **4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun** bu yönde bir yasal düzenlemedir. Uygulamadan gelen bilgi ve deneyimlerin ışığında 2007 yılında yeniden düzenlenen 4320 sayılı Kanun’un temel amacı, aile içinde şiddet uygulayan bireyi ortak yaşam alanından uzaklaştırmak ve hakimın takdir edeceği başka bir takım tedbirleri uygulamaya koyarak aile içi şiddeti önlemektir. Kanun, hapis, para gibi cezalar değil, şiddeti önleyecek şekilde “tedbir almayı ve uygulama”yı öngörmektedir.

4.4.2.5 Şiddette uğrayan kadınların destek alabileceği kurum ve kuruluşlar

Çalışma Süresi: 45 Dakika

Öğretim Aracı: Slayt 33-34.

Bu bölümde, kadına yönelik şiddetle mücadelede çok yönlü yaklaşım, Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadele alanında yürütülen kurumsal çalışmalar ve nelerin yapılabileceği üzerinde durulacaktır. Bir yandan bu kurumların şiddetle mücadelede yasal görevleri hatırlatılırken diğer yandan kurumsal işbirlikleri için neler yapılabileceği de tartışılacaktır.

Yararlanılacak Kaynaklar: 1. Ertekin, H. (2010) Ulusal Ve Uluslararası Hukukta Kadına Yönelik Aile içi Şiddet. 2. Özberk, E. (2008). “Şiddete Maruz Kalan Kadınlara Sunulan Hizmetler”.

Slayt 33

- Kadın Örgütleri ve Kadın Örgütlerinin Kadın Danışma Merkezleri
- Belediyelerin Kadın Danışma Merkezleri
- Alo 183 Aile, Kadın Çocuk ve Özürlü Sosyal Hizmet Danışma Hattı
- Valilik ve Kaymakamlıklar
- Baroların Kadın Danışma Merkezleri
- Baroların Adli Yardım Büroları
- Polis Merkezleri ve Jandarma Karakolları
- Cumhuriyet Savcılığı
- Sağlık Kurum ve Kuruluşları
- İl Sosyal Hizmetler Müdürlükleri
- Kadın Sığınmaevleri
- Aile Mahkemeleri

Slayt 34

EĞİTİCİ İÇİN BİLGİ NOTU -6

1. Baroların Kadın Danışma Merkezleri

Şiddete uğramış kadınlar, baroların bünyesinde faaliyet yürüten kadın danışma merkezlerine başvurduklarında hem hakları konusunda bilgi edinirler, hem de yaşadıkları soruna yönelik ücretsiz hukuki danışmanlık alabilirler. Kadın danışma merkezleri şiddete uğramış kadını sığınmaevlerine, belediyeye, valiliklere, cumhuriyet savcılığına ücretsiz avukat temini için yine baro bünyesinde kurularak çalışan adli yardım bürosuna ve aile mahkemesine yönlendirecektir.

2. Baroların Adli Yardım ve CMK Büroları

Yine her ilde bulunan barolar bünyesinde kurularak faaliyet yürüten adli yardım büroları, şiddete uğramış olan kadına cumhuriyet savcılığına yapılacak şikayet de dahil tüm hukuk davası sürecini ücretsiz olarak izlemek için ücretsiz avukat (yargılama giderleri de adli yardım bürosu tarafından karşılanmak üzere) tayin edecektir. Şiddete uğrayan kadının adli yardım bürosunun ücretsiz avukat hizmetinden yararlanmak için kimlik, yerleşim yeri belgesi ve muhtardan alınan fakirlik belgesi ile adli yardım bürosuna başvurması yeterlidir.

Acil durumlarda şiddete uğrayan kadının adli yardım bürosunun ücretsiz avukat hizmetinden yararlanmak için herhangi bir kimlik, nüfus idaresinden alınan yerleşim yeri belgesi ve muhtardan alınan fakirlik belgesi ile adli yardım bürosuna başvurması yeterlidir.

3. Polis Merkezleri ve Jandarma Karakolları

Şiddete uğrayan en yakın polis merkezine ya da jandarma karakoluna giderek şiddet uygulayan kişi hakkında şikayetçi olabilecektir. Şikayet polis ya da jandarma tarafından hemen cumhuriyet savcısına bildirilecektir. Şikayetçi 4320 sayılı Ailenin Korunması Kanunu kapsamında şiddet uygulayan kişinin evden uzaklaştırılması ile birlikte diğer tedbirleri isteyebilecek ve şiddet uygulayan kişinin cezalandırılması için ceza davası açılmasını sağlayabilecektir. Sürekli hizmet veren 155 Polis İmdat ve 156 Jandarma İmdat hattından telefon yolu ile şikâyet süreci başlatılabilecektir. Polis şikâyetçinin başvurusunu alarak şiddete uğramış kişiyi en yakın sağlık kuruluna sevk edecek ve rapor almasını sağlayacaktır. Unutulmamalıdır ki rapor şiddetin yazılı belgesidir. Polise yapılan başvuruda polis söylemese bile Adli Tıp Kurumu'ndan rapor alma ve avukat isteğinin mutlaka açıkça belirtilmesi gerekir.

Polis, şiddete uğrayan ve bu nedenle gelen kişiyi Ailenin Korunması Kanunu konusunda bilgilendirecek ve başvuran kişinin güvenliğini sağlayacaktır. Acil barınma ihtiyacı hallerinde başvurucuyu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'ndan bir görevli ile buluşturarak başvuruçunun barınma ve güvenliğini sağlayacaktır.

4. Cumhuriyet Savcılığı

Şiddete uğrayan, polis merkezine gidememiş ya da gitmemiş ise cumhuriyet savcılığına başvurarak şiddet uygulayan kişinin diğer tedbirlerle birlikte hem evden uzaklaştırılmasını hem de cezalandırılmasını isteyebilir. Cumhuriyet savcılığına yapılan şikayetle birlikte Adli Tıp Kurumu'ndan rapor alınması talep edilmelidir.

Cumhuriyet savcısı durumu aile mahkemesine bildirecek, aile mahkemesi Ailenin Korunması Kanunu kapsamında uzaklaştırma kararı ile birlikte diğer tedbirleri alabilecektir. Cumhuriyet savcısı soruşturma sonucunda şiddet uyguladığına kanaat

getirdiğinde şiddet uygulayan hakkında kamu davası açacaktır.

5. Aile ve Çocuk Mahkemeleri

Şiddet mağduru kadını ve çocuklarını şiddet uygulayıcıdan korumanın en etkili yollarından biri 4320 Sayılı Aileyi Koruma Yasası'dır. Mağduru yasa hakkında bilgilendirmek ve yasanın uygulanabilmesi için aile mahkemesine gidip bir dilekçeyle başvurmak, kısa bir sürede gerekli olan koruma emrinin çıkmasını sağlamak için yeterli olmaktadır. Aile Mahkemeleri, aile içi şiddet mağdurunun şiddet uygulayıcıdan korunmasını ve mağduriyetinin önlenmesini sağlayacak şiddetle mücadele mekanizmasının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Aile Mahkemelerinin olmadığı yerlerde bu görev, Asliye Hukuk Mahkemeleri tarafından yerine getirilmektedir.

6. Kadın Örgütleri ve Kadın Örgütlerinin Kadın Danışma Merkezleri

Büyük emek ve özveri ile çalışan kadın sivil toplum kuruluşları, siyasi otoritelerin kadına yönelik şiddet ve kadın hakları konusunda yaptıkları yasal düzenlemelerde ve bu düzenlemelerin uygulanmasında son derece etkili rol almışlardır. Çok sayıda sivil toplum kuruluşunun kadın danışma merkezleri bulunmakta, bu merkezler kadınlara hukuki, psikolojik danışmanlık hizmeti vermekte, kadınların ihtiyacına göre ilgili kurum ve kuruluşa yönlendirmekte, kadınların iş bulmalarına yardımcı olmaktadır.

Sivil toplum kuruluşlarında sunulan danışma hizmetleri ile uğrayan kadınlar baroların kadın danışma merkezlerine, karakola, cumhuriyet savcılığına ya da aile mahkemelerine yönlendirilirler. Kadın sığınacağı için de iletişim noktası görevi görmektedir. Danışma merkezine başvuran kadınlardan hiçbir şey için ücret talep edilmez. Şu an Türkiye'nin çeşitli illerinde, aile içinde kadına yönelik şiddetle mücadele eden, kapıları tüm kadınlar için sonuna kadar açık çeşitli kurum ve kuruluşların bünyesinde çalışan 60'ın üzerinde kadın danışma merkezi bulunmaktadır.

7. Belediyelerin Kadın Danışma Merkezleri

Yaşanılan yerin belediyesine başvurularak varsa kadın danışma merkezinden danışma hizmeti alınabilir. Buralardaki merkezler olanaklarına göre hukuki, tıbbi destek hizmetinin yanı sıra şiddete uğramış kadının barınma ihtiyacını karşılayabilecektir. Belediye bünyesinde kurulan sığınmaevi varsa şiddete uğrayan kadın sığınmaevine yerleştirilmesi, ekonomik olarak zor durumda olan kadına belediye tarafından aynı ve nakdi yardım yapılması imkanı bulunmaktadır.

8. Alo 183 Aile, Kadın Çocuk ve Özürlü Sosyal Hizmet Danışma Hattı

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu bünyesinde çalışan Alo-183 Hattı şiddete uğrayan ya da uğrama riski taşıyan destek ve yardıma ihtiyacı olan kadın ve çocuklar için psikolojik, hukuki ve ekonomik danışma hattı olarak çalışmakta bu kişilere hakları konusunda ve başvuracakları yerlerle ilgili bilgi verilmektedir. Bu hat haftanın 7 günü 24 saat hizmet vermektedir.

9. Valilik ve Kaymakamlıklar

Ekonomik desteğe ihtiyaç duyan kadınlar valilik ve kaymakamlıklar bünyesinde hizmet veren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'ndan bu konuda destek alabilmektedir. Yine bazı illerde kaymakamlık ve kadın örgütleri işbirliği ile açılmış sığınmaevleri de mevcuttur.

10. Sağlık Kurum ve Kuruluşları

Kadınların şiddete uğradıklarında başvurabilecekleri kurumlar arasında olan sağlık kuruluşları hem şiddete uğrayanın tıbbi tedavisinin yapılması hem de kadına yönelik fiziksel ve psikolojik şiddetin belgelenecek rapor edilmesi bakımından son derece önemlidir. Gerek evden uzaklaştırma ve diğer tedbir kararının alınması gerekse açılacak boşanma, nafaka ve ceza davasında sonuca doğrudan etki eden raporlar şiddetin yazılı belgesi olarak değerlendirilecektir. Sağlık kurum ve kuruluşları; sağlık ocağı, hastaneler ve adli tıp kurumlarıdır. Ancak şikayetin başlangıçta yapılamadığı acil durumlarda özel ya da kamu sağlık kurum ve kuruluşlarından da şiddetin belgelenecek rapor alınabilir. Daha sonra ilk alınan raporla birlikte cumhuriyet savcılığına şikayet edilerek Adli Tıp Kurumundan rapor istenebilecektir.

Üniversite hastanelerinin acil servislerinde oluşturulan Kriz Merkezleri de şiddete uğrayan kadınların tedavilerinin yapılarak, psikolojik destek verilen ve yönlendirilen birimler olarak faaliyet yürütmektedir.

11. İl Sosyal Hizmetler Müdürlükleri

Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) bünyesinde bulunan Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri; Aile Merkezleri, Toplum Merkezleri gibi adresler aracılığıyla şiddet mağduru kadınlara ve çocuklarına sığınmaevi, danışmanlık, bilgilendirme ve yönlendirme, aynı ve nakdi yardım sağlamaktadır. Sosyal hizmet uzmanları ve psikologlar gibi alanında uzman kişilerin görev yaptığı bu birimler kadının ihtiyaç duyduğu desteği sağlamada önemli bir işleve sahiptir. Ülkemizde her ilde Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü bulunmaktadır.

12. Kadın Sığınmaevleri

Kadın Sığınmaevleri; fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismara uğrayan kadınların psikolojik, ekonomik ve sosyal problemlerinin çözümlenmesi sırasında varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile geçici bir süre kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Gerek Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu bünyesinde gerek belediyeler bünyesinde gerekse de sivil toplum kuruluşları tarafından açılarak faaliyet yürüten sığınmaevleri, şiddete uğrayan kadınlar ve bu kadınların çocukları için son derece önemli barınma ve korunma yerleridir. Sığınmaevlerinde gizlilik ve güvenlik esastır. Sığınmaevinin adresi, telefon numarası gizli tutulur. Sığınmaevine gelen kadınlarla ilgili hiçbir bilgi ve belge açıklanmaz. Sığınmaevlerinde kadınlara ve çocuklara psikolojik destek sağlanır. Kadınların iş bulması için yardımcı olunur ve ücretsiz sağlık hizmetlerinden yararlandırılır. Kurumun diğer mali yardım ve olanaklarından yararlandırılır. Örneğin iş bulan kadının çocukları için ücretsiz kreş yardımı sağlanır.

Katılımcılar için Uygulama:

Bu uygulamada, Eğitici Bilgi Notu-6'da görevleri açıklanan 12 kurumun, kadına yönelik şiddetle mücadele sürecindeki işlevleri ve sorumluluklar tekrar edilecektir. Katılımcıları, iki-üç kişiden oluşan küçük gruplara ayırınız. Her bir gruba, bu kurumlardan birinin çalışanları olduklarını düşünmelerini isteyiniz. Örneğin birinci grup üyeleri, kendilerinin Baroların Kadın Danışma Merkezlerinde görevli olduklarını var sayacaklar. Gruplardan, kendilerinin üzerinde çalışacakları bu kurumların görevlerini tekrar gözden geçirmelerini isteyiniz.

Aşağıda verilen iki örnek olaydan biri katılımcılara okunarak, bu kişinin kendilerine başvurması halinde kurum olarak neler yapabileceklerini ve hangi kurumlara yönlendirebileceklerini düşünmeleri istenir. Küçük gruplar bu konu üzerinde beş dakika düşündükten sonra her kurumu temsilen bir kişi neler yapacakları ve nerelere yönlendirecekleri konusunda sunum yapar. Amaç, kurumların görevleri konusunda daha fazla bilgi sahibi olmak ve kurumsal mekanizmalar arası işbirliklerinin mümkün olduğunu görmek olmalıdır.

Çalışma Kâğıdı: "Örnek Olay 1: Çağdaş, Sabriye ve küçük Ebru"

Sabriye 34 yaşında ve çalışıyor. Çağdaş ile 6 yıllık bir evlilikleri ve 3 yaşında küçük bir kızları var. Çağdaş ile Sabriye bir yıllık bir arkadaşlıktan sonra evlendiler. Başlangıçta her şey çok iyi gidiyordu. Son yıllarda kıskançlıklar ve geçimsizlik başladı.

Çağdaş, bebek doğduktan sonra, maddi olarak biraz zarara uğrasalar da, Sabriye'nin çalışmaya devam etmesini, görünüşte Sabriye'nin yorulmaması için istemiyordu. Ayrıca, iş yerindeki erkeklerin kötü niyetli olduklarını ve karısının bütün gün böyle bir ortamda bulunmasının ailelerine zarar vereceğini düşünüyordu. Sabriye ise, işe devam etmekte ısrarlı idi, ancak eşinin baskılarına daha fazla dayanamayarak işinden ayrılmak zorunda kaldı.

Bir akşam, gece oturmasına gelen komşular gittikten sonra, Çağdaş bağırmağa başladı:

- Kenan Bey'e çay ikram ederken çok yaklaştın.
- Ne biçim konuşmalardı onlar öyle?

Sabriye de kızdı; bu gerçek dışı suçlamalara hemen karşılık verdi ve okkalı bir tokat suratında patladı. Sabriye de elindeki tepsile ona vurdu. Çağdaşın kıskançlıktan gözü dönmüştü; önce yumruk, sonra tekmelerle vurmaya devam etti.

Bu olaydan sonra da her tartışmadan sonra yaptığı gibi annesinin evine gitti.

Sabriye o gece ve sonrasında uzun uzun düşündü ve kararını verdi. Ertesi gün yüzündeki morluklardan ötürü sokağa çıkamadı ama telefonla arkadaşlarına ve ailesine danıştı. Herkes farklı önerilerde bulunuyor, iş daha kötüye gitmeden hemen ayrılmalarını öğütleyenler olduğu gibi; sabretmesini ilişkilerinin düzeleceği, evliliği bitirmenin kolay olmadığını söyleyenler de oluyordu. Çağdaş'a ayrılmak istediğini bildirdi. Çağdaş yaptıkları için çok pişman olduğunu söylese de daha önce fiziksel şiddet uyguladığında da aynısını söylemiş, vurduğu için pişman olduğunu, üzgün olduğunu belirterek kendisini affettirmeye çalışmıştı.

Sabriye boşanma davası açtı. Ancak mahkeme boşanma davasını (yanlış yerde açıldığı için) yetkisizlik nedeni ile usulden reddetti. Boşanma süreci uzadıkça ekonomik zorluklar artmaya başlamıştı. Sabriye'nin tek başına evin ve çocuğunun geçimini sağlaması, giderek güçleşiyordu.

Çağdaş evini ve çocuğunu, kurulmuş düzenini, boşu boşuna kaybetmek istemiyordu. Olup bitenler bir kızgınlık anında olmuştu ve böyle şeylerin bu kadar büyütülmesi gerekmezdi. Sabriye'ye sık sık telefon ederek, onu bu kararından vazgeçirmeye çalışıyor, yaşadıkları sorunun bir defalık yapılmış bir yanlış olduğunu söylüyordu. Eve çocuğu görmek için gittiğinde Sabriye'ye belinden sarılıyor, onu ne kadar sevdiğini göstermek istiyordu. Biraz daha ısrar ederse Sabriye'yi ikna edeceğine emindi. Evlilik ilişkileri zaten bitmemiş, boşanmaları mahkemece kabul edilmemiş olduğu için karısına yaklaşmak, onu ne kadar sevdiğini göstermek ve böylece onun direncini kırmak istiyordu.

Çağdaş'ın bir defa öfkelenince neler yapabileceğini bildiği için, onunla aynı odada yalnız kalmak bile ürkütücüydü. Üstelik eve geliş gidişler, telefonlar giderek sıklaşmaya ve Sabriye'ye daha fazla korku vermeye başlamıştı. En son Çağdaş Sabriye'nin oturduğu eve çocuğu görmek için geldiğinde Sabriye istemediği halde, Sabriye'yi birlikte olmaya zorladı. Sabriye'nin en çok istediği, Çağdaş'ın Ebru ile ilgili masraflara makul bir katkıda bulunmasıydı.

4.4.3 Uluslararası Hukukta Kadına Yönelik Şiddet

Çalışma Süresi: 45 Dakika

Öğretim Aracı: Slayt 35-40

Yararlanılacak Kaynaklar: 1. Ertekin, H.(2010) Ulusal ve Uluslararası Hukukta Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Bu bölümde uluslararası hukukta kadına yönelik şiddetle mücadele için ne tür araçlar olduğu ile ilgili bilgi veriniz.

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), kadının insan haklarının evrensel anayasasıdır.

Türkiye CEDAW'a 19 Ocak 1986 tarihinden beri taraftır.

Sözleşme, eşitliği sağlamayı amaçlamış, ayrımcılığı yasaklamış ve bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için devletleri sorumlu tutmuştur.

Slayt 35

Bu Sözleşmeye göre "kadınlara karşı ayırım": "siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı herhangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama anlamına gelir."

Slayt 36

CEDAW Komitesi 19 sayılı Genel Tavsiye Kararı'nı sadece kadına yönelik şiddet konusuna ayırmıştır. Bu Tavsiye Kararı'nda; Sözleşme'nin tam olarak uygulanabilmesini, taraf devletlerin kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik gerekli tüm önlemlerin alınması ile bağlantılandırmıştır.

Sözleşme'nin uygulamasını denetlemekle yükümlü CEDAW Komitesi'ne Sözleşme'nin tanıdığı hakların ihlali konusunda bireylere veya gruplara veya onların rızası ile onlar adına yapılan şikayetleri kabul etme ve inceleme yetkisi tanınmıştır.

Slayt 37

Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Bildirgesinde kadınlara yönelik şiddet; ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, "kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma" olarak tanımlanır.

Slayt 38

BM Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiştir. **Çocuk Hakları Sözleşmesi, 18 yaşına kadar herkesi çocuk saymaktadır.** Aynı Sözleşme'nin 19'uncü ve 34'üncü maddelerinde ise, çocuğa yönelik her türlü, bedensel ve zihinsel saldırı; istismar ve suiistimal olarak değerlendirilmekte ve bu hallerde çocuğun korunması sorumluluğu devlete verilmektedir.

Slayt 39

Oluşturulacak etkin kamusal ve sosyal destek mekanizmalarının varlığından güç alan, hak bilgisine sahip, kararlı insanların tutum alışı ve mücadeleleri ile kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli ilerlemeler kaydedilecektir.

Slayt 40

5.Bölüm

DEĞERLENDİRME

DEĞERLENDİRME

Oturumların sonunda katılımcıların programa ilişkin görüş ve önerilerinin alınması, eğitim programının etkililiği hakkında çok önemli bir geri bildirim kaynağıdır. Böylece daha sonraki oturumlar ya da eğitim çalışmalarının daha etkili hale getirilmesi için katılımcıların görüşleri alınır.

Çalışmanın Süresi: 15 dakika

Değerlendirme bölümünde, katılımcıların “neler iyi işlediği” ve “nelerin farklı ya da daha iyi yapılabileceği” hakkında kısa bir grup tartışması yapınız.

Ayrıca, eğitim programının değerlendirmesini önceden hazırlanmış kısa bir soru formu aracılığı ile de yapabilirsiniz.

ÖRNEK - EĞİTİM DEĞERLENDİRME FORMU

Aşağıda katıldığınız eğitim programının bileşenlerine yönelik sorular yer almaktadır.
Lütfen, ifadelere katılım düzeyinizi en uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz.

İl:	Meslek:
Cinsiyet:	Çalıştığı birim:
Yaş:	Görev yılı:
Öğrenim durumu:	Daha önce benzer eğitim aldınız mı?:

1. Eğitim Programını ve Süreci Değerlendirme	Katılıyorum	Karasızım	Katılmıyorum
Eğitim programı beklentilere yanıt verecek şekilde uygulandı.			
Seçilen yöntem, teknik ve stratejiler konuların amaçlarına			
Gerçekleştirilen etkinlikler konuların amaçları ile tutarlıydı.			
Eğitimin gerçekleştiği ortam konuların amaçlarına göre yeterliydi.			
Eğitim programının genel organizasyonu yeterliydi.			
Eğiticiler, kendilerine ayrılan süreleri en etkili şekilde kullandı.			
Eğitim sürecinde tüm katılımcılar aktif şekilde rol aldı.			
Eğitim programına ayrılan toplam süre yeterliydi.			
Eğitimde destekleyici görsel-işitsel araç-gereçlerden yararlanıldı.			

2. Öğretim Materyallerini Değerlendirme	Katılıyorum	Karasızım	Katılmıyorum
Eğitim içeriği belirlenen öğrenim kazanımları ile tutarlıydı.			
Eğitim içeriği konuların amaçlarına göre yeterliydi.			
İçerikte yer alan konular birbirini bütünleyen şekilde sıralanmıştı.			
Öğretim materyallerinde açık ve anlaşılır bir dil kullanılmıştı.			
Öğretim materyalleri görsel açıdan yeterliydi.			
Öğretim materyalleri görsel açıdan ilgi çekiciydi.			
Eğitim için sağlanan basılı ve görsel öğretim materyalleri yeterliydi.			

3. Eğiticiyi Değerlendirme - TOPLUMSAL CİNSİYET	Katılıyorum	Kısmen Yeterli	Katılmıyorum
Sınıf içerisinde etkili ve verimli bir iletişim ortamı oluşturma			
Konunun amaçlarını açık ve anlaşılır biçimde ifade etme			
Eğitimi destekleyici görsel araç ve gereçlerden yararlanma			
Konuyu somut ve anlaşılır örneklerle açıklama			
Yararlı ve öğretici dönütler verme			
Dersi akıcı bir biçimde verme			
Zamanı verimli kullanma			
Kursiyerlerin derse aktif katılımını sağlama, motive etme			
Kendine güvenme			
Mesleki bilgi ve deneyim yeterliliği			

4. Eğiticiyi Değerlendirme - KADINA YÖNELİK ŞİDDET	Katılıyorum	Kismen Yeteri	Katılmıyorum
Sınıf içerisinde etkili ve verimli bir iletişim ortamı oluşturma			
Konunun amaçlarını açık ve anlaşılır biçimde ifade etme			
Eğitimi destekleyici görsel araç ve gereçlerden yararlanma			
Konuyu somut ve anlaşılır örneklerle açıklama			
Yararlı ve öğretici dönütler verme			
Dersi akıcı bir biçimde verme			
Zamanı verimli kullanma			
Kursiyerlerin derse aktif katılımını sağlama, motive etme			
Kendine güvenme			
Mesleki bilgi ve deneyim yeterliliği			

5. Eğiticiyi Değerlendirme – HUKUK	Katılıyorum	Kismen Yeterli	Katılmıyorum
Sınıf içerisinde etkili ve verimli bir iletişim ortamı oluşturma			
Konunun amaçlarını açık ve anlaşılır biçimde ifade etme			
Eğitimi destekleyici görsel araç ve gereçlerden yararlanma			
Konuyu somut ve anlaşılır örneklerle açıklama			
Yararlı ve öğretici dönütler verme			
Dersi akıcı bir biçimde verme			
Zamanı verimli kullanma			
Kursiyerlerin derse aktif katılımını sağlama, motive etme			
Kendine güvenme			
Mesleki bilgi ve deneyim yeterliliği			

7. Eğitimde sizi en çok etkileyen konular hangileridir?

8. Eğitimde eksikliğini hissettiğiniz iki konu nedir?

9. Diğer görüşler / öneriler

Teşekkür ederiz.

6.Bölüm

KAYNAKÇA

KAYNAKÇA

1. Atauz, A., Kardam, F., Saktanber, A., ve Yalın, H.İ. (1999). "Toplumsal Cinsiyet El Kitabı". KSGM Yayınları. Ankara.
2. Bora, A. (2008) "Kadın-Erkek Eşitliği ve Toplumsal Cinsiyet Eğitici Kılavuzu". Birleşmiş Milletler Sığınmaevleri Projesi Ders Notları.
3. Ertürk, Y. (2008). "The Due Diligence Standard: What Does It Entail for Women's Rights?" Benninger-Budel (ed). Due Diligence and its Application to Protect Women from Violence. Leiden: Matins Nijhoff Publishers: 27-46.
4. Gözütok, F. D. (2008). "İletişim, Yetişkin Eğitimi, Öğretim Yöntemleri, Teknikleri, Stratejileri ve Bazı Etkinlikler" Birleşmiş Milletler Sığınmaevleri Projesi Ders Notları.
5. Işık, N., (ed.), (2007). Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Polisin Rolü ve Uygulanacak Prosedürler Eğitimi- 3: Eğitici Eğitimi Kitabı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Emniyet Genel Müdürlüğü, Avrupa Komisyonu, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu.
6. Özberk, E. (2010). "Kadının İnsan Hakları ve Kadına Yönelik Şiddet". Birleşmiş Milletler Sığınmaevleri Projesi Ders Notları.
7. Özberk, E. (2008). "Şiddete Maruz Kalan Kadınlara Sunulan Hizmetler". KSGM Yayını. Ankara.
8. Tan, M., Ecevit, Y., Üşür Sancar, S., ve Acuner, S. (2008). "Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri "Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş:Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset" Raporunun Güncellenmesi". TÜSİAD Yayını.
9. Tosun, Z. (2009). "Şiddet Eğitici Notları". Birleşmiş Milletler Sığınmaevleri Projesi Ders Notları
10. TBMM. (2006). "Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Araştırma Komisyonu Raporu."
11. UNICEF (2000). "Domestic Violence Against Women". Innocenti Digest. No.6. S:13-14.

Yasa Metinleri:

1. Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik. 1 Mart 2008 tarih ve 26803 sayılı Resmi Gazete
2. 4320 Sayılı Kanun'da değişiklik yapılması hakkında Kanun. Kanun Numarası: 5636 Kanun Kabul Tarihi: 26/04/2007 Resmi Gazete Tarihi : 04/05/2007 Resmi Gazete Sayısı: 26512
3. Türk Medeni Kanunu (2006). Yetkin Hukuk Yayınları.
4. Türk Ceza Kanunu (2008). Yetkin Yayınları.
5. Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi Ve İhtiyari Protokolü. Başbakanlık KSSGM yayını Kasım 2001 Ankara.

İnternet Sayfaları

www.ksgm.gov.tr

<http://www.mahalli-idareler.gov.tr>

www.mevzuat.adalet.gov.tr

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
Birlik Mahallesi 2.Cadde No:11
06610 Çankaya ANKARA
Tel : 0312 454 11 85
Faks : 0312 496 14 85
www.unfpa.org.tr

İçişleri Bakanlığı
Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü
06444 Bakanlıklar ANKARA
Santral : 312.425 72 14 / 3090
Tel : 312.419 30 91
Faks : 312.419 35 28
www.mahalli-idareler.gov.tr

www.siginmaevleri.net